Fete şi băieți
Parteneri în viața privată şi publică
– perspective de gen –

Fete şi băieţi
Parteneri în viaţa privată şi publică
– perspective de gen –

Autoare:
Elena Bălan
Elena Anghel
Marcela Marcinschi-Călineci
Elena Ciohodaru

Referenţi ştiinţifici:
Mihaela Miroiu
Doina-Olga Ştefănescu

Documentaristă:
Cristina Vasile

Graphic design:
Silvia Mitrea

Coordonatori editoriali:
Ana-Maria Drăganică
Iosefina Sîrbu

Coordonatoare proiect:
Alina Chiriac

NEAMIRA
2003

Lucrare apărută în cadrul proiectului
„Fete, băieți – toți diferiți, toți egali. Educația pentru egalitatea de gen“,
al Centrului Parteneriat pentru Egalitate,
membru al Soros Open Network – România

Proiect implementat în parteneriat cu
Inspectoratul Școlar al Municipiului București,
Casa Corpului Didactic și Centrul Municipal
de Asistență Psihopedagogică din București

Copyrightul pentru această publicație aparține Centrului Parteneriat pentru Egalitate. Reproducerea parțială sau integrală prin orice mijloace (electronice, mecanice, fotocopiere, înregistrare) a oricărui material din această publicație este strict interzisă în scopuri comerciale, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor și drepturilor conexe. Textele sunt concepute în scopuri educative, acestea putând fi reproduse doar în condițiile menționării sursei.

Centrul Parteneriat pentru Egalitate
e-mail: info@gender.ro
web site: www.gender.ro

Cuprins

Cuvânt înainte.....7
Prefață 8
Introducere 9

Partea întâi: Parteneriatul în viața privată.....21

Capitolul 1: Persoana
1.1. Autoportret.....22
1.2. Eu... în ochii mei.....28
1.3. Eu... în ochii tăi/celorlalți 33
1.4. Gen şi cuvânt. Cuvintele nu sunt neutre.....37
1.5. Autonomia de gen.....48
Elena Bălan

Capitolul 2: Relații interpersonale de gen
2.1. Parteneriatul ca relație în viața privată (E.B.) 54
2.2. O nouă etică a relațiilor interpersonale (E.B.).....60
2.3. Diferențele neacceptate pot leza (E.A., E.A.).....63
2.4. Comunicarea este cheia (E.A.) 67
2.5. Relația de cuplu – o relație partenerială (E.A) 69
Elena Bălan (E.B.), Elena Anghel (E.A).

Capitolul 3: Parteneriatul de gen în familie
3.1. Moştenire de familie.....72
3.2. Roluri în familie 75
3.3. Violența domestică o problemă internă a familiei.....84
Elena Anghel

Partea a doua: Parteneriatul de gen în cadrul grupului, în carieră, în luarea deciziilor la nivelul comunității 87
Introducere.....88
Povestea personală – Povestea comunității 89
Marcela Marcinschi-Călineci, Elena Ciohodaru

Capitolul 4: Parteneriat în cadrul grupului
4.1. Locul meu în grup 92
4.2. Comunicarea în cadrul grupului 100
4.3. Managementul conflictelor apărute în grup 108
4.4. Luarea deciziilor în grup 121

4.5. Timpul liber....127
Marcela Marcinschi-Călineci, Elena Ciohodaru

Capitolul 5: Parteneriat în viața profesională
5.1. Stereotipuri în carieră....133
5.2. Pregătirea pentru carieră....137
Marcela Marcinschi-Călineci, Elena Ciohodaru

Capitolul 6: Parteneriat în societate
6.1. Obișnuințe și reflexe în viața publică....141
6.2. Drepturi și cetățenie....142
Marcela Marcinschi-Călineci, Elena Ciohodaru

Referințe bibliografice....145
Linkuri....147
Prezentarea autoarelor....148

Cuvânt înainte

Mesajul cel mai important al libertății este acela care ne spune: rostul tău în viață este acela pe care ți-l faci tu. Și acest mesaj este pentru oricine, indiferent că este femeie sau bărbat, că are o culoare sau alta a pielii, că este dintr-o etnie sau alta. O să ne oprim însă doar la primul aspect, cel legat de sexul persoanei. Suntem oare la fel de liberi să ne dezvoltăm capacitățile și talentele, bărbați sau femei fiind? Avem talente și capacități diferite? Trăim astfel încât să ne socotim mai bogați omenește fiindcă suntem diferiți? Avem drepturi și libertăți diferite? Ducem vieți asemănătoare? Învățăm la fel? Ne plac aceleași lucruri? Suntem tratați la fel la școală, acasă sau între prieteni? Suntem oare parteneri activi în viața noastră privată și în cea publică? Știm să ne trecem unul altuia moduri de viață diferite? Trăim cu adevărat împreună, sau trăim de fapt vieți paralele în care din când în când ne întâlnim? Ne cunoaștem unii pe alții în specificitatea genului nostru? Are o femeie aceleași șanse ca un bărbat să se afirme în carieră și să aibă în același timp o viață de familie reușită?

Dacă vă puneți măcar câteva din întrebările de mai sus, cred că itinerarul propus de autoarele acestui ghid vă este de mare folos și ca text și ca pretext. Poate este vremea să nu mai discutăm doar privat despre cum este să fii fată sau băiat, despre relațiile între femei și bărbați. Poate că a sosit timpul să înțelegem că multe din frământările noastre personale își pot avea loc de exprimare la școală, în timpul orelor și nu prin bilețele pe sub bancă, sau în șoaptă în pauze ci deschis, senin și cu fair-play.

În secret, autoarele speră să vă ofere un prilej să vă cunoașteți, să vă înțelegeți reciproc și să deveniți parteneri ca oameni autentic liberi.

MIHAELA MIROIU

Prefață

„Dacă ne imaginăm pe noi înșine drept cercuri, scopul nostru este parcurgerea acestora – nu înfrângerea altora. A progresa înseamnă a porni în direcția în care nu ai fost încă."

GLORIA STEINEM

Mulți și multe dintre noi consideră educația ca principalul mijloc al schimbării: schimbarea unei atitudini, a modului de a privi lucrurile și oamenii din jur, schimbarea modului de relaționare. Această lucrare s-a născut din nevoia existenței unor instrumente care să ajute la promovarea unui comportament în spiritul parteneriatului de gen în rândul tinerelor și tinerilor.

Ce este acest ghid și de ce este nevoie de el?
Ghidul reprezintă rezultatul unor eforturi de pionierat pentru școala românească. Sperăm ca acest efort să nu rămână singular, el fiind doar începutul elaborării de către Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), membru al Soros Open Network – România, a unor instrumente necesare curriculumului preuniversitar.

Cuprinzând definiții conceptuale, aspecte teoretice, metode, activități și exerciții de realizare a educației parteneriale de gen, ghidul de față se dorește a fi un instrument practic, destinat profesorilor de liceu. Activitățile cuprinse în ghid sunt menite să ajute și să încurajeze dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor parteneriale de gen.

Elementul central al acestui ghid este acela că el oferă profesorilor și elevilor posibilitatea cunoașterii unei alternative democratice de comportament: alternativa acțiunii în spiritul principiului egalității de șanse, de oportunități pentru femei și bărbați. Obiectivul lucrării este urmărit printr-o dublă abordare: eliminarea stereotipurilor de gen existente și implicarea fetelor și băieților în acțiuni ce conduc la asigurarea unui nivel egal de dezvoltare al abilităților și cunoștințelor personale, de participare și vizibilitate în toate sferele vieții private și vieții publice ale societății.

Mulțumim autoarelor, referenților științifici, membrelor și membrilor Consiliului Director al CPE și tuturor celor care au colaborat la realizarea acestui ghid. Dorim ca acest instrument să ne ajute să ne schimbăm nu doar atitudinile și comportamentele față de persoanele de sex opus, ci și imaginile despre noi înșine/însăne.

Coordonatoare Proiect
ALINA CHIRIAC

Introducere
Parteneriatul de gen în viața privată și publică

În cadrul familiei, dar și la școală sau în grupul de prieteni, fiecare dintre noi, fată sau băiat, intră în relații cu ceilalți, se cunoaște și se definește mai clar pe sine.
Cum trebuie să ne comportăm în relațiile cu ceilalți, ca fete/băieți, în viața privată și în viața publică?
Este comportamentul bazat pe relația autoritate – supunere între băieți și fete, adecvat trăsăturilor unei societăți democratice?
Putem găsi o justificare, un temei, relației de supunere a femeilor față de bărbați?
Prin ce ar trebui să se caracterizeze conduita noastră ținând cont de faptul că ceilalți/celelalte sunt „partenerii noștri de viață" pe un anumit segment al traseului ei?

Există fete/băieți, femei/bărbați, care prezintă o disponibilitate naturală de relaționare partenerială, dar există și fete/băieți, femei/bărbați, care au nevoie *să cunoască și să deprindă noi abilități de relaționare.*

Studiile realizate în România pe tema modului în care opinia publică percepe relațiile existente între femei și bărbați („Barometrul de gen" – Fundația pentru o Societate Deschisă, 2001), precum și cele referitoare la relațiile între fete și băieți, cu relevanță pentru existența unei dimensiuni de gen în educație, („Gen și politici educaționale"), pun în evidență faptul că atât în societatea românească, în ansamblul său, cât și în sistemul de învățământ, persistă cel mai adesea tratamentul inegal al fetelor în raport cu băieții, al femeilor în raport cu bărbații, caracterizat de raportul autoritate – supunere între cele două sexe.

Prezentul ghid oferă tuturor, elevi și profesori, posibilitatea să cunoască și să exerseze o alternativă comportamentală nouă în relația fete – băieți, femei – bărbați, o alternativă adecvată unei societăți democratice, în care fiecare își poate găsi împlinirea personală, alternativa de tip partenerial, atât în viața privată, cât și în viața publică.

Delimitarea public – privat este dificil de realizat în mod strict, atât conceptual, teoretic, cât și practic, în realitatea cotidiană. Tocmai de aceea în ghid este folosită distincția clasică, devenită, de altfel, și uzuală, care s-a impus o dată cu configurarea istorică a unei noi realități ce a apărut în societatea modernă, în același timp cu procesul de industrializare, care separă locul de muncă (situat în sfera publică) de propria casă, gospodărie (sfera privată).

Ghidul va încerca abordarea sferelor privată și publică din două perspective, concomitent:

a. perspectiva de ***gen*****,** care va aborda aspectele de relaționare fată-băiat, femeie-bărbat, atât în sfera privată, cât și în cea publică;

b. perspectiva relației ***parteneriale,*** care va încerca abordarea nouă, modernă, în pas cu epoca pe care o trăim, cu lumea în care dorim să ne integrăm, abordarea în care fetele și băieții, femeile și bărbații sunt priviți în relație, ca parteneri.

Ghidul își propune să ofere o imagine asupra parteneriatului de gen în viața privată și în cea publică. O egalitate reală de șanse între fete și băieți, între femei și bărbați nu este posibilă decât începând cu viața privată (persoana, familia, prietenii, vecinii) și continuând cu parteneriatul în viața publică (școala, locul de muncă, organizații ale societății civile, viața politică).

Credem că instituirea parteneriatului de gen în viața privată și în viața publică este o realitate spre care cei mai mulți dintre noi tindem în relațiile interpersonale, dar o realitate care nu se realizează de la sine, ci se construieşte prin voința tuturor, femei și bărbați, conștienți de consecințele reciproc avantajoase. În principal, este vorba de a propune înlocuirea relației de dominare, inechitabilă, a unui sex asupra celuilalt, cu un nou tip de relație în care cele două sexe (genuri – termenul va fi explicat) sunt partenere egale în instituirea relației pe care împreună *„con– vin“* să o creeze.

Punctul de pornire în instituirea parteneriatului de gen în viața privată credem că este ***persoana,*** fiecare dintre noi, și EU și TU, ca fată/ băiat. Pentru orice bună relație, cei doi trebuie să se cunoască mai întâi pe ei înșiși. Conturarea identității de gen, imaginea de sine, percepția socială de gen, rolul societății manifestat în stereotipuri și limbaj, construirea autonomiei de gen, sunt câteva dintre aspectele care vor fi abordate (1).

În continuare (2), prezentul ghid încearcă propunerea unor posibile repere în instituirea unei **relații interpersonale parteneriale** în viața privată. Accentul va cădea pe principiul partenerial, care este cel al „*con-venirii“,* ca o traducere în planul moral al relației între genuri, a logicii lui „*și-și“*, înlocuind astfel tradiționalul *sau El sau Ea*, cu actualul *și El și Ea*. În acest sens propunem activități și exerciții pe teme ca: acceptarea diferențelor, tratamentul egal de gen, comunicarea în relațiile interpersonale, relația de cuplu ca relație partenerială.

În partea dedicată ***familiei*** (3), ca formă fundamentală de relație în viața privată, ca o relație partenerială, pe care ghidul o propune celor ce doresc, vor fi abordate teme referitoare la: comunicarea autentică, modele parentale și moștenirea de familie, roluri în familie, luarea deciziilor, violența domestică.

Ghidul parteneriatului de gen continuă firesc prin aspecte ale parteneriatului în viața publică, cu conștiința faptului că o delimitare netă între public și privat nu este posibilă, măcar pentru faptul că cei ce se relaționează sunt aceleași persoane, fete și băieți, femei și bărbați.

Temele abordate sunt grupate în: **parteneriat de gen în grup** (4), **în viața profesioanală** (5) și în **viața în societate** (6). Activitățile și exercițiile propuse se referă la: cercul de prieteni, relațiile comunitare, raportul între viața personală și cea comunitară, comunicarea în cadrul grupului de

prieteni, conflictele și rezolvarea lor prin negociere. Alte activități și exerciții propun teme ca: timpul liber, parteneri în carieră, roluri în societatea civilă și participarea la decizie, inclusiv la cea politică.
Conform proiectului mai amplu al Centrului Parteneriat pentru Egalitate care a inițiat, susținut și coordonat acest ghid, într-o primă etapă, ghidul urmează să fie utilizat de către un grup de profesori-diriginți și de către consilieri școlari, care prin pilotare, vor testa astfel calitatea sa de instrument adecvat educației parteneriale de gen. Aplicarea efectivă, la clasă, cu elevii, se va realiza în funcție de interesul pentru anumite teme, de timpul (număr de ore) care poate fi alocat acestei tematici. Din aceste motive, atât oferta tematică a ghidului, cât și exercițiile și activitățile propuse au un caracter orientativ, profesorii având libertatea de a realiza selecții diferite în funcție de problemele de gen cu care se confruntă prioritar elevii, dar și în conformitate cu interesul manifestat de aceştia spre o temă/grup de teme sau alta/altele.

Pentru a facilita orientarea profesorilor în scopul selecției tematice, ghidul pune la dispoziție potențialilor utilizatori un „tablou“ ilustrativ atât pentru succesiunea tematică, cât și pentru activitățile și exercițiile corespunzătoare temelor și, de asemenea, pentru terminologia de gen care însoțește fiecare temă.

Invitația la parcurgerea ghidului începe chiar cu prezentarea „**tabloului“** de ansamblu.

ELENA BĂLAN

Fete şi băieţi – Parteneri în viaţa privată şi publică

Teme, activităţi/exerciţii, termeni de gen

TEMA	TITLU ACTIVITATE/EXERCIŢIU	TERMINOLOGIA DE GEN IMPLICATĂ
I. PARTENERIAT ÎN VIAŢA PRIVATĂ		
1. PERSOANA		
1.1. Identitatea de gen	Eu şi „lumea în roz"/„lumea în bleu"	Sex şi gen Identitate de gen Stereotipuri de gen
1.2. Stima de sine şi respectul de sine	Eu……în ochii mei Mă plac aşa cum sunt? Mă simt bine cu mine?	Imagine de sine Autoacceptare Stima de sine Respect de sine
1.3. Percepţia socială a genului	Eu…în ochii tăi/ai celorlalţi O altă lumină asupra mea Mă interesează ?	Percepţie socială a genului Interacţiune Empatie Comunicare
1.4. Limbajul de gen	Cuvintele nu sunt neutre Este chiar roz *lumea în roz?*	„Deosebiri şi discriminări de limbaj Limbaj sexist Corectitudine politică Egalitate de şanse
1.5. Autonomia de gen	Vreau şi pot să fiu eu însămi/însumi ! Paşi pe drumul autonomiei	Autonomie de gen Gândire pozitivă Respect de sine şi respect al celuilalt
2. RELAŢII INTERPERSONALE		
2.1. Parteneriatul ca relaţie	Arborele patriarhal – Arborele partenerial Sceneta relaţiilor parteneriale	Logica lui „şi-şi" Morala „con-venirii" Dublu standard Standard unic Tratament egal de gen
2.2. O nouă etică a relaţiilor interpersonale	De la „a nu leza" către „a ajuta"	Etica grijii Etica drepturilor

2.3. Diferențe/ discriminări de gen în viața privată	El și Ea în managementul domestic Diferențele există	„Dubla povară“ Discriminare de gen Diferențe de gen
2.4. Comunicarea este cheia	Comunic autentic Comunic asertiv	Asertivitatea
2.5. Relația de cuplu – o relație partenerială	Prejudecată și realitate!? Situațiile dificile există și... le putem rezolva!	Prejudecată Roluri tradiționale
3. FAMILIA		
3.1. Stereotipuri de gen	Moștenire de familie	Stereotipuri de gen Model parental Prejudecăți
3.2. Familia partenerială; rolurile în familie	Roluri de familie – Moștenire de familie O altfel de familie O seară în familie Acordul Discuții familiale	Receptivitate în relațiile de gen Suport reciproc Tipuri de comunicare Rol și statut de gen
3.3. Violența în familie	Este violența o problemă internă a familiei ?	Abuz emoțional Abuz verbal Abuz fizic Prevenire
II. PARTENERIAT ÎN GRUP, CARIERĂ ȘI SOCIETATE		
Viața privată și viața publică	Povestea personală – Povestea comunității	Viață privată Viață publică Viață personală Comunitate
4. PARTENERI ÎN GRUP		
4.1. Locul meu în grup	Cercul meu de prieteni Prietena/prietenul de încredere. Ce apreciază fetele și băieții?	Coeziunea grupului Conformism Rețea de prieteni Autodezvăluire Intimitate Presiunea grupului
4.2. Comunicarea partenerială în cadrul grupului	Marcă înregistrată Comunicarea este de genul feminin? Pot spune NU!	Comunicare Bariere în comunicare Stereotipuri de gen Modele de comunicare Asertivitate
4.3. Managementul conflictelor apărute într-un grup	Incursiune în conflicte Conflict și stil Ce facem cu conflictul? Învăț să negociez	Stereotipuri de gen Conflicte Renunțare Rezolvare de probleme Strategia câștig-câștig Negociere

4.4. Luarea deciziilor în grup	Cea mai bună decizie Construcția	Decizie Independență Responsabilitate Risc
4.5. Timpul liber	Harta timpului liber Negociere pentru timp și spațiu împreună	Timp liber Domenii ale timpului liber Oportunități de dezvoltare a activităților de timp liber Negociere în petrecerea timpului liber
5. PARTENERI ÎN CARIERĂ		
5.1. Stereotipuri în carieră	Ai citit anunțul din ziar? Alege mesajul potrivit!	Stereotipuri de gen Reprezentare în mass-media Reprezentările personale despre profesii
5.2. Pregătirea pentru carieră	Mica publicitate Cutia cu… influențe Omul de afaceri: femeie/ bărbat	Valori profesionale Opțiune personală Stereotipuri de gen Reprezentarea omului de afaceri în mass-media Profil managerial
6. PARTENERI ÎN SOCIETATE		
6.1. Obișnuințe și reflexe în viața publică	Cenușăreasa în secolul al XXI-lea	Stereotipuri de gen Reprezentarea genului în mass-media
6.2. Drepturi și cetățenie	Codul parteneriatului se votează astăzi!	Principiile și valorile parteneriatului în viața publică

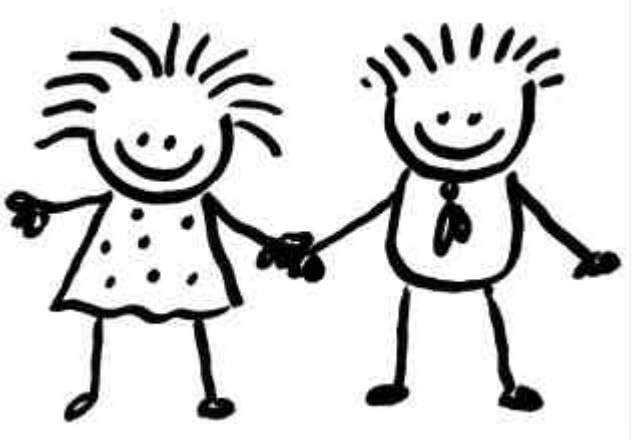

Recomandări metodologice

Venim în sprijinul dumneavoastră cu o scurtă descriere a strategiilor, metodelor și instrumentelor folosite în acest ghid. Sperăm să aducem un plus de claritate modului în care veți alege și planifica activitățile, pentru a le propune elevilor într-un mod cât mai incitant, care să asigure cele mai bune condiții de învățare.
Rolul acestor recomandări este acela de a vă invita să adaptați flexibil și creativ propunerile noastre, și nu să vă facă să vă simțiți obligați să „respectați" o anumită rețetă.

Lucrul în grup
La activitățile unde se specifică împărțirea elevelor și a elevilor din clasă în mici grupuri, puteți alege de fiecare dată idei noi de formare a grupurilor (alegeți denumiri de plante, animale, simboluri, metafore, figuri geometrice, mijloace de transport în comun, numere, anotimpuri etc.). Elevii dumneavoastră vor deveni astfel, de fiecare dată, curioși și nerăbdători.
Sunt activități unde grupurile vor fi mixte (alcătuite din fete și băieți), dar acolo unde găsiți specificat în scenariul unei activități că se lucrează separat pe grupuri de fete și băieți, vă rugăm să țineți seama de aceste recomandări. Adaptați acest lucru la numărul fetelor și al băieților din fiecare clasă cu care lucrați.
O dată formate grupurile de lucru, veți prezenta cerința activității. Este eficient ca elevii să cunoască timpul de lucru și să li se pună la dispoziție materialele necesare.
Încurajați-i ca, în grup, fiecare participant/participantă, să își exprime punctul de vedere și să asculte activ părerile celorlalți/celorlalte membri/membre ai/ale grupului. Sunt frecvente situațiile în care cei/cele cu mai multă inițiativă rezolvă sarcina grupului, dar omit să ia în considerare părerile celorlalți/celorlalte.

Ca manieră de lucru, este indicat ca, inițial, fiecare să își noteze individual ideile, apoi să și le prezinte. Solicitați-le să negocieze părerile care vor reprezenta grupul.
Stabiliți o regulă pentru prezentarea sarcinii realizate de grup: de fiecare dată să prezinte altcineva care nu a mai prezentat. Se întâmplă ca de fiecare dată să se ofere aceeași persoană, dar este indicat ca toți ceilalți elevi să experimenteze prezentarea în fața clasei.
Pe lângă sarcina principală a unei activități, veți regăsi în scenariul activităților și o sarcină creativă, originală, trăsnită sau amuzantă.
O dată cu rezolvarea unei sarcini, lucrul în grup oferă adolescenților/adolescentelor ocazia de a beneficia și de alte efecte:

- exersarea abilității de cooperare în echipă;

- exersarea abilității de ascultare activă;
- exersarea negocierii în grup;
- exprimarea ideilor personale fără teama de a fi ironizat;
- exersarea creativității;
- exersarea asumării responsabilităților în grup (de a scrie, de a desena, de a prezenta);
- folosirea ca resurse a celor care își împărtășesc ușor experiențele, reprezentând astfel un câștig pentru ceilalți;
- și, nu în ultimul rând, creșterea încrederii în sine.

Tehnicile art creative

De cele mai multe ori, acestea au un caracter inedit și îi pun pe adolescenți/adolescente în situația de a descoperi ei/ele înșiși/însele cât mai multe necunoscute, ceea ce le dezvoltă capacitatea de a formula întrebări, de a fi inventivi/e, de a propune soluții îndrăznețe, de a se exprima spontan și autentic, de a fi originali/e. Moderatorul va aprecia efortul elevilor, îi va încuraja să fie spontani, hazlii, trăsniți, ajutându-i să-și învingă blocajele emoționale, de comunicare și de relaționare. Materialele folosite vor fi dintre cele mai variate, de la cele aflate la îndemână, în mediul din clasă, până la culori, plastilină, materiale refolosibile – textile, ziare, reviste, semințe, tipuri diferite de hârtie, sfoară etc.

Modalitățile de exprimare a tehnicilor creative propuse sunt:

- caricaturi, ghicitori, acrostihuri, eseuri, rebusuri, haiku;
- colaje, modelaje;
- desene, metafore grafice, fotografii metaforice, simboluri;
- benzi desenate, expoziții;
- scurte piese de teatru, scenete;
- cântece/refrene;
- exprimarea prin limbajul nonverbal neconvențional și original (salutul);
- reclame publicitare prezentate sub diferite forme: afișe, postere, spoturi publicitare;
- compunere de scurte povești cât mai originale;
- crearea de scenarii pentru jocurile de rol;
- exerciții de imaginație;
- completarea frazelor lacunare.

Tehnicile gândirii critice

În acest ghid am urmărit cu ajutorul tehnicilor gândirii critice implicarea adolescenților și adolescentelor în activități cât mai diverse, astfel încât învățarea să devină plăcută, lipsită de anxietate și de stres.

– „Harta conceptelor“ este o tehnică folosită în psihologia analitică, cu scopul de a facilita exprimarea ideilor și de a stabili asociații între ele. În metodele de învățare specifice gândirii critice, aceasta este cunoscută sub numele de „ciorchinele“.
  Ajută la clarificarea unui concept cunoscut sau mai puțin cunoscut, relevându-i domeniile. Elevii vor fi surprinși să descopere concepte, aparent fără o legătură directă, dar care, prin asociere liberă, vin unul după celălalt.

Dezvoltă un tip de gândire divergentă, necesară formării unui stil de învățare deschis și creativ.

- „Știu, vreau să știu, am învățat", ajută la evocarea experiențelor personale și la realizarea sensului; elevii și elevele au posibilitatea să inventarieze ceea ce cred ei/ele că știu despre un anumit subiect, ceea ce vor să învețe și, apoi, ceea ce consideră că au achiziționat.
- „Lasă-mă pe mine să am ultimul cuvânt"; după ce elevii doritori își expun propriile lor idei, sentimente cu privire la un text sau la o situație, i se dă dreptul de a încheia discuția acelui elev care a propus pasajul sau evenimentul respectiv.
- „Turul galeriei" va fi inițiat după ce fiecare grup și-a realizat sarcina dată și a expus foaia de flipchart. Astfel, fiecare grup va trece, pe rând, pe la fiecare poster și va avea posibilitatea să ofere un feed-back colegilor.
- Tehnicile de clarificare a valorilor pun elevii și elevele în situația de a-și conștientiza și exprima valorile, de a opta pentru ele și, apoi, de a justifica poziția pe care o au în situația prezentată; de asemenea, este ușor de aplicat sub forma unei linii valorice.

Aceste metode îi încurajează pe elevi/eleve să gândească liber și deschis, să formuleze păreri proprii, personale, originale, să dezbată alternativele identificate, să aleagă responsabil soluțiile optime.

Jocul de rol

Este concretizat în scenarii pe teme la alegere sau pe teme prestabilite, care ajută adolescenții și adolescentele să se exprime, să înțeleagă subiectele și conceptele puse în discuție, să asimileze treptat ceea ce în viața reală ar putea fi dificil de integrat. În timpul jocului de rol, când „se joacă", de fapt, sunt puse în acțiune empatia, maturitatea, inteligența, creativitatea, organizarea cognitivă, orientarea în realitate, atenția, abilitățile în rezolvarea problemelor, capacitatea de a intra în contact și de a-și crea o relație cu ceilalți/celelalte.

Metoda Brainstorming

Este considerată ca una dintre cele mai răspândite metode de stimulare a învățării creative, fiind utilizată în strategia activităților mai ales pentru clarificarea și înțelegerea conceptelor noi introduse. Moderatorul, ca un autentic catalizator și facilizator va stimula exprimarea adolescenților și adolescentelor, stopând intervențiile critice sau cuvintele „ucigașe". Aceasta este prima etapă – faza luminii verzi – în care toate ideile sunt exprimate și notate pe foaia de flipchart, fără teama de a greși sau de a fi criticat. Urmează „decantarea" – faza luminii roșii – în care toate ideile emise pe baza tehnicii asociațiilor verbale legate de cuvântul stimul se vor analiza, negocia, critica, sub îndrumarea moderatorului, în vederea obținerii unor definiții clare și concise.

Tehnicile de comunicare

Activitățile propuse dezvoltă comunicarea în grup, stimulează discuțiile, promovează ascultarea activă pe baza unor reguli de comunicare stabilite de comun acord cu participanții/participantele. Sunt oportune, deoarece adolescenții și adolescentele sunt încurajați/încurajate să-și exprime deschis opiniile, convingerile, să facă schimb de idei, să dezbată puncte de vedere personale,

dar însoțite de argumente pertinente. Este de dorit ca întrebările să fie astfel formulate încât să permită împărtășirea atitudinilor personale.

Studiul de caz

Presupune găsirea unor soluții concrete, practice, la situații reale sau imaginare. Studiul pe marginea unui caz, întotdeauna imaginar, conduce la exersarea capacității de analiză și sinteză, la abilitatea de a lua decizii în raport cu o situație dată. Nu în ultimul rând, este o altă modalitate de a experimenta și de a exersa cunoștințele practice.

Structura ghidului

Vă prezentăm, în continuare, algoritmul cu ajutorul căruia am elaborat fiecare activitate în parte:

1. *Motto*
La începutul capitolelor şi al unor activităţi, veţi găsi un *motto* care reflectă ideea principală a temei abordate. Acesta se poate folosi ca subiect de dezbatere, de deschidere sau „încălzire", de introducere în activitatea propusă. Se încurajează exprimarea ideilor pro şi contra ale adolescenţilor legat de acest *motto*, însoţite fiind de argumente pertinente. *Motto*-ul iniţial poate fi rescris sau reformulat, în funcţie de propunerile adolescenţilor/adolescentelor.

2. *Introducere aplicată*
Cele mai multe activităţi au, în partea iniţială, explicaţii utile pentru clarificarea unui anumit subiect. De asemenea, un rol important al acestei introduceri este acela de acordare a unui feed-back la încheierea activităţilor.

3. *Dicţionar*
Acesta cuprinde termenii specifici temei. Definirea conceptelor este adaptată la domeniul ghidului nostru.

4. *Obiective*
Obiectivele enunţate în cadrul fiecărei activităţi vă vor ajuta în activitatea didactică, având astfel posibilitatea să-i anunţaţi pe elevi, chiar de la începutul activităţii, ce anume v-aţi propus.

5. *Timpul de lucru*
Toate activităţile au fost construite pe o durată de 50 de minute, în concordanţă cu durata unei ore de curs. De cele mai multe ori, am specificat nu doar timpul total, ci chiar durata fiecărei sarcini în parte. De aceea, vă recomandăm să adaptaţi sarcinile şi în funcţie de specificul grupului cu care lucraţi, de nevoile grupului etc.

6. *Materialele necesare*
Acestea au fost specificate la fiecare activitate, astfel încât să vă permită să pregătiţi în timp util materialele pentru o oră la clasă. La majoritatea activităţilor veţi avea nevoie de coli de scris, de coli de flipchart, markere, iar la unele dintre activităţi, de materiale mai puţin aduse într-o sală de curs: sfoară, hârtie creponată etc.

7. *Scenariul activităţii*
A fost conceput într-o manieră cât mai explicită, pentru a permite fiecărui moderator să imagineze un plan pentru o oră de curs. Este descris momentul în care este stabilită maniera de lucru (individual, pe diade, în grup); de asemenea, puteţi regăsi ordinea secvenţelor unei activităţi.

8. *Analiza activității*
Despre acest element al fiecărei activități, mulți practicieni cad de acord că este cel mai important. De modul în care este „condusă“ partea de analiză depinde câștigul participanților/participantelor. Analiza activității constă în conştientizarea ideilor, emoțiilor, beneficiilor principale şi secundare pe care moderatorul le poate utiliza în construirea demersului didactic şi logic al învățării. De asemenea, stimulează şi dirijează cursul discuțiilor. Probabil este elementul care transformă o simplă conversație sau un simplu joc într-o situație de învățare autentică.

9. *Evaluare*
Activitățile cuprind în structura lor „evaluarea“, cu scopul de a consolida şi dezvolta cunoştințele, abilitățile şi atitudinile dobândite şi exersate pe parcursul acestora. Evaluarea constă în exerciții de aprofundare a cunoştințelor. Ea are o notă de inedit, de originalitate, de stimulare a creativității.

10. *Fișa de lucru*
Moderatorul are libertatea ca, în funcție de accesul la resursele materiale necesare, să poată folosi coli de flipchart sau tabla din clasă. Pentru o eficiență sporită, recomandăm utilizarea fişelor de lucru, în cazul activităților în care acestea sunt specificate.
Din acest motiv, am ales ca, editând acest ghid, să propunem o formă accesibilă a fişelor de lucru, astfel încât să le puteți aplica şi multiplica.

11. *Planșe didactice*
La încheierea unei activități, acestea vin să completeze vizual concluziile. Sunt utile într-o activitate pentru a facilita accesul elevilor la informații centralizate, cuprinse într-o schemă grafică.

Elena Ciohodaru
Marcela Marcinschi-Călineci

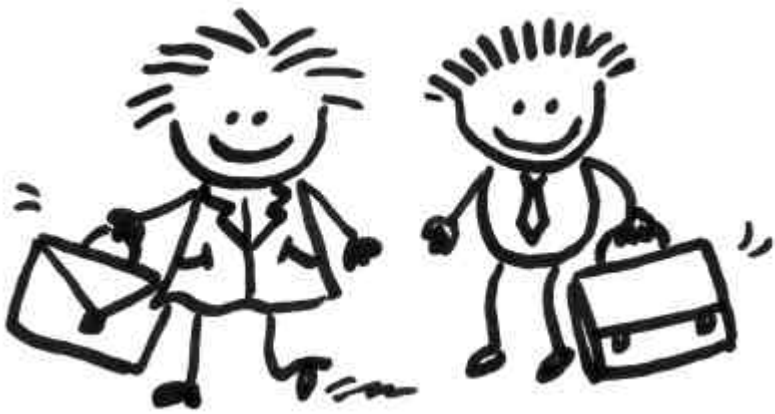

Partea 1

Parteneriatul în viața privată

Capitolul 1
Persoana – EU/TU

„Mulți oameni își închipuie că ar gândi, când de fapt nu fac altceva decât să-și reordonoze propriile prejudecăți.“

WILLIAM JAMES

1.1. Autoportret

Eu... și „lumea în roz“/“lumea în bleu“

Naşterea unui copil este un eveniment fără egal pentru viața unei familii. În aşteptarea Zilei Z se fac o mulțime de pregătiri. Ce se *pre-gătește* depinde în cea mai mare măsură de ceea ce știm, dorim, intuim despre „Este fetiță“/“Este băiețel?“. Tehnica medicală modernă (prin ecografie) este capabilă, astăzi, să ofere un răspuns cert la această problemă.

Dacă se ştie că… „Este fată“, i se *pre-gătește* cel mai adesea „trusoul roz“, dacă se ştie că… „Este băiat“, i se *pre-gătește* cel mai adesea „trusoul bleu“. Sunt acestea diferite numai prin culoare? Evident NU. Familia *pre-gătește* nou-născutului o dată cu culoarea trusoului un set aproape complet de aşteptări care îi predetermină existența: dacă este fată, atunci... va trebui să facă/să nu facă…, să fie/să nu fie…, să arate/să nu arate aşa… să învețe/să nu învețe, ... să ajungă/să nu ajungă... etc., iar dacă este băiat atunci....

Aceste aşteptări sunt cadre valorice care ne formează, ne fac să devenim „femei“/„bărbați“. Cea dintâi care ne transmite acest mesaj simbolic este familia, căreia i se alătură, pe parcurs, biserica, şcoala, mass-media.

Aşadar, nu ne naştem femei/bărbați, ne naştem persoane de sex femeiesc sau bărbătesc şi devenim, ne formăm ca femei/bărbați, feminini/masculini, cel mai adesea în sensul dezirabil de către societate, care ne impune valori, aşteptări prestabilite, ce au rolul de a ne modela. Ne naştem cu un ***sex*** anume, dar nu şi cu un ***gen*** anume. Acesta din urmă se formează în strânsă dependență de tipul de societate, de gradul său de cultură şi civilizație. Ceea ce ne este *pre-gătit* prin „trusou“ – culoare, trăsături, aşteptări – sunt primele forme de integrare în ***stereotipuri de gen,*** care uneori funcționează chiar ca ***prejudecăți.***

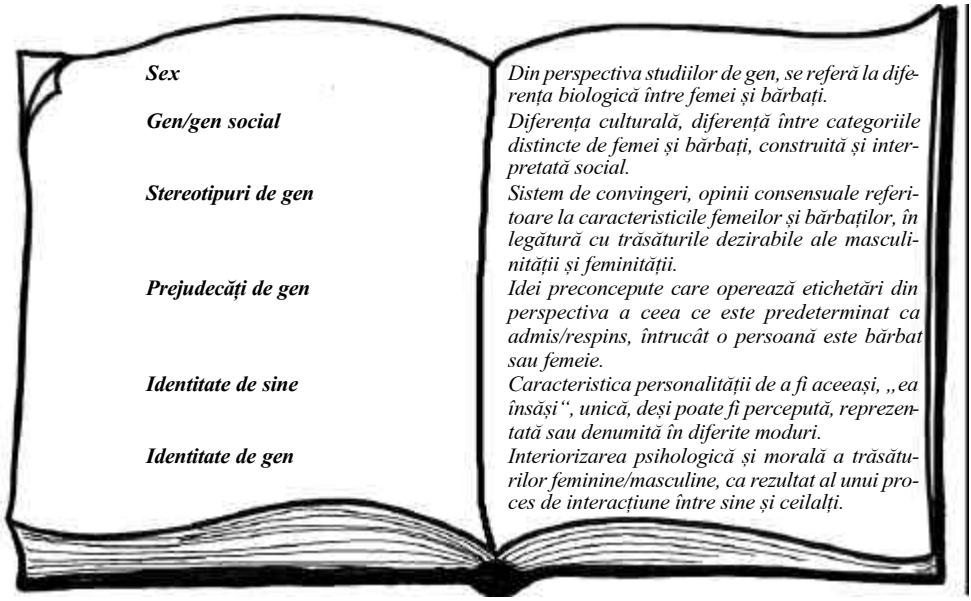

Actvitatea nr. 1: Acesta /aceasta sunt eu… şi „lumea în roz"/„lumea în bleu"

Această activitate îi va sprijini pe elevi:

- să distingă între sex și gen;
- să conştientizeze stereotipuri de gen;
- să identifice factori care contribuie la perpetuarea stereotipurilor de gen;
- să identifice consecințe ale stereotipurilor în construirea identității de gen;
- să identifice caracterul conservator al stereotipurilor de gen în societatea noastră.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: flip-chart (sau coli mari de hârtie) cartonașe roz și bleu, markere (sau carioca).

Aspecte organizatorice:

- elevii aleg câte o/reprezentantă/reprezentant numiți „lider în roz" și „lider în bleu", cu rolul de a sprijini moderatorul în derularea activității;
- elevii aleg un „scrib bleu" și un „scrib roz", cu rolul de a scrie pe tablă sau pe flip-chart ceea ce este necesar pe parcursul activității;
- pregătirea materialelor necesare: cartonașe roz pentru fete și bleu pentru băieți, foi de flip-chart, markere;
- elevii iau loc în clasă, așezându-se cum doresc (pe cât posibil, în derularea activităților, se vor evita separările fete-băieți).

Scenariul activității

Secvența 1

- Pe tablă sunt scrise trăsăturile „lumii în roz" și cele ale „lumii în bleu" (vezi Anexa 1).
- Moderatorul/moderatoarea (diriginte), ajutat de lideri, le împarte elevilor cartonașe roz (pentru fete) și cartonașe bleu (pentru băieți).
- Fiecare elev va scrie pe cartonașul primit: „***Acesta/aceasta sunt eu…….***". Li se solicită ca timp de 5 minute să se analizeze atent și să se autoaprecieze cât mai corect, să aleagă care dintre trăsăturile enumerate pe tablă le consideră a fi printre primele cinci caracteristici care le sunt proprii (pot completa și cu alte caracteristici care nu sunt pe listă).
- După 5 minute, cei doi lideri preiau conducerea activității. Pe tablă, scribii trasează două coloane, una pentru cartonașele roz, cealaltă pentru cartonașele bleu.
- Elevii se împart în două grupe: unul de fete, celălalt de băieți.
- Unul dintre cei doi lideri, la întâmplare, le cere membrilor grupului său să se prezinte pe rând, iar scribul de aceeași culoare înscrie trăsăturile enunțate de fiecare membru/membră în coloana corespunzătoare. Apoi, celălalt lider face același lucru pentru grupul său. În cele din urmă, pe tablă se conturează coloana trăsăturilor „roz" și coloana trăsăturilor „bleu" ce cuprind fiecare elementele comune cartonașelor de aceeași culoare (10 minute).

Analiza primei secvențe

Moderatorul provoacă prin întrebări o discuție.

– Ce înseamnă „***Să mă prezint***?"
– Ce cuprinde prezentarea mea?
– Trăsăturile enumerate de fiecare redau conștiința propriei identități?
– Cum se explică prezența unor trăsături comune între cartonașele de aceeași culoare?
– Nu cumva există trăsături comune și între cele două coloane? Care sunt ele?

O posibilă concluzie

Prezentarea propriei persoane, autoportretul sintetic, redă identitatea persoanei. Identitatea de sine presupune aspecte de identitate de sex și de gen. Suntem *ceea ce suntem,* prin ceea ce conștientizăm despre noi ca trăsături de personalitate, care sunt și trăsături de gen.

Secvența 2

- Moderatorul ajutat de cei doi lideri afișează două coli de flip-chart, pe una este scris, „***lumea în roz***", iar pe cealaltă „***lumea în bleu***".
- Se face apel la experința fiecărui fată/băiat, în ideea de a reflecta asupra modului în care „trusoul roz" sau „trusoul bleu" care îl aștepta la naștere i-a marcat propriul drum, propria devenire de sine. Cum trusoul de nou-născut s-a perpetuat în diverse forme de-a lungul vieții, și cum acestea le-au indus unele caracteristici personale. Timp de 5 minute, fiecare elev/elevă completează *Fișa de lucru* (Anexa 2).
- Elevii sunt rugați să enunțe cât mai multe trăsături caracteristice lor, care le-au fost induse la modul: „fetele trebuie să…..", „băieții trebuie să…", „este bine ca fetele să/să nu…", este bine ca băieții să/să nu…" etc. Fiecare trăsătură invocată este notată pe una din colile de flip-chart de către „scribul roz" sau „scribul bleu", după caz. Astfel, pe fiecare coală se conturează două rubrici: SĂ… DA/SĂ… NU. Rezultatul: ***Lumea în roz cu… SĂ DA/SĂ NU*** și ***Lumea în bleu cu SĂ DA/SĂ NU.***

- Moderatorul îi invită pe elevi să discute pe tema caracteristici ***înnăscute***-caracteristici ***dobândite.*** În acest context se delimitează conceptele de „sex“ și „gen“.
- Se trage concluzia asupra ideii că identitatea de gen se construiește sub influența stereotipurilor de gen.

(Vezi experimentul expus de prof. univ. dr. MIRCEA MICLEA, în *Băieți de băieți:*
„De aici ce învățăm noi, copii? Învățăm că socialul reglează hormonalul; cu cât mai mulți supușii, cu atât mai falnic tiranul….. așa că zicem: o parte din puterea bărbaților se datorează în toată istoria asta umană femeilor supuse care i-au urmat.“)

Evaluare
Se dau propozițiile:
- Femeile alăptează, bărbații nu.
- În România, nou-născuții fete sunt îmbrăcați în roz, iar băieții în bleu.
- Băieților le crește barbă, fetelor nu.
- Majoritatea lucrătorilor din metalurgie sunt bărbați.
- Educatoarele din grădinițe sunt femei.

Li se cere elevilor participanți să identifice diferențe de sex și gen, în enunțurile de mai sus.

Anexa 1

Conținutul planșelor

Acesta /aceasta sunt eu… și „lumea în roz“/„lumea în bleu“

„Nu suntem guvernați de armată sau de poliție, ci de idei.“
(*MONA CAIRD*, 1892)

„Lumea în roz“ (trăsături tradițional feminine)	**„Lumea în bleu“** (trăsături tradițional masculine)
dependență	independență
emotivitate	raționalitate
blândețe	agresivitate
subiectivitate	obiectivitate
nevoie de protecție	încredere în sine
teama de a nu-i răni pe alții	spirit de competiție
sensibilitate la context	capacități analitice
înclinație spre detaliu și aparență	înclinație spre esență
slăbiciune	tărie
înclinație spre arte	înclinație spre științe
tact	ambiție
grijă față de alții	autoafirmare

(MIHAELA MIROIU, în *Gen și societate*, 1997)

Anexa 2

Fișă de lucru individuală

Acesta /aceasta sunt eu… și „lumea în roz“/“lumea în bleu“

„Să cunoşti Taina aceasta:
Dacă ceea ce cauți
Nu vei găsi înlăuntrul tău
Niciodată nu-l vei găsi în afară.“
(**Proverb păgân**)

Completați, în spațiile de mai jos, fetele pentru „lumea în roz“, băieții pentru „lumea în bleu“, acele caracteristici personale despre care credeți că sunt corespunzătoare stereotipurilor de gen ce v-au fost transmise.

Cartonașe „ROZ“
Aceasta sunt EU și „lumea în roz“

Mă caracterizez mai curând prin:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

Cartonașe „BLEU“
Acesta sunt Eu și „lumea în bleu“

Mă caracterizez mai curând prin:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

1.2. Eu... în ochii mei

Mă plac așa cum sunt? Mă simt bine cu mine?

Respect de sine înseamnă: *„a ști să-mi apreciez propria valoare și importanță și a avea tăria de caracter necesară pentru a răspunde de faptele mele și a acționa responsabil față de alții“*

(Definiția oficială a Comisiei californiene pentru Promovarea Respectului de sine și a Responsabilității Personale și Sociale, 1990)

Genul este asimilat de fiecare persoană într-un mod propriu. Ceea ce este dezirabil din punct de vedere social, norme, așteptări, permisiuni, interdicții, nu este însușit întocmai la nivel individual. Diferențele în *personalizarea genului* vor fi analizate pornind de la activitatea pe care v-o propunem.

Conștientizarea modului propriu de interiorizare a genului conduce la conturarea *imaginii de sine* din perspectivă de gen. Raportarea imaginii de sine la modelul social influențează *acceptarea și autoacceptarea*, și contribuie la construirea și susținerea *respectului de sine*, ca personalitate în general și, evident, ca gen.

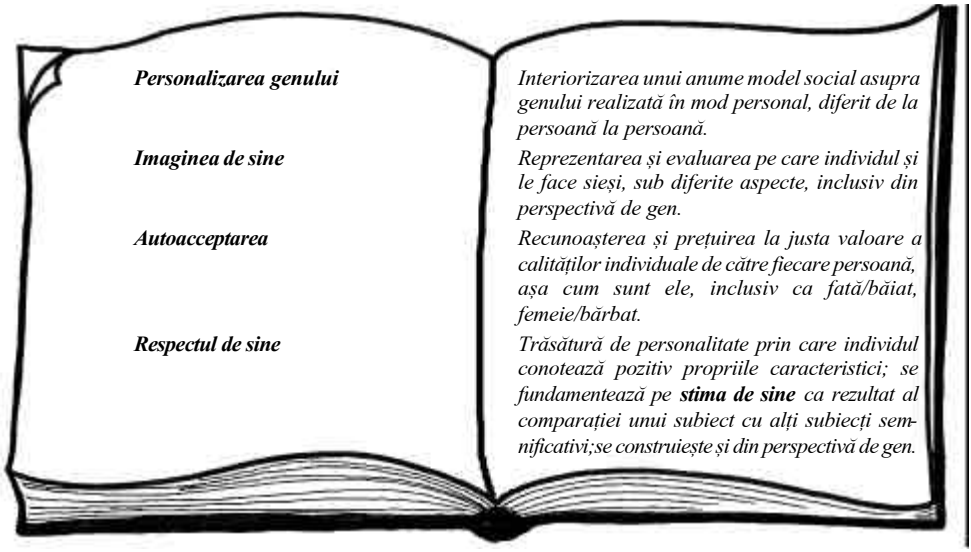

Activitatea nr. 1: *Eu sunt identic/identică numai cu mine*

Această activitate îi va sprijini pe elevi:

- să conștientizeze modul propriu de personalizare a genului;
- să conștientizeze importanța autoacceptării și stimei de sine, a respectului de sine și din perspectivă de gen;
- să identifice consecințe ale acordului/dezacordului cu stereotipurile de gen în plan personal;
- să-și cultive stima și respectul de sine.

Durata activității: 50 de minute

Materiale necesare: planșa, foi de hârtie A4, fișe de lucru, flip-chart, markere, post-it

Scenariul activității:

- Moderatorul/moderatoarea afișează planșa ce delimitează trăsături, roluri, caracteristici fizice și abilități cognitive specifice femeilor și bărbaților (vezi Anexa 3);

- Participanților li se cere să noteze individual pe o coală (fișe de lucru individual – Anexa 4);
  – 2 lucruri considerate tipice pentru genul lor pe care nu suportă să le facă;
  – 2 lucruri considerate tipice pentru genul lor pe care le fac cu plăcere;
  – 2 lucruri considerate nontradiționale pe care ar dori să le facă;
  – 2 lucruri considerate nontradiționale pe care le fac cu plăcere.

După 10 miunte, elevii expun exemplele pe care le-au notat pe fișa de lucru.

- Participanții dezbat, discută gradul de adecvare al exemplelor date; vor fi susținute/combătute cu argumente pro/contra.

Analiza activității

Elevii/elevele:

– își exprimă acordul/dezacordul personal față de valorile tipice pentru un gen;
– identifică consecințe ale acordului cu valorile tipice de gen;
– identifică consecințe ale dezacordului cu valorile tipice de gen.

Evaluarea activității

Pe cartonașe roz/bleu elevii sunt rugați să răspundă (fetele prin raportare la „lumea în roz" băieții prin raportare la „lumea în bleu", unui chestionar – (vezi Anexa 5, chestionar de evaluare):
Cei doi lideri vor strânge cartonașele de aceeași culoare. Elevii sunt anunțați că răspunsurile lor vor fi prelucrate și li se va comunica, la o întâlnire ce va urma, câți dintre ei se consideră a fi la fel, sau diferiți, într-o anumită măsură sau în totalitate, în raport cu „lumea în roz"/"lumea în bleu".

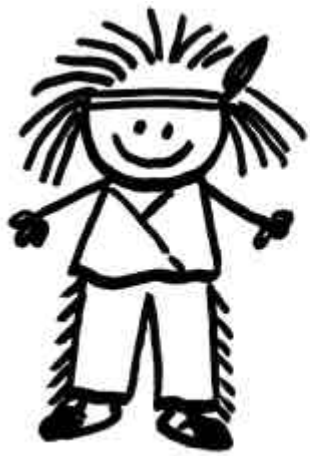

Anexa 3

Conținutul planșei

	Trăsături	*Roluri*	*Caracteristici fizice*	*Abilități cognitive*
Asociate Femeilor	Devotate celorlalți	Pregătesc masa	Frumoase	Artistice
	Conștiente de sentimentele celorlalți	Fac cumpărăturile	Drăguțe	Expresive
		Spală	Cochete	Creative
		Sunt receptive la modă	Splendide	Imaginative
	Emoționale	Sunt o sursă de ajutor moral	Grațioase	Intuitive
	Săritoare	Au grijă de copii	Mici	Perceptive
	Blânde	Fac menajul	Sexi	Au gust
	Bune	Își asumă responsibilități	Au vocea blândă	Au abilități verbale
	Înțelegătoare			Foarte bune
	Calde			
Dar și:	Înșelătoare, Inconsecvente, Fricoase, Proaste, Irațională			
Asociate Bărbaților	Activi		Atletici	Analitici
	Iau repede decizii		Masivi	Exacți
	Competitivi	Financiare	Cu umerii largi	Capacitate de abstractizare
	Se simt superiori	Sunt capul familei	Robuști	Buni la cifre
	Independenți	Câștigă bani	Musculari	Pricepuți la rezolvarea
	Nu renunță ușor	Sunt responsabili de reparațiile casei	Puternici fizic	problemelor
	Au încredere în ei	Se uită la emisiuni sport la televizor	Duri	Abilități
	Rezistă bine la stres	Au inițiativa în relațiile sexuale	Înalți	Matematice
Dar și:	Repeziți, Încăpățânați, Bădărani, Violenți, Insensibili			

(Mary Kite, „Gender Stereotypes“, London, 2001)
În „Lexicon feminist“, POLIROM, Iași, 2002

Anexa 4

Fișă de lucru individuală

Eu sunt identic numai cu mine

Două lucruri considerate tipice pentru genul tău pe care le faci cu plăcere:

a – .....

b – .....

Două lucruri considerate tipice pentru genul tău pe care nu suporți să le faci:

a – .....

b – .....

Două lucruri considerate nontradiționale pe care îmi place să le fac:

a – .....

b – .....

Două lucruri considerate nontradiționale pe care ți-ai dori să le faci:

a – .....

b – .....

Anexa 5

Chestionar de evaluare

Eu sunt identic numai cu mine

1. Sunt exact ca „lumea în roz“/ „lumea în bleu“?

DA	NU

2. Sub unele aspecte sunt exact ca/sub altele mai puțin ca „lumea în roz“/“lumea în bleu“.
Care sunt aspectele sub care sunt ca „lumea în roz“/ „lumea în bleu“

.....

.....

.....

Care sunt aspectele sub care nu sunt ca „lumea în roz“/ „lumea în bleu“.....

.....

.....

.....

3. Sunt uneori ca/alteori nu sunt ca „lumea în roz“/“lumea în bleu“

Când, în ce situații sunt ca.....

.....

Când, în ce situații nu sunt ca.....

.....

4. Sunt altfel, sunt diferit de „lumea în roz“/“lumea în bleu“

DA	NU

1.3. Eu ... în ochii tăi / în ochii celorlalți

O altă lumină asupra mea. Mă interesează?

„Noi nu venim în lume; noi venim din lume,
asemenea frunzelor unui copac.“
ALAN WATTS

Deseori, atât fetele cât și băieții, ne uităm în oglindă, ne vedem cu propriii noștri ochi, și ne formăm „imaginea de sine“ ca fete sau băieți. În același timp ne oglindim în ochii celorlalți, care ne redau ***percepția socială*** asupra noastră și în dimensiunea de gen.
Suntem interesați de aceasta? Ne influențează? Ce se întâmplă atunci când aceasta nu corespunde cu „imaginea de sine“?

Percepția celorlalți asupra noastră este uneori convenabilă, alteori nu! Cum procedăm în aceste situații? Contribuie percepția socială la propria noastră schimbare? Studiile ne spun: DA! Nu putem exista fără ***interacțiunea*** cu ceilalți, iar aceasta nu se poate realiza fără ***comunicare.***

Cum ne influențează percepția celorlalți în construcția identității de gen? Ce tip de atitudini și comportamente pot fi eficiente în schimbările asupra noastră, ca fete sau băieți?
Studiile asupra relațiilor umane și realitatea acestora ne recomandă: ***gândirea pozitivă, empatia.***

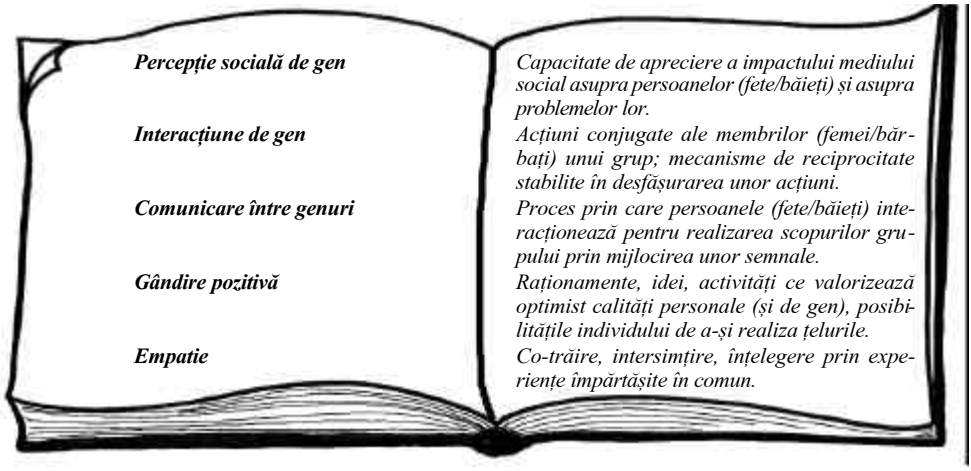

Activitatea nr. 1: *„Cutia poștală – o oglindă socială?“*

Această activitate îi va sprijini pe elevi:

- să identifice caracteristici ale percepției sociale de gen;
- să contureze factori ai inflenței sociale asupra construcției de gen;

- să detecteze probleme, dificultăți de interacțiune și comunicare între genuri;
- să sublinieze rolul gândirii pozitive și al empatiei de gen.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: flip-chart, coli, post-ituri colorate, markere

Scenariul activității

- Moderatorul formează cele două echipe: fete și băieți.
- În prima etapă sunt afișate pe flip-chart (sau sunt lipite pe tablă) cutiile poștale pentru fete, după modelul:

Ce apreciez la fete)

Ce nu apreciez la fete)

- Moderatorul solicită echipei de băieți un brainstorming, în urma căruia să se scrie pe post-ituri roz ce apreciază la fete, și pe post-ituri roșii ce nu apreciază la fete. Fiecare băiat lipește personal post-itul pe flip-chart (unul pentru căsuța poștală roz, celălalt pentru căsuța poștală roșie).
- Reprezentantul băieților citește conținutul căsuței poștale roz.
- Fetelor li se solicită să identifice elementele de percepție socială și să completeze *Fișa de lucru* (vezi Anexa 6).
- Moderatorul le solicită fetelor să răspundă, consultându-se în echipă, dacă își propun să schimbe ceva în caracteristicile proprii sub influența percepției sociale. Din ce cauze? În ce scop?

- În etapa a II-a sunt afișate pe flip-chart căsuțele poștale pentru băieți

) *Ce apreciez la băieți*

) *Ce nu apreciez la băieți*

- Se solicită echipei de fete un brainstorming, în urma căruia să scrie pe post-it ce admiră la băieți, pe bleu, și ce nu admiră la băieți, pe albastru.
- În continuare, scenariul se reia, schimbând locul fetelor cu băieții.

Analiza activității

Un cântec al anilor 70: „*Doar băieții sunt de vină?*!“

- Cum ne influențează percepția socială de gen?
- Cum este bine să fie interacțiunea între fete şi băieți ?
- Suntem deschişi unei comunicări reale şi constructive?
- Percepția socială asupra noastră ca fete/băieți ne poate diminua/ accentua stima şi respectul de sine? Prin ce mijloace?
- Ne putem depăşi eventualele complexe? Cum?

Pornind de la aceste întrebări, se încearcă discuții la început pe grupe de fete/băieți. Apoi, cele două grupe schimbă opinii între ele, participând la discuție cât mai mulți elevi. Se poate încerca un „tur al opiniilor“ care să ofere posibilitate de a exprima tuturor elevilor. Nu este necesar să se răspundă la toate întrebările, moderatorul, de comun acord cu elevii, se poate opri asupra celor considerate mai interesante. Evident, în funcție de situație, pot apărea şi alte întrebări.

Evaluare

Se listează pe tablă separat pentru fete/băieți cât mai multe răspunsuri date de aceştia pe parcursul discuțiilor. Se compară şi se identifică asemănări şi deosebiri între atitudinile fetelor/băieților în problema influenței percepției sociale de gen asupra construcției identității de gen.

Anexa 6

Fișă de lucru individual

Cutia poștală – o oglindă socială?

Pentru fete:

Din ceea ce apreciază băieții ce caracteristici am .....

.....

Din ceea ce apreciază băieții ce caracteristici nu am .....

.....

Ce aș dori să schimb la mine în sensul apreciat de băieți.....

.....

Pentru fete*:*

Din ceea ce nu apreciază băieții ce caracteristici am .....

.....

Din ceea ce nu apreciază băieții ce caracteristici nu am .....

.....

Ce aș dori să schimb la mine dintre cele neapreciate de băieți.....

.....

Pentru băieți:

Din ceea ce apreciază fetele ce caracteristici am.....

.....

Din ceea ce apreciază fetele ce caracteristici nu am.....

.....

Ce aș dori să schimb la mine în sensul apreciat de fete .....

.....

Pentru băieți:

Din ceea ce nu apreciază fetele ce caracteristici am.....

.....

Din ceea ce nu apreciază fetele ce caracteristici nu am.....

.....

Ce aș dori să schimb la mine dintre cele neapreciate de fete.....

.....

1.4. Gen şi cuvânt
Cuvintele nu sunt neutre

„Ideea de a da lucrurilor un nume
este cea mai rodnică din câte au existat vreodată.“
SUZANNE K. LANGER

Cuvintele nu sunt simple convenţii, ele redau aspecte ale realităţii propriei noastre existenţe. Analizele limbajului din perspectivă de gen relevă mai multe probleme care ţin de statutul femeilor şi al bărbaţilor în societate, respectiv statutul de dominat sau dominator.

Se argumentează că limbajul femeilor se caracterizează prin slăbiciune, politeţe excesivă, nesiguranţă. Astfel întâlnim mai des la femei folosirea frecventă a adjectivelor de aprobare, admiraţie, forme eufemistice de exprimare şi uneori superpoliticoase, frecvenţa folosirii unor expresii ca „ştii“, „ei bine“, „un fel de“, „atât de“, dar şi folosirea întrebărilor de confirmare la sfârşitul propoziţiilor ca: „nu-i aşa?“

Se poate vorbi despre ***discriminări de limbaj*****,** de semnificaţii ale ***masculinelor,*** dar şi ale ***femininelor,*** ale formei de ***diminutive*** (diminuare) ale unor substantive când se încearcă formularea la feminin a unor meserii (ex: şoferiţă, doctoriţă, sudoriţă).

În limba română, cuvântul „om“, deşi este oficial conotat ca exprimând în general umanul, este folosit în limbaj foarte frecvent şi cu sensul de „bărbat“. Termenul „persoană“ reprezintă mai adecvat ambele genuri.

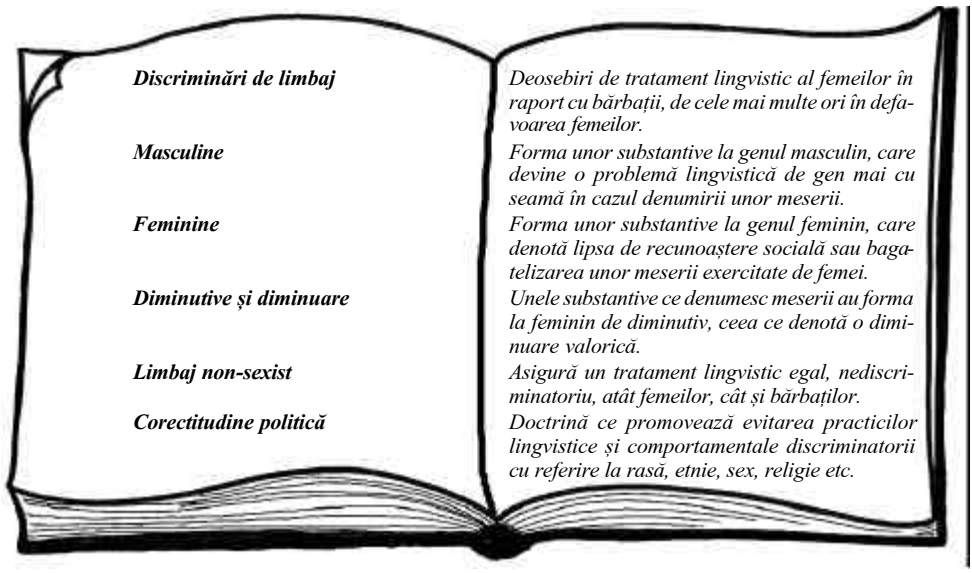

Activitatea nr. 1: *Cuvintele nu sunt neutre*

Această activitate îi va sprijini pe elevi:

- să identifice formulări masculine și feminine în denumirile meseriilor și semnificația acestora;
- să interpreteze semnificația unor diminutive care sunt uzuale la feminin;
- să precizeze forme ale cuvintelor acceptabile/inacceptabile din perspectivă de gen;
- să contureze reguli, un eventual cod de utilizare a cuvintelor din perspectiva tratamentului egal între genuri.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie colorată, flip-chart, post-it, markere

Scenariul activității

- Se creează echipe de câte 5 elevi (mixte, la alegerea elevilor).
- Moderatorul/moderatoarea, ajutat de liderii fiecărei echipe, distribuie materialele necesare: coli pentru flip-chart, markere, post-it. Fiecare echipă va lucra o temă dată și va realiza un poster ce va reprezenta rezultatul muncii în echipă.
- Fiecăreia dintre cele 5 echipe i se dă câte o temă legată de „Gen și limbaj", astfel:

Echipa nr. 1 – va lista 20-25 de meserii, alături de care va nota cu M, F, N, după cum meseriile sunt considerate specific masculine, specific feminine, neutre. De asemenea, în dreptul fiecărei denumiri de meserie se precizează dacă aceasta este considerată ***productivă*** (activitate creatoare de produse, bunuri, servicii)/ ***reproductivă*** (activitate constând în naşterea şi îngrijirea copiilor, îngrijirea casei, a soțului, a bătrânilor) și dacă este plătită/ neplătită (vezi:*Fișa de lucru*, Anexa 7).

Echipa nr. 2 – va contura pe coala de flip-chart două coloane în capul cărora va scrie: a)***femeie*** şi b) ***bărbat***. Cerința este să se listeze pentru fiecare coloană cât mai multe sinonime, cuvinte folosite pentru a denumi femei/ bărbați în diferite situații. Exemplu: „puicuță", „gâsculiță" – F; „taur", „leu" – B etc. (vezi: *Fișa de lucru*, Anexa 8).

Echipa nr. 3 – se dau două texte, se solicită analiza lor comparativă și susținerea analizei cu argumente (vezi *Fișa de lucru*, Anexa 9).
Rezultatele comparației vor fi notate pe poster.

Echipa nr. 4 – va răspunde la întrebarea cum se adresează corect cererile în limba română, la masculin sau la feminin, prin exemple de formule de adresare corectă. De asemenea, prin exemple va ilustra care este forma corectă de adresare dacă persoana în funcție este o femeie. (vezi *Fișa de lucru*, Anexa 10).

Echipa nr. 5 – va lista meserii cu denumiri exclusiv masculine şi meserii cu denumiri exclusiv feminine. Li se solicită argumente pentru a susține această situație (vezi *Fișa de lucru în grup*, Anexa 11).
Timp de lucru: 10 minute

- Moderatorul solicită ca cele 5 postere rezultate să fie afișate ca într-o expoziție, „galerie". În urma afișării celor 5 postere, au loc discuții cu toți elevii participanți, asupra fiecărui poster pe rând, după un plan de dezbatere propus de moderator, discuții care sunt însoțite de notarea unor observații personale pe post-ituri, ce vor fi lipite individual pe postere (câte 5 minute pentru fiecare).

Teme de dezbatere

Tema 1:
Moderatorul/moderatoarea solicită elevilor să compare denumirile de meserii specific masculine cu cele specific feminine, din punct de vedere numeric.

– Care dintre ele sunt mai multe/mai puține?
– De ce?
– Care dintre meseriile enumerate au caracter productiv/ reproductiv?
– Care dintre meseriile în discuție sunt plătite/neplătite. De ce?
– Puteți stabili o legătură între aceste aspecte: meserii masculine/feminine, meserii cu caracter productiv/reproductiv, meserii plătite/neplătite?

În urma discuțiilor la care participă toți elevii, aceştia îşi notează opiniile pe post-ituri, care sunt, apoi, lipite pe posterul 1.

Tema 2:
Moderatorul solicită elevilor/elevelor să compare cuvintele care sunt utilizate pentru femeie sau bărbat.

– Care sunt acceptabile/care sunt ofensatoare?
– Există „cuvinte care jignesc"? De ce?

Din nou, observațiile individuale sunt notate pe post-ituri şi lipite pe posterul 2.

Tema 3:
Moderatorul/moderatoarea solicită elevilor participanți să interpreteze semnificația diminutivelor pentru substantive care denumesc unele meserii la feminin.

– Există motive pentru care diminutivele profesiilor la feminin sunt acceptate, sunt uzuale în limba română, în timp ce diminutivele la masculin, nu? Care credeți ca sunt acestea?

Observațiile individuale se notează pe post-ituri şi se lipesc pe posterul 3.

Tema 4:
Moderatorul solicită răspunsuri la întrebări.

– Care credeți că sunt motivele pentru care forma uzuală a adreselor oficiale este la masculin?
– Care sunt motivele pentru care, dacă persoana în funcție este o femeie, se recurge la diferite sintagme, femininele nefiind oficial acceptate?

Observațiile se notează pe post-ituri şi se lipesc pe posterul 4.

Tema 5:
Moderatorul cere elevilor interpretări asupra denumirilor exclusiv masculine și exclusiv feminine ale unor meserii.

– Ce semnificații specifice comportă fiecare categorie?

Observațiile se notează pe post-ituri și se lipesc pe posterul 5.

- După finalizarea discuțiilor și lipirea post-iturilor pe posterurile respective, elevii sunt invitați să le studieze de aproape, fac un"tur al galeriei", ocazie cu care pot citi observațiile colegilor, pot face noi observații pe care, de data aceasta, le vor scrie direct pe posteruri (5 minute).
- Astfel, elevii au posibilitatea să-și contureze o imagine asupra problemelor mari în utilizarea limbajului din perspectivă de gen.
    - Este vorba de un limbaj acceptabil sau nu?
    - Ce este de făcut pentru a se institui și în limbaj tratamentul egal de gen?

Evaluare
Se solicită fiecărei echipe ca în 5 minute să formuleze câte două reguli pentru un limbaj acceptabil din perspectivă de gen. Regulile sunt citite apoi pentru toți elevii.

Rezultat: un posibil proiect de ***cod de limbaj*** care folosește tratamentul egal între genuri. Acesta se afișează în clasă spre a fi discutat, completat, ilustrat cu exemple, etc.

Anexa 7

Fișă de lucru în grup – echipa nr. 1

Cuvintele nu sunt neutre

„*Numai că acum majoritatea muncilor nu mai necesită mușchi, nici rezistență fizică specială. Într-o economie digitalizată, cum o numesc americanii, performanțele nu mai depind de mușchi sau rezistență, ci de cunoștințe,* **devotament profesional și responsabilitate. Atâta tot!"**

MIRCEA MICLE, *Băieți de băieți,* în Revista *AnAlize* nr. 11-2002

Listați 20-25 de meserii, alături de care notați cu M, F, N, după cum meseriile sunt considerate specific masculine, specific feminine, neutre. De asemenea, în dreptul fiecărei denumiri de meserie precizați dacă aceasta este considerată ***productivă*** (activitate creatoare de produse, bunuri, servicii)/ ***reproductivă*** (activitate constând în nașterea și îngrijirea copiilor, îngrijirea casei, a soțului, a bătrânilor) și dacă este plătită/ neplătită.

MESERII	***F***	***M***	***N***	***Productivă / Reproductivă***	***Plătită/ neplătită***

Anexa 8

Fișă de lucru în grup – echipa nr. 2

Cuvintele nu sunt neutre

Listați în cadrul fiecărei coloane cât mai multe sinonime, cuvinte folosite pentru a denumi femei /bărbați, în diferite situații. Exemplu: „puicuță“, „gâsculiță“ – F; „taur“, „leu“ – B etc.

FEMEI	***BĂRBAȚI***

Anexa 9

Fișă de lucru în grup – echipa nr. 3

Cuvintele nu sunt neutre

Se dau următoarele texte:

„O tânără *pictoriță* cu probleme de sănătate se duce la *doctoriță* și, în final, plătește consultația la *casieriță.“*

„Un tânăr *pictoraș* cu probleme de sănătate se duce la *doctoraș* și, în final, plătește consultația la *casieruț.“*

Analizați comparativ cele două texte.

ASEMĂNĂRI	***DEOSEBIRI***
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
ARGUMENTE	***ARGUMENTE***
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Anexa 10

Fișă de lucru în grup – echipa nr. 4

Cuvintele nu sunt neutre

Adresarea corectă a cererilor în limba română

Construiți exemple

Către persoana care conduce o instituție

.....
.....
.....
.....

Către o persoană cu o înaltă funcție politică

.....
.....
.....
.....

În situația în care persoana care conduce instituția este femeie

.....
.....
.....
.....

În situația în care ne adresăm unei persoane care practică ingineria, medicina etc

.....
.....
.....
.....

În situația în care persoana cu funcție politică este femeie

.....
.....
.....
.....

Anexa 11

Fișă de lucru în grup – echipa nr. 5

Cuvintele nu sunt neutre

Listați cât mai multe meserii!

Meserii cu denumiri exclusiv feminine	***Meserii cu denumiri exclusiv masculine***

De ce credeți că există meserii cu denumiri exclusiv feminine?

.....
.....
.....

De ce credeți că există meserii cu denumiri exclusiv masculine?

.....
.....
.....

Sunt încă actuale aceste denumiri?
Da ! De ce? .....
Nu! De ce? .....

Cum am contribui la actualizarea limbajului meseriilor, astfel încât acesta să corespundă realității actuale, dar să fie și corect din perspectivă de gen.

.....
.....

Activitatea nr. 2: *„Lumea în roz“ este chiar „roz“??*

„Unde-i Oltul mititel
Îl trec eu că-s voinicel,
Unde e Oltul mai mare
Mă trece mândra-n spinare.“
Cântec popular

Fiecare părinte își dorește să poată oferi tot ceea ce este mai bun copiilor săi. Pentru aceasta, ei le se pregătește încă înainte de nașterea copilului mult dorit. Dar ce-și doresc, de regulă, părinții cu privire la ce urmează să-i aducă pe lume? Mai curând băieți? Mai curând fete?
A încerca examinarea împreună cu elevii a răspunsurilor celor mai frecvente la această întrebare, nu este lipsit de interes, ba dimpotrivă, este posibilă descoperirea unor aspecte ale propriei noastre existențe, ca fete sau ca băieți.

Aveți astfel posibilitatea de a descoperi rostul și utilitatea proiectului „Fete, băieți – parteneri pentru egalitate“. Veți constata, împreună cu elevii, într-o activitate simplă pe o temă abordabilă, faptul că discuția despre șanse egale între fete și băieți, între femei și bărbați nu este lipsită de sens.

Această activitate îi va sprijini pe elevi:
- să identifice factori sociali care creează un avantaj băieților/fetelor și factori ce dezavantajează fetele în raport cu băieții/băieții în raport cu fetele;
- să argumenteze pro/contra fiecărui factor enumerat;
- să definească egalitatea de șanse dintre fete și băieți;
- să identifice factori care pot conduce la depășirea stării actuale caracterizată de inegalitatea de șanse.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli flip-chart, markere, post-it

Scenariul activității
- Moderatorul și liderii „roz“ și „bleu“ anunță rezultatele evaluării activității „Eu sunt identic numai cu mine“. Acestea sunt interpretate împreună cu elevii:

Unele fete/băieți se consideră a fi întru totul la fel cu modelul dezirabil de către societate.
Există fete/băieți care numai uneori sau sub unele aspecte se conformează modelului, alteori sau sub alte aspecte, nu.
Există și fete/băieți care sunt conștienți că sunt diferiți, sunt altfel decât modelul, stereotipul de gen impus de societate.

O posibilă concluzie

Încă de la această vârstă se conturează diferențe între realitatea trăită de fete/băieți și modelul social, indus prin stereotipurile de gen.

Dezbatere pe tema**: *„Sunt băieții mai doriți de către părinți? De ce ?“***

- Care este cel mai frecvent răspuns la întrebarea „De ce este mai bine ca nou-născutul să fie fată?“… (probabil, pentru că *sunt mai blânde, grijulii, sensibile și este bine să te gândești la un sprijin la bătrânețe!!*) Cum interpretați un astfel de răspuns?
- Care este cel mai frecvent răspuns la întrebarea „De ce este mai bine ca nou-născutul să fie băiat*?“... (probabil, pentru că are mai puține griji !!)* Cum interpretați un astfel de răspuns?
- Identificați, între cunoscuți, cupluri/familii care, atunci când așteptă un copil, își doresc ca acesta să fie mai degrabă fată/băiat.
- Scribii inventariază toate răspunsurile pe două coloane; se numără răspunsurile înscrise în fiecare dintre cele două coloane; sunt comparate cifrele din cele două coloane (pentru fete – coloana roz, pentru băieți – coloana bleu)

De ce aceste rezultate?

Este știut că părinții doresc și luptă pentru realizarea în viață a copiilor lor. Faptul că își doresc mai degrabă băieți nu este, cumva, cauzat de constatarea că băieții au mai mari șanse de reușită? Să încercăm să răspundem (timp de 5 minute):

- Sunt băieții mai amabili?
- Sunt fetele mai greu de crescut?
- Sunt fetele mai puțin drăgălașe?
- Sunt mai mari cheltuielile cu creșterea și educarea fetelor?
- Le este băieților mai ușor să se realizeze?
- Au băieții mai multe avantaje?

O posibilă concluzie

Oare „lumea în roz“ nu este chiar atât de *roz?*
Diferențele între „lumea în roz“ și „ lumea în bleu“ sunt numai de *culoare*?
Sunt șansele fetelor egale cu cele ale băieților? Sunt acestea diferite?
Este oare mai „roz“ „ lumea în bleu“?
Este cam „albastră“ „lumea în roz“?

Invitație la test

Trusoul „roz“/“bleu“ m-a avantajat/dezavantajat.

- Moderatorul solicită formarea a două grupuri, unul de fete, celălalt de băieți.

- Membrii celor două grupuri discută între ei pe tema dată și își notează avantaje/dezavantaje pe post-ituri.
- Care a fost avantajul/dezavantajul ca fată/băiat și de ce cred aceasta?

Pe o coală de flip-chart se lipesc post-iturile cu avantajele și separat cu dezavantajele.

Rezultat : două coloane, fiecare cuprinzând o enumerare de avantaje și dezavantaje.

În loc de evaluare, analiza rezultatelor.
Compararea celor două tabele ca:
- număr de avantaje
- număr de dezavantaje

Elevilor li se propune o dezbatere deschisă: fiecare avantaj/dezavantaj trebuie susținut/combătut cu argumente/contraargumente.

În loc de concluzii
Elevii sunt rugați să răspundă:
- Sunt mulțumit / mulțumită de lumea din care fac parte?
  – Da. De ce?
  – Nu. De ce?

Exercițiu de imaginație
Elevii sunt rugați să-și imagineze că au posibilitatea să participe la *re-facerea* lumii în care trăiesc. În această situație, sunt invitați să-și pună unele întrebări:
- Pot face ceva pentru ca lumea din care fac parte să devină mai bună?
- Dacă ar exista posibilitatea de a face/a reface eu lumea mea…
  – Ce aș face?
  – Ce aș păstra din lumea mea?
  – Ce aș schimba în lumea mea?

Exercițiul se desfășoară sub forma unui brainstorming. Orice sugestie se notează și se discută.

1.5. Autonomia de gen

„Vreau și pot să fiu eu însămi/însumi!“
„A fi pe propriile picioare“

În limbajul adolescenților, „încrederea“ se numără printre cuvintele care revin cel mai frecvent. „Vreau să aveți încredere în mine“, „de ce nu aveți încredere în mine?“ sunt expresii des întâlnite, ce redau realitatea spre care adolescenții tind cu toții: obținerea încrederii din partea părinților, a profesorilor, a prietenilor, a colegilor.

Ce înseamnă „a acorda încredere“? Când avem încredere într-o persoană? Ce calități trebuie să posede persoana respectivă? Acordăm încredere oricărei persoane, sau trebuie „să fie o persoană ***demnă*** de încredere“?

„În-credere“ (scris astfel, cuvântul se dezvăluie), înseamnă *„a crede în“* (ceva, cineva), a te putea bizui pe persoana respectivă.

– *În-crederea* o acordăm mai mult fetelor, sau și băieților?

– *În-crederea* este demnă numai de fete, sau numai de băieți?

– *În-crederea* nu are gen? Este neutră?

Toate acestea sunt doar câteva întrebări ce invită la reflecție.

Considerăm că „a crede în cineva“ înseamnă că acea persoană este o persoană ***autonomă.*** Așadar lupta adolescenților pentru a câștiga încredere este o luptă pentru autonomie. Autonomia înseamnă printre altele a-ți construi reguli proprii.

Persoana autonomă este o persoană care este în stare: să gândească, să analizeze critic idei, situații, probleme; să decidă singură/singur și adecvat, eficient; să se construiască, să se dezvolte pe sine ca persoană; să nu depindă material și financiar de alte persoane; să creadă în el/ea, să dovedească ***încredere în sine*** și ***respect de sine.***

Ce presupune construcția ***autonomiei de gen*****?**

– Presupune izolarea persoanei?

– Este aceasta în acord/dezacord cu relaționarea socială în general, de gen în particular?

Sunt întrebări la care prin activitățile pe care le vom propune, vă invităm să răspundeți.

În limba română expresia ce redă echivalentul a ceea ce am descris ca autonomie personală este „*a fi pe propriile picioare*“. Este ceea ce desemnează o persoană care se construiește pe sine ca ființă autonomă, ținând seama de sine și de cei din jur.

În activitățile pe care le propunem, vom încerca să vă ajutăm să răspundeți împreună cu elevii la întrebări ca: este ***autonomia de gen*** numai feminină/masculină, sau poate fi și masculină, și feminină?

Autonomie de gen	*Capacitate de a formula propriile norme de conduită ca fată sau ca băiat, ca femeie sau ca bărbat.*

Activitatea nr. 1: *Paşi pe drumul autonomiei*

„A ştii să te preţuieşti este deja condiţia de posibilitate pentru a-i preţui pe alţii aşa cum sunt ei, înseamnă a le căuta valoarea unică aşa cum cauţi unicitatea propriei valori.“

(MIHAELA MIROIU, *Convenio*)

Această activitate îi va sprijini pe elevi:

- să precizeze ce înseamnă a fi autonom;
- să înţeleagă autonomia de gen;
- să conştientizeze că autonomia se construieşte, nu ne este dată;
- să coreleze încrederea în sine, respectul de sine cu realizarea autonomiei de gen;
- să promoveze ideea că dreptul la autonomie, independenţă şi libertate personală este un drept egal pentru orice persoană, indiferent de gen.

Durata: 50 de minute.

Materiale necesare: flip-chart, markere, cartonaşe colorate

Scenariul activităţii

- Înainte de desfăşurarea activităţii, moderatorul, ajutat de un grup de elevi, pregăteşte o planşă cu titlul „Paşi pe drumul autonomiei“ ca un posibil reper de analiză a activităţii.
- Moderatorul anunţă că se vor forma trei echipe:
  – prima alcătuită numai din fete;
  – a doua alcătuită numai din băieţi;
  – a treia, mixtă, alcătuită atât din fete cât şi băieţi.
- Fiecare elev se va înscrie în echipa în care doreşte; dacă echipele astfel constituite sunt/nu sunt echilibrate, elevii sunt rugaţi să-şi reconsidere opţiunea pentru o anume echipă, astfel încât să se realizeze un echilibru (media să fie de 7-8 elevi/eleve într-o echipă).
- Moderatorul cere fiecărei echipe să-şi delimiteze un domeniu de interes şi să identifice *paşi pe drumul spre autonomie* în domeniul de interes ales (se va avea în vedere şi ordinea paşilor, susţinerea lor pragmatică), timp de lucru în echipe: 15 minute.
- Fiecare dintre cele trei echipe prezintă, pe rând, câte 5 minute, drumul prefigurat, paşii identificaţi, justifică fiecare pas şi ordinea acestora.

Moderatorul propune teme pentru **discuţii** la care participă toţi elevii.

- Ce au în comun „drumul“ fetelor cu cel al băieţilor?
- Prin ce se deosebesc „drumul“ fetelor de cel al băieţilor?
- Sunt mai importante asemănările sau deosebirile?
- În ce raport se află „drumul“ fetelor sau al băieţilor faţă de „drumul“ prefigurat de echipa mixtă?

- Prin ce se caracterizează autonomia de gen?

Timpul afectat discuțiilor este de 10 minute.

Analiza activității

Se afișează planșa pregătită dinainte (la modul: „iată la ce ne-am gândit noi!“)

*„**Pași pe drumul autonomiei de gen***“ – aceasta devine tema unei noi discuții.

– În ce măsură ne-am apropiat de *drumul* oferit drept reper de către moderator?

– Aspecte pe care elevii nu le-au luat în seamă, de ce?

– Aspecte neluate în seamă de conținutul planșei, de ce?

Anexa 12

Fișă de lucru în grup

Paşi pe drumul autonomiei

Precizați pașii necesari pe drumul spre autonomie (de jos în sus).
Redați fiecare pas printr-o denumire sau desen.
Nu pierdeți din vedere ordinea paşilor (începeți de jos – stânga spre sus – dreapta).
Amintiți-vă că pe acest drum sunteți fete/băieți. Vizualizați aceasta prin cuvânt sau desen.
Pentru echipa mixtă, încercați să vă puneți în situația celuilalt sex.

Anexa 13
Planșa

Pași pe drumul spre autonomie

(! planșa se citește de jos în sus)

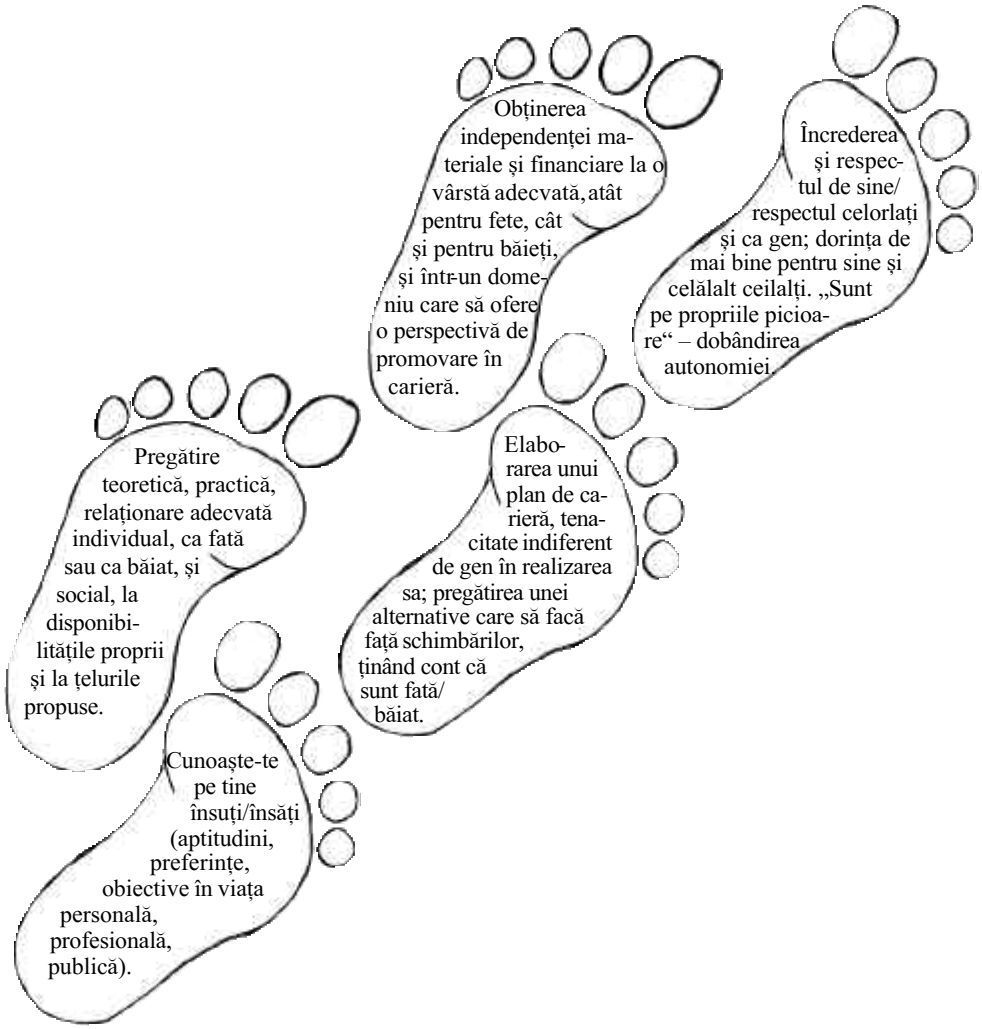

Încrederea, respectul de sine și pentru ceilalți apar în forme diferite la fiecare „pas“?

Capitolul 2
Relații interpersonale de gen

„EU aici, TU acolo,
Niciodată Noi“
„Eșarfă în dar“ – **Pasărea Colibri**

Relația interpersonală este înțeleasă ca uniune psihică și socială directă, conștientă, bazată pe o legătură complexă ce cuprinde minim două persoane. În cadrul acesteia se manifestă cel mai caracteristic fenomen de psihologie socială, interacțiunea, adică acțiunea unei persoane asupra alteia și influența inversă suportată din partea celei dintâi.

Orice relație interpersonală presupune minim două persoane, parteneri de interacțiune, care se influențează și își modifică reciproc comportamentul. Capacitatea unui partener de a se adapta la celălalt depinde de corectitudinea cu care percepe și evaluează modul în care apare în „ochii“ celuilalt. Aceasta presupune ca între cei doi parteneri să se deruleze un anumit ciclu de interacțiune, în cursul căruia unul îl transformă pe celălalt, percepe efectele pe care le-a avut asupra acestuia și se adaptează la acest partener schimbat, și în care de-acum este el însuși „implicat“. Relația interpersonală presupune conștiința relației și reciprocitatea conduitei partenerilor.

Elementele caracteristice *relațiilor interpersonale* (expuse mai sus, conform psihologiei sociale) nu se regăsesc în orice tip de *relații între persoane.* Nu orice *relație între persoane* este o relație interpersonală. Din această perspectivă, relația interpersonală este în mod firesc și partenerială. Dar istoria mai veche și chiar mai nouă dovedește că, de cele mai multe ori, întâlnim doar *relații intre persoane*, care, departe de a fi parteneriale sunt, în cele mai multe cazuri, relații de dominare. Evident că ele au existat și există și între genuri, între fete și băieți, între femei și bărbați. Vom numi astfel de relații relații *tradiționale – patriarhale* („pater“ – tată), în care bărbatul sau soțul („cap de familie“ sau „cap al femeii“) este cel care dictează, iar ceilalți se supun.

În cadrul *relației între persoane,* Eu și Tu nu devin niciodată Noi. *Interpersonalul* presupune interacțiunea partenerilor, dar și opinii despre aceasta: este o relație „bună“, „caldă“, „apropiată“, sau dimpotrivă. Exprimarea părerilor cu privire la calitatea relațiilor face ca acestea să fie deschise, să se modifice în ritmul modificărilor persoanelor aflate în interacțiune.

Ghidul nostru își propune să ajute la instituirea ***relațiilor parteneriale de gen***, să fie un sprijin pentru o mai bună calitate a vieții noastre personale, a tuturor, fete și băieți, care, asumându-și diferențele, construiesc relații echitabile, fundamentate pe un ***tratament egal.***

2.1. Parteneriatul ca relație în viața privată

Logica lui „și – și", morala „con-venirii"

Orice tip de relație între persoane presupune instituirea unor reguli, norme de conduită. În procesul elaborării normelor, iar mai târziu al aplicării lor, se poate face distincție între subiectul normator (cel care elaborează normele) și obiectul normei (cel care le execută, le respectă). După cum subiectul și obiectul „normării" sunt separate sau împreună (în același timp ca subict și ca obiect), putem distinge între *morale tradiționale – patriarhale* și *morale parteneriale.*

Pe cele dintâi le vom considera morale ale „***cuvenirii"*** *(*anumiți oameni distribuie normele ce *se cuvin* altora), în timp ce pe celelalte la vom considera morale ale „***con-venirii"*** *(*aici, ambele persoane sunt și normatori-subiecți și cei care respectă normele) (cf. MIHAELA MIROIU, **Convenio**, cap.I, Polirom, 2002).
Într-o încercare de prezentare didactică a celor două tipuri de relații (asumându-ne limitele incompletitudinii, ale simplificării și ale lipsei de nuanțe), am obține o caracterizare de forma următoare.

A. Relațiile patriarhale de gen sunt relații de dominare – supunere (cel care domină este bărbatul, cea care se supune este femeia). Această relație se caracterizează prin trăsături ca:

- *în plan logic*, funcționează logica lui „sau – sau";
- *în plan moral,* se manifestă morala „*cuvenirii",* cel care face legea este doar bărbatul, pentru că numai el este înzestrat cu rațiune și discernământ; femeia poate fi doar obiect al moralei, cea care se supune:
  - – se aplică morala ***dublului standard*** (norme diferite, tratament inegal de gen)
  - – legiuitorul este autoritatea masculină care face legea, astfel încât să fie în avantajul său
- *în plan valoric,* între genuri nu este loc de echitate; un gen (masculinul) este superior celuilalt (femininul) – „bărbatul este capul familiei" etc;
- *în planul acțiunii*, autoritatea (masculină) dictează, iar celălalt se supune (femininul), execută ceea ce" se cuvine"
  - – El-EA există fiecare în parte, nu există NOI.

B. Relațiile parteneriale de gen sunt relații de reciprocitate între persoane libere și autonome, bărbatul și femeia fiind parteneri egali. Este o relație care se caracterizează prin trăsături ca:

- *în plan logic,* este logica lui „și – și", a demersului împreună;
- *în plan moral,* **morala *„con-venirii"***, fiecare partener *vine, aduce* cu sine ceva în relație, relație care se construiește astfel încât și EL, și EA sunt atât subiect, cât și obiect;
  - – se aplică morala ***standardului unic***, al ***tratamentului egal*** de gen
  - – legiuitorul**,** femeie sau bărbat, participă la elaborarea legii (în mod ideal, ca și cum ar fi sub „vălul ignoranței", fără a ști că va fi părinte de fată sau de băiat)
- *în plan valoric*, cele două genuri sunt parteneri egali, toleranța, respectul reciproc, încrederea în sine, respectul de sine și pentru celălalt sunt valorile care guvernează relația de gen;
- *în planul acțiunii*: comunică, negociază, decid împreună.
  - – EL și EA devin, împreună, NOI.

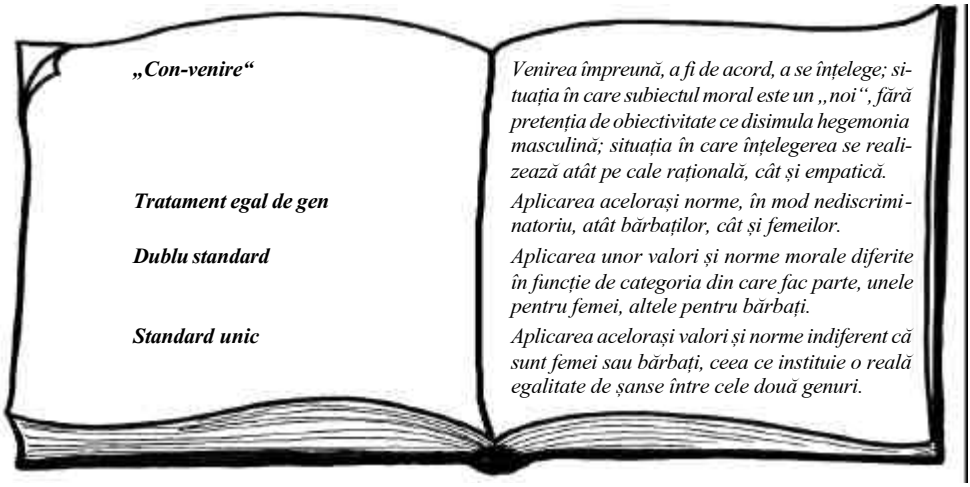

Activitatea nr. 1: *Arborele Patriarhal – Arborele Partenerial*

Această activitate îi va ajuta pe elevi:

- să identifice în propriile lor relații de gen trăsături patriarhale/parteneriale;
- să precizeze existența coerenței/lipsei de coerență între trăsăturile identificate și societatea modernă;
- să contureze corelații între valori, instituții și practici de gen;
- să identifice în cadrul corelației de mai sus care sunt verigile mai ușor/mai dificil de schimbat.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: flip-chart, post-it, coli de flip-chart, markere, planșa

Scenariul activității

- Moderatorul afișează planșa care ilustrează trăsăturile relațiilor tradiționale și parteneriale de gen.
- Se discută asupra planșei (10 minute), răspunzându-se următoarelor întrebări:
  – *De ce tip sunt relațiile mele?*
  – Mă consider avantajat/dezavantajat?
  – Îmi propun să modific ceva? Ce?
  – Îmi propun să păstrez ceva? Ce?
- Moderatorul/moderatoarea solicită formarea a două echipe, și fiecare primește o foaie de flip-chart. Fiecare are ca sarcină de lucru să deseneze un arbore cu *rădăcini = valori* (ex: femeia și bărbatul au/ nu au drepturi egale), un *trunchi*, niște *ramuri = instituții* (ex: familia, școala, biserica etc) și niște *frunze = practici de gen* (ex.: bărbatul decide și femeia se supune, sau invers/deciziile se iau prin „con-venire“).

Echipa nr. 1 va ilustra *ARBORELE relațiilor tradiționale (*vezi planșa: *Relațiile tradiționale*), cu toate componentele cerute (rădăcini, trunchi, ramuri, frunze) pentru viața privată (ex.: rolurile în familie).

Echipa nr. 2 va ilustra *ARBORELE relațiilor parteneriale* (vezi planșa: *Relațiile parteneriale*), de asemenea cu toate componentele cerute pentru aceeași situție de viață privată (ex.: rolurile în familie).

Timp de lucru: 20 de minute

În urma lucrului în echipe, fiecare echipă își prezintă produsul – câte 5 minute.
Moderatorul invită toți participanții la discuții.

– Cât de strânse sunt legăturile între rădăcini, trunchi și frunze?
– Este de dorit o modificare în relațiile interpersonale?
– Dacă da, cu ce ar trebui început?

În cazul în care concluzia constă în dorința de a modifica relațiile de gen în sensul instituirii relațiilor parteneriale, cu conștientizarea avantajelor pentru ambele genuri, are loc o discuție asupra întrebărilor de mai sus.

Analiza activității
Moderatorul/moderatoarea solicită elaborarea unor propuneri pe tema: *„Regândirea regulilor privind relațiile dintre genuri „*

- *Ce reguli aș înlătura?*
- *Ce reguli aș păstra?*
- *Ce reguli aș modifica?*

Activitatea nr. 2: *Sceneta relațiilor de gen*

Această activitate îi va sprijini pe elevi:

- să se pună în situația dominatului/dominatorului;
- să conștientizeze avantaje/dezavantaje pentru situațiile de mai sus;
- să înțeleagă superioritatea relațiilor parteneriale de gen în instituirea unei mai bune calități a vieții.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli A4

Scenariul activității

- Moderatorul/moderatoarea solicită formarea a două echipe, fiecare urmând să creeze un text pentru o scenetă ce se va juca în clasă.
- Tema propusă pentru elaborarea textului: „*Fiica mea este corigentă.“*

Echipa nr. 1 elaborează un text care să ilustreze discuțiile între tată, mamă și fiică, aflați într-o relație patriarhală (vezi plașa: *Relațiilor între genuri*).

Echipa nr. 2 elaborează un text care să ilustreze discuțiile între tată, mamă și fiică, aflați într-o relație partenerială (vezi planșa: *Relațiilor de gen*).
Textele de scenete să nu depășească două pagini – timp de lucru 20 de minute.

Echipa nr. 1 alege cei 3 actori dintre elevii din echipă care interpretează sceneta.
După prezentarea scenetei, toți elevii/elevele participă la discuții:

- actorii: cum s-au simțit ca mamă, ca tată, ca fiică
- spectatorii: ce rol și-ar dori/nu și-ar dori

Se schimbă rolurile între actori, se reinterpretează sceneta, apoi se reiau discuțiile:

- actorii: cum s-au simțit ca mamă, ca tată, ca fiică
- actorii: ce au simțit prin schimbarea de rol
- spectatorii: ce rol și-ar dori/nu și-ar dori

Echipa nr. 2 alege 3 actori care interpretează sceneta relațiilor parteneriale,după care se derulează activitatea după aceleași repere ca și la echipa nr. 1.

Evaluare
Moderatorul se adresează participanților, solicitându-le să exprime:

- două idei noi pe care ar dori să le aplice în relațiile de gen, în urma acestei activități (dacă este cazul);
- două lucruri la care se gândesc să renunțe în relațiile lor de gen, în urma derulării acestei activități (dacă este cazul);
- două lucruri pe care se gândesc să le mențină în relațiile lor de gen (dacă este cazul).

Anexa 14

Planșa relațiilor de gen

Relații patriarhale de gen	*Relații parteneriale de gen*
ã – sunt relații de dominare – supunere: – cel care domină este bărbatul; – cea care se supune este femeia.	ã – sunt relații de reciprocitate între persoane libere și autonome; – bărbatul și femeia sunt parteneri egali
ã – ***în plan logic*** – este logica lui „sau-sau“	ã – ***în plan logic*** – este logica lui „și-și“, a demersului împreună
ã – ***în plan moral*** – morala „*cuvenirii“*: cel care face norma poate fi doar bărbatul, înzestrat pe deplin cu rațiune și discernământ; – femeia poate fi doar obiect al moralei, cea care se supune, are discernământ doar cât să execute; – se aplică morala ***dublului standard*** (norme diferite, tratament inegal de gen); – legiuitorul este autoritatea masculină care face legea, norma, astfel încât să fie în avantajul său;	ã – ***în plan moral*** – morala „*con-venirii“*: fiecare partener *vine, aduce* cu sine ceva în relație, care se construiește astfel încât și EL, și EA sunt atât subiect, cât și obiect; – se aplică morala ***standardului unic,*** al ***tratamentului egal*** de gen; – legiuitorul, femeie sau bărbat, face legea sub „vălul ignoranței“, fără a ști că va fi bărbat sau femeie, părinte de fată sau de băiat.
ã – ***în plan valoric*** – între genuri nu este loc de echitate; – un gen (masculinul) este superior celuilalt (feminiul) – „bărbatul este capul familiei“.	ã – ***în plan valoric*** – cele două genuri sunt parteneri egali – se cultivă toleranța, respectul reciproc, încrederea în sine, respectul de sine și pentru celălalt
ã – ***în planul acțiunii*** – autoritatea dictează (masculinul), iar celălalt se supune (femininul), execută ceea ce se cuvine. – El-EA, există fiecare în parte, nu există NOI.	ã – ***în planul acțiunii*** – comunică, negociază, decid împreună – EL și EA devin, împreună, NOI

2.2. O nouă etică a relațiilor interpersonale

De la „a nu leza“ către „a ajuta“
(„*etica drepturilor*“ – „*etica grijii*“)

S-a constatat că, în ceea ce privește educația morală a tinerilor, există în mod tradițional diferențe. Acestea sunt surprinse în ceea ce poartă denumirea de ***„etica grijii“*** (asociată mai ales fetelor) și ***„etica drepturilor“*** (asociată mai ales băieților).

„Etica grijii“ educă fetele spre cooperare, spre a fi receptive la nevoile celorlalți, spre a ajuta, a îngriji, chiar prin renunțare la sine și prin sacrificiu. Activitățile de îngrijire sunt tratate ca emoționale, legate de sfera activității private, fiind astfel devalorizate ca importanță și, în consecință, prost plătite (atunci când sunt plătite). Este o etică a responsabilităților, bazată pe echitate și recunoașterea diferențelor. În evoluția fetelor, există o etapă când „sunt centrate pe alții“ (celălalt aflat în nevoie este mai important față de realizarea propriei persoane). Fetele sunt astfel orientate spre „a ajuta“, „a sprijini“.

„Etica drepturilor“ educă băieții spre competiție, spre dreptate, corectitudine, legalitate, făcând abstracție de nevoile concrete ale celor din jur. În evoluția băieților, nici un moment nu există ceva mai important decât propria lor persoană. În relațiile cu ceilalți, băieții se orientează doar spre „a nu leza“.

Educația de gen diferențiată moral induce dificultăți pentru ambele sexe: bărbații vor avea probleme în intimitate, în viața privată, iar femeile în privința afirmării de sine și a existenței autonome mai cu seamă în viața publică. Cele două tipuri de educație morală sunt legate, nu întâmplător, de viața privată (*etica grijii*) și de viața publică (*etica drepturilor*).

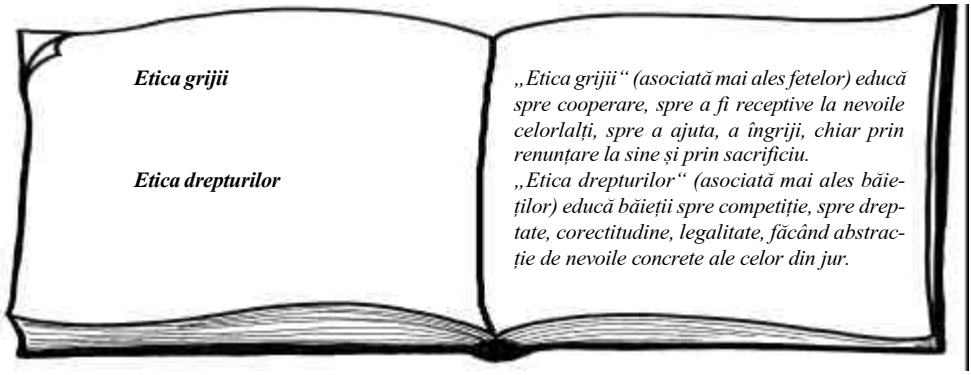

Activitatea nr. 1: „*Vălul ignoranței*“
(după o idee a filozofului J. Rawls)

Această activitate îi va sprijini pe elevi:
- să precizeze caracteristici ale „eticii grijii“ și ale „eticii drepturilor“;
- să valorizeze corect valențele fiecăreia dintre cele două etici;
- să identifice limitele fiecăreia dintre cele două etici.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: flip-chart, coli A4, post-it

Scenariul activității
- Moderatorul le propune elevilor participanți să-și imagineze că se află în situația privilegiată de a re-face *lumea oamenilor,* ceea ce presupune noi legi în toate domeniile vieții economice, sociale, politice, culturale, dar și noi reguli, norme morale, care să reglementeze toate aspectele relațiilor între oameni.
- Elevii sunt anunțați că vor trebui să procedeze la re-facerea lumii sub „vălul ignoranței“. Sunt rugați să-și imagineze că nu știu care va fi statutul și rolul lor în societate după actul legiferării; iar despre copii pe care probabil îi vor avea nu știu dacă vor fi fete sau băieți. Fără a ști nimic despre acestea, sarcina lor este să elaboreze asemenea norme morale, încât acestea să nu favorizeze /defavorizeze vreo categorie de persoane.
- Exercițiul propus în această activitate este cel cu privire la noi reglementări referitoare la relațiile fete-băieți, femei-bărbați.
- Elevii se grupează în 4 echipe, care vor avea de elaborat:
  - a) norme de comportament de gen între membrii familiei;
  - b) norme privind luarea deciziilor în familie, cine? cum?;
  - c) crearea de norme de gen care să asigure cadrul necesar în viața privată pentru afirmarea în viața publică;
  - d) norme care să asigure starea de bine în cadrul privat a ambelor genuri, ținând cont de aspirațiile fiecăruia.
- Se lucrează în echipe timp de 20 de minute.
- Reprezentantul/reprezentanta fiecărei echipe afișează și expune regulile propuse, însoțindu-le de argumente în sprijinul instituirii egalității de șanse (câte 5 minute pentru fiecare echipă).

Analiza activității
Fiecare echipă este invitată să reprezinte grafic (un desen) produsul echipei ce-i urmează ca număr. (Echipa nr. 4 va reprezenta produsul echipei nr. 1.)
Desenele sunt expuse, urmând să fie însoțite și de „noul cod al normelor de comportament“.

Anexa 15

Fișa de lucru în echipă

„Vălul ignoranței“

Echipa nr. 1
Norme de comportament de gen între membrii familiei

.....
.....
.....
.....

Echipa nr. 2
Norme privind luarea deciziilor în familie, cine? cum?

.....
.....
.....
.....

Echipa nr. 3
Crearea de norme de gen care să asigure cadrul necesar în viața privată pentru afirmarea în viața publică

.....
.....
.....
.....

Echipa nr. 4
Norme care să asigure starea de bine în cadrul privat ambelor genuri, ținând cont de aspirațiile fiecăruia

.....
.....
.....
.....

2.3. Diferențele neacceptate pot leza

Reclamele publicitare ne invadează existența. Pentru a fi eficiente, se fundamentează pe studiul comportamentului consumatorului.
Iată o mamă care trebuie să facă trei lucruri diferite în acelaşi timp. „Pentru o mamă, îndemânarea de a face trei lucruri deodată este esențială“ – de ce nu şi pentru un tată, ne putem întreba?
„Super Cheile XXL“, foarte eficiente şi multifuncționale, sunt obsesiv legate ca imagine de un bărbat. De ce nu şi de o femeie, dacă sunt atât de grozave, mai cu seamă când este ştiut cât de multe femei trăiesc şi îşi rezolvă problemele singure.
De ce reclamele de detergenți arată doar femei care spală rufe când de murdărit hainele ni le murdărim împreună.
Sunt exemple de discriminare prin reclamă, discriminare inspirată din viața reală. Şi enumerarea ar putea continua la capitolul **discriminare de gen** în mediul privat.

Este o realitate bine cunoscută şi, de cele mai multe ori, tacit acceptată. În viața de zi cu zi, femeile se împart între munca în gospodăria proprie, grija față de familie şi munca pentru un salariu. Între planul personal al existenței lor şi cel al celor apropiați, femeile se află într-o perpetuă dilemă, care se transformă uneori în tensiuni greu de dezamorsat.

„**Dubla povară**“, caracteristică vieții femeilor împărțită dintotdeauna între munca reproductivă (naşterea şi îngrijirea copiilor) şi munca emoțională (asigurarea unui climat pozitiv între membrii familiei), s-a accentuat o dată cu revoluția industrială, când femeile pătrund şi pe piața muncii plătite. Este motivul pentru care, cele mai multe dintre femei nu mai găsesc energia necesară afirmării profesionale, iar în cadrul firmelor, femeile de acest tip sunt percepute ca mai puțin „dedicate“ muncii, pentru că responsabilitățile față de familie sunt cele care prevalează.

Aceste situații sunt echitabile, sunt corecte din perspectiva de gen? Parteneriatul de gen, propus de prezentul ghid, conduce către sugestii de rezolvare reciproc avantajoasă a acestor situații. Rămân de depăşit stereotipurile de gen care separă strict activitățile femeieşti (legate în special de sfera domestică) de cele bărbăteşti (legate mai cu seamă de sfera publică). Nimeni nu neagă *diferențele* de gen, dar ele nu sunt *deficiențe*, şi atunci trebuie acceptate, iar unde este cazul chiar atenuate.

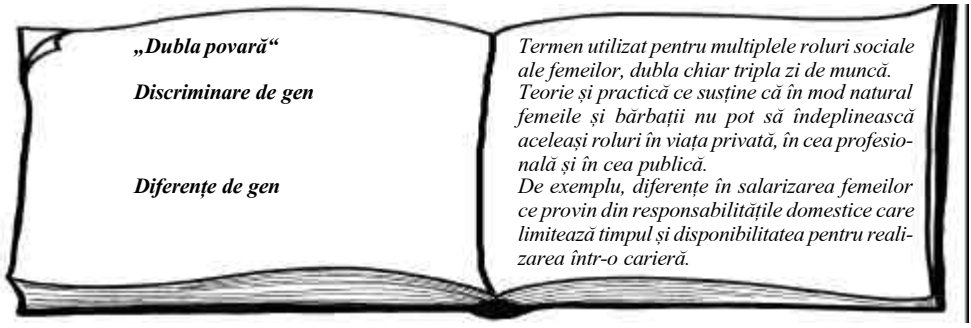

Activitatea nr. 1: *EL-EA …şi managementul domestic*

Această activitate îi va sprijini pe elevi:
- să identifice diferențe în sfera privată;

- să identifice discriminări de gen în sfera privată;
- să imagineze şi să contureze posibilităţi de depăşire a discriminărilor de gen prin instituirea unor relaţii parteneriale.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: pliante publicitare, broşuri cu instrucţiuni de folosire a aparaturii casnice, coli A4, flip-chart, markere, post-ituri

Scenariul activităţii

- Cu o săptămână înainte, moderatorul/moderatoarea îi anunţă pe participanţi să adune pliante publicitare, broşuri cu instrucţiuni de folosire a aparaturii casnice, reclame pentru aparatura casnică (texte şi imagini).
- Timp de 2 minute, moderatorul dă citire unui text pentru utilizarea unui aparat casnic, dintr-o broşură cu instrucţiuni de folosire, sau prezintă o reclamă la un obiect de uz casnic ce este asociat, prin text sau imagine, numai cu un gen.
- Elevii sunt rugaţi să vină cu alte exemple de acelaşi tip – 10 minute (alte texte sau imagini sugestive).

Invitaţie la dezbateri: 10 minute
De ce broşurile cu instrucţiuni de folosire a aparaturii casnice se adresează femeilor?
Cine este discriminat, femeia sau bărbatul? Argumentaţi!
De ce se asociază promovarea unui produs cu femeia/bărbatul? Argumentaţi!
Consideraţi că este corect? Notaţi opiniile voastre argumentate pe post-ituri.

După ce moderatorul trasează pe flip-chart „CORECT“ şi „INCORECT“, lipiţi post-iturile la rubrica „pro“ – *Este corect*, sau la rubrica „contra“ – *Este incorect (*10 minute).
Toate acestea se citesc şi se comentează în prezenţa participanţilor (5 minute).

Analiza activităţii

- Elaboraţi câteva (2-3) observaţii, luând ca punct de pornire o reclamă, o broşură de instrucţiuni ce induce o discriminare de gen.
- Realizaţi fotografii cu reclame, instantanee din viaţa curentă, ce induc discriminări de gen. Organizaţi o expoziţie!
- Dacă este cazul, ce credeţi că puteţi face pentru un parteneriat de gen în familia voastră?

Anexa 16

Material ilustrativ

„Prietena familiei“ – noua maşină de spălat

Mă gândeam că dacă tot s-a întâmplat să se strice vechea maşină de spălat, să încercăm să depăşim în mod firesc, în familie, şi vechea mentalitate în virtutea căreia fiica şi soţul meu nu au de-a face cu un astfel de obiect. În fond, pentru a apăsa pe nişte butoane, în conformitate cu programul dorit, nu sunt necesare abilităţi speciale de gen sau de vârstă.

Mă pregătesc *să ne instruim împreună*, de data aceasta, dar deprinderile de profesoară mă fac să deschid eu prima „Manualul de instrucţiuni pentru…“, când, surpriză, prima pagină mi se adresează numai mie: „Distinsă Doamnă, vă mulţumim pentru că aţi ales maşina noastră de spălat.“

Studiile de gen m-au sensibilizat şi ….decid. Este vorba de o discriminare, de o abordare sexistă – ideea că numai femeilor le revine rezolvarea problemei rufelor murdare.
Dar să nu mă grăbesc şi să studiez puţin problema. Maşina e de producţie italiană. Poate fi o greşeală de traducere. „Manualul“ cuprinde instrucţiuni în mai multe limbi. Caut originalul în italiană şi găsesc formula „Gentile Signora“. Traducerea în engleză aduce o nouă surpriză prin „Ladies and gentlemen“. De ce ?, mă întreb. Nu încerc un răspuns, dar nu cred că este întâmplător. Bulgara, maghiara şi rusa nu le pot descifra şi nici nu cred că mai este necesar.

Dincolo de formula de adresare, conţinutul mesajului de „iniţiere“ se referă la principii de funcţionare, particularităţi tehnice, instrucţiuni de utilizare chiar la nivel, cu formă şi conţinut de limbaj de specialitate. Concluzia: prin conţinut, mesajul nu subestimează femeile. Aşadar, bănuiala iniţială de mentalitate sexistă, discriminatorie, nu se mai susţine. Ba chiar, de această dată, bărbaţii s-ar putea plânge de discriminare.
Şi astfel dilema se menţine. Cine este discriminat?

Activitatea nr. 2:„*Diferențele există!*“

„*Eu și Tu suntem două persoane diferite“,* prin urmare, diferentele există.
Nu putem deveni parteneri cu drepturi egale în acțiunile în care suntem implicați dacă negăm faptul că diferențele există. Diferențele trebuie recunoscute.
„*Eu și Tu suntem uneori în competiție*“, de aceea s-ar putea să nu ne placă diferențele pe care le afișează ceilalți, și astfel să le respingem.
Nu întotdeauna ne plac comportamentele diferite ale celor din jur. Asta nu înseamnă că ei sunt răi sau au intenții rele.
„*Tu mi-ai comunicat opinia ta diferită, iar eu am analizat-o mai bine pe a mea*“, lucru care mi-a demonstrat că diferențele sunt pozitive.
Diferentele exista și ele ne ajută sa ne dezvoltam.
„*Tu și Eu trăim împreună*“, prin urmare, e necesar să știm că acceptarea diferențelor poate fi convenabilă pentru toți.
Putem trăi împreună, dacă învățăm să acceptăm comportamentul diferit al celor din jur.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să descopere posibile diferențe între oameni;
- să conștientizeze necesitatea acceptării lor;
- să descopere modalități de interacțiune și comunicare eficientă între partenerii de cuplu, bazată pe cunoașterea și acceptarea diferențelor.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie A4 colorate, creioane colorate, scotch

Scenariul activității
- Se oferă elevilor 5 minute, în care fiecare să realizeze pe o foaie de hârtie o „hartă personală“ în care să evidențieze o serie de caracteristici personale fizice și psihologice, folosind cuvinte și diferite simboluri.
- Timp de 15 minute fiecare se prezintă celorlalți, vorbind la persoana întâi și ajutându-se de harta personală.
- Se lipesc pe tablă toate aceste hărți personale și se discută pe baza lor.
- „Ce au în comun?“; „Ce au diferit?“ și se evidențiază faptul că, deși există asemănări si deosebiri între ele, fiecare hartă este unică.
- Moderatorul oferă elevilor câte un bilet, pe care figurează un număr, și se fac echipe de două persoane, dispunînd de numere consecutive.
- Având din nou harta personală în față, elevii discută pe baza ei timp de 10 minute, oprindu-se asupra caracteristicilor diferite ale celor doi parteneri de discuție și se ghidează după următoarele întrebări:
  - „În ce fel de situații te-au ajutat aceste caracteristici?“
  - „Au fost situații în care aceste caracteristici au acționat în dezavantajul tău?“
- Fiecare echipă notează la tablă diada trăsăturilor discutate.
- La nivel de clasă, se discută despre existența diferențelor dintre elevii aceleași clase, și despre modalitățile în care ei, deși diferiți, pot conviețui, respectându-se și acceptându-se reciproc.

Analiza activității
- Cum credeți că este afectată relația între o fată și un băiat, ca parteneri de cuplu, de prezența diferențelor dintre ei?
- Într-o astfel de relație, credeți că mai important ar fi să accepți aceste diferențe, sau să le transformi?
- Mă arăt în fața celuilalt așa cum sunt, sau așa cum se așteaptă el să fiu?

2.4. Comunicarea este cheia

O comunicare eficientă se poate realiza numai atunci când spui deschis ceea ce simți și ceea ce gândești. O astfel de comunicare constituie punctul de plecare al oricărei relații. Centrarea pe tineînsăți/ însuți, pe senzațiile și sentimentele tale îți permite să-ți conștientizezi mai bine nevoile în fața celuilalt și să reușești, astfel, să ai cu el o comunicare autentică.
Atunci când partenerii de cuplu pot să se asculte, să se întrebe și să comenteze asupra subiectelor de interes comun, ei pot comunica și interacționa optim în relație, oferindu-și unul altuia posibilitatea de a se transforma și evolua, de a se simți împliniți.

Activitatea nr. 1: „*Comunic autentic!*“
(adaptare după André Moreau)

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să descopere ce înseamnă o comunicare autentică și care sunt avantajele ei;
- să exerseze comunicarea autentică cu persoane de gen masculin și feminin.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie A4

Scenariul activității
- Timp de 5 minute, elevii se plimbă prin clasă și, de fiecare dată când întâlnesc o colegă sau un coleg, se opresc în fața acesteia/acestuia și îi spun: Văd la tine... îmi închipui că… și simt că..., apoi așteaptă aceleași cuvinte din partea celeilalte/celuilalt.
- Se oferă elevelor/elevilor alte 5 minute pentru a intra în contact cu cât mai mulți dintre colegele și colegii lor și a le spune: Văd la tine... îmi închipui că... simt că ...și vreau să-ți spun că....
- În diadă, timp de 10 minute participantele și participanții exersează comunicarea autentică, pornind de la următoarele afirmații:
  - „Îmi place de tine atunci când...“
  - „Nu-mi place de tine atunci când...“
- Timp de 5 minute, elevii discută în aceeași diadă despre felul în care s-au simțit și ce dificultăți au întâmpinat atunci când au fost nevoiți să-și manifeste sinceritatea și să-i comunice celuilalt ceea ce simt și gândesc despre el.

Analiza activității
- Ce înseamnă să comunici autentic?
- Ce avantaje poate avea o fată care comunică autentic? Dar un băiat?
- Pe ce poziție se află o fată în raport cu partenerul ei atunci când comunică autentic cu acesta? Dar un băiat?
- Cum credeți că ar putea influența această poziție de egalitate relația dintre ei? Comentați!

Activitatea nr. 2: „*Comunic asertiv!*“

Adaptare după André Moreau

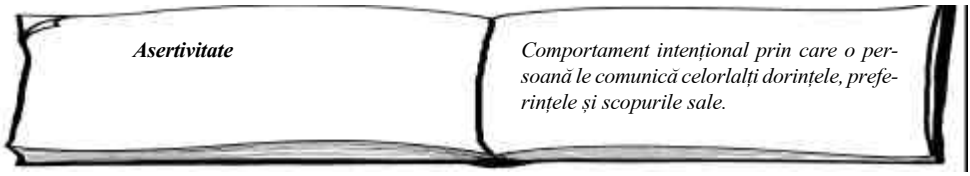

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să înveţe să comunice asertiv

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie A4

Scenariul activităţii

- Se formează echipe de câte două persoane şi fiecare îşi alege câte unul dintre cele două cuvinte: „da“ şi „nu“.
- Timp de 10 minute, persoana care spune „nu“ partenerei/partenerului va exersa acest lucru, primind de fiecare dată opoziţia celuilalt (adică invariabilul „da“); atunci când cel care spune „da“ aude un „nu“ categoric la celălalt, îi poate spune acestuia: „M-ai convins!“; se recomandă elevilor să găsească cât mai multe modalităţi de a spune „nu“, folosindu-se de voce, mimică şi pantomimă.
- Se oferă 10 minute elevelor şi elevilor pentru a schimba rolurile şi a exersa din nou comunicarea asertivă.
- Timp de 10 minute, pe echipe, elevele şi elevii discută despre experienţa trăită, despre dificultăţile întâmpinate şi despre resursele pe care le-au folosit atunci când au putut fi suficient de convingători (asertivi):
  - „Cum m-am simţit atunci când a trebuit să spun „Nu!“ convingător?“
  - „Cum am reuşit să am un comportament asertiv? Pe ce resurse de-ale mele m-am bazat?“
  - „Ce l-a determinat pe celălalt să fie de acord cu mine? Să perceapă la mine un comportament asertiv?“
- La nivel de clasă, se face analiza activităţii utilizându-se întrebările de mai jos.

Analiza activităţii

- Ce înseamnă o comunicare asertivă?
- Ce avantaje are o fată care ştie să comunice asertiv ? Ce dezavantaje are o fată când nu poate comunica asertiv?
- Ce avantaje are un băiat care ştie să comunice asertiv? Ce dezavantaje are un băiat când nu poate comunica asertiv?
- Este necesară o comunicare asertivă în cadrul unei relaţii de cuplu bazate pe principii parteneriale? Argumentaţi-vă punctul de vedere!

Evaluare

Realizaţi pe o foaie de hârtie cu ajutorul unor benzi desenate un model de comunicare asertivă la nivel de cuplu!

2.5. Relația de cuplu – o relație partenerială

Activitatea nr. 1: „*Prejudecată și realitate!?*“

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să descopere care sunt prejudecățile despre relația de cuplu la vârsta adolescenței;
- să identifice granițele dintre prejudecată și realitate;
- să-și formeze o reprezentare realistă despre o relație de cuplu de tip partenerial.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie A4

Scenariul activității:
- Se notează la tablă cuvintele „prejudecată“ și „realitate“, și toate asociațiile pe care elevii le fac în legătură cu aceste două cuvinte, realizându-se, în cele din urmă, o clarificare a celor două concepte.
- Se formează grupe de câte 4 persoane.
- Se dau elevilor câteva exemple de prejudecăți despre relația de cuplu la adolescenți:
  - „O fată trebuie să aștepte ca băiatul să facă primul pas.“
  - „Dacă îmi aduce flori, înseamnă că mă iubește.“
- Timp de 10 minute, fiecare grup, folosind metoda brainstorming, notează pe o foaie de hârtie toate prejudecățile despre relația de cuplu la adolescenți.
- La tablă se face un colaj cu toate „prejudecățile“ identificate.
- Se selectează un număr de 5 prejudecăți și elevii trebuie să găsească realitatea din spatele lor pe baza propriilor experiențe și idei.
- Se desenează la tablă, cu ajutorul cretei colorate, un poster al realităților despre relația de cuplu la adolescenți.

Analiza activității

- Care sunt motivele ce au dus la apariția prejudecăților despre relația de cuplu la adolescenți?
- Care sunt efectele perpetuării acestor prejudecăți în rândul fetelor și al băieților?
- Este necesară împiedicarea perpetuării lor? Dacă da, cum credeți că se poate face acest lucru?

Activitatea nr. 2:„*Situațiile dificile există și... le putem rezolva!*“

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să analizeze modul în care rolurile tradiționale distribuite pe genuri afectează relațiile pe care le avem cu cei din jurul nostru;
- să recunoască opțiunile multiple pe care le putem avea atunci când trebuie să luăm o decizie;
- să exerseze procesul de luare a unei decizii în grup.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: flip-chart, coli de flip-chart, markere

Scenariul activității

- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6– 8 elevi.
- Moderatorul propune membrilor grupurilor să-și aleagă fiecare un raportor, care va prezenta la sfârșitul activității concluziile grupului în plen.
- Fiecare grup primește câte un caz destinat spre analiză (cazurile sunt cuprinse în *Fișa de lucru*).
- Elevii sunt rugați să analizeze cazul primit, să facă o alegere și să încerce să răspundă la următoarele întrebări: De ce au ales acea opțiune? Cum au evaluat lucrurile?
- Raportorul prezintă cazul, alegerea făcută, precum și concluziile grupului, iar în final vorbește despre dificultățile apărute în procesul de luare a deciziei de grup.

Analiza activității

Moderatorul discută cu elevii fiecare situație, cu ajutorul următoarei întrebări:
Ce este diferit în comportamentul adolescenților din zilele noastre comparativ cu cel al părinților noștri?

Fișa de lucru

„Rezolvăm situații dificile!“

Cazul nr. 1
Mihai vrea să iasă împreună cu Elena. Este prima oară. I-ar plăcea să meargă cu ea la o Pizzerie, apoi la un film. Mihai consideră că fiecare trebuie să-și plătească biletul și ceea ce va consuma.

Cum credeți că ar trebui să acționeze Elena: să plătească pentru ce a consumat ea, să îi sugereze lui Mihai să plătească și pentru ce a consumat ea, sau să plătească ea pentru amândoi. Ce credeți că ar trebui să facă Mihai?

Cazul nr. 2
Andrei și Olga sunt împreună de 4 luni și sunt colegi de liceu. Andrei dorește să petreacă fiecare pauză cu Olga și să o însoțească în fiecare zi spre casă. Olga însă dorește, uneori, să petreacă o parte din pauze sau să meargă spre casă doar cu prietenele ei. Andrei se simte ignorat în astfel de situații și nu mai vorbește cu Olga vreo câteva zile.

Ce părere aveți despre comportamentul lui Andrei? Ar trebui să respecte el opțiunea Olgăi? Ce credeți despre comportamentul Olgăi?

Cazul nr. 3
Otilia este în clasa a IX-a. Peste o săptămână, colegii o invită la „Balul Bobocilor“. Petrecerea are loc la ora nouă. Tatăl dorește să o însoțească, deoarece consideră că e foarte târziu. Ea ar dori însă să meargă singură și se simte jenată de această situație, mai ales că la petrecere este așteptată de Cristi, un coleg pe care îl place și cu care ar dori să vorbească mai mult.

Ce credeți că ar trebui să facă Olga: să renunțe la petrecere, să meargă, dar să vorbească mai puțin cu Cristi, să-și convingă tatăl să nu o însoțească, să meargă însoțită de Cristi și să petreacă o seară frumoasă cu el?

Cazul nr. 4
Maria îl place pe Dan de câteva luni. Ei i se pare că și el o place, dar este prea timid ca să o invite undeva. Ea se tot gândește să-l sune, să facă primul pas, însă nu vrea să pară „insistentă“.

Ce credeți că ar fi bine să facă Maria: să-l sune ea pe Dan, sau să nu îl sune?

Capitolul 3
Parteneriatul de gen în familie

Parteneriatul de gen în familie este o alternativă contemporană la familia tradițională. Acesta implică o angajare responsabilă și echitabilă a soților într-o cooperare privind suportul financiar, activitățile casnice, îngrijirea și educarea copiilor. Bărbatul și femeia sunt astfel parteneri cu drepturi și șanse egale de dezvoltare și împlinire personală în cadrul sistemului familial. Sunt promovate comportamentul asertiv, negocierea, toleranța, respectul, autovalorizarea și valorizarea celuilalt.

3.1. Moștenire de familie

Fiecare om se formează și evoluează ca personalitate în primul rând în interiorul sistemului de relații intrafamiliale, preluând sau respingând modelele parentale (matern și patern) și creând, în cele din urmă, propriul său mod de a fi. Interiorizarea modelului se face însă selectiv, prin preluarea sau respingerea unor tipuri de comportament. Fiecare este astfel creatoarea/creatorul propriei sale personalitați sub influența mediului social în care trăiește.

Activitatea nr. 1: „*Fotografie de familie*“

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să reflecteze la relațiile pe care le au cu membrii familiei lor;

- să conştientizeze modul în care aceste relaţii influenţează dezvoltarea personalităţii lor;
- să reflecteze asupra modelelor parentale, asupra rolurilor de gen pe care le adoptă;
- să conştientizeze ce tipuri comportamentale ale părinţilor lor au interiorizat.

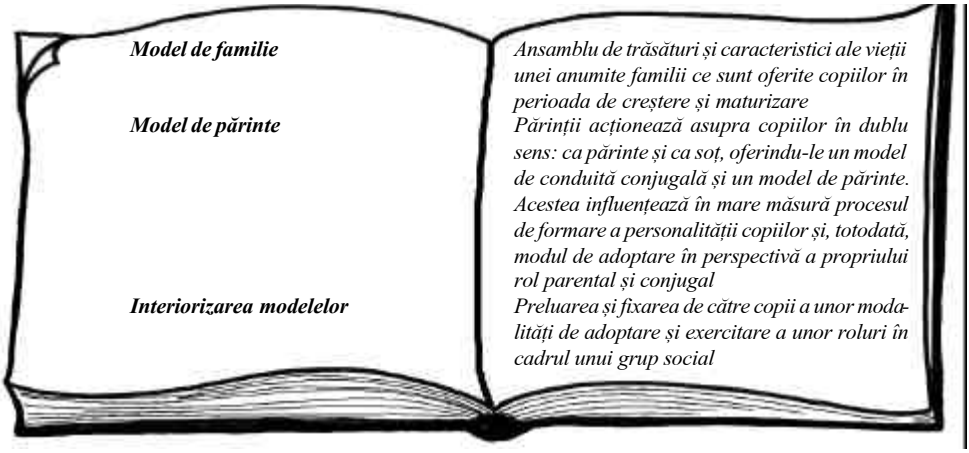

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: o coală de hârtie A4 pentru fiecare elevă/elev

Scenariul activităţii

- Timp de 10 minute, elevii execută pe o foaie de hârtie o fotografie de familie (vezi *Fişa de lucru*).
- În 10 minute, elevii discută în diadă fotografiile realizate (conform cerinţelor din *Fişa de lucru*).
- Timp de 5 minute, fiecare elevă si elev sintetizează răspunsurile la următoarele întrebări:
  - „Ce trăsături şi comportamente cred ca am moştenit de la mama?“
  - „Ce trăsături şi comportamente cred ca am moştenit de la tata?“
- Se formează grupuri de câte 4 elevi şi eleve (doi şi două).
- 10 minute fiecare grup, folosind tehnica asociaţiilor verbale, exprimă, timp de 10 minute ce înţeleg prin „model de familie“ şi „model de părinte“, şi „interiorizarea modelelor“; o persoană din grup va nota toate cuvintele asociate şi le va raporta întregii clase (se recomandă utilizarea metodei brainstorming).
- Se scriu pe tablă cele trei concepte şi se notează în dreptul fiecăruia toate explicaţiile date de fiecare grup (nu mai mult de 10 minute).
- Se clarifică, la nivelul întregii clase, cele trei concepte.

Analiza activităţii

- Care sunt relaţiile tale cu ceilalţi membrii ai familiei?
- Ce influenţă exercită acestea asupra ta, asupra formării tale ca personalitate?

ŞI… NU UITA!!!
Păstrează „fotografiile de familie“ ale elevelor şi elevilor tăi. Vei avea nevoie de ele în exerciţiul următor.

Fișa de lucru

„O fotografie de familie“

Gândește-te o clipă la familia ta. Oprește-te la fiecare membru al familiei tale și observă-l cu atenție! Cum este el? Ce-l caracterizează? Cum este relația ta cu el? Observă ce te atrage și ce nu te atrage la el?
Creionează, acum, o fotografie de familie pe foaia de hârtie din fața ta, folosind diferite simboluri.

Privește, acum, fotografia obținută. Observă modul în care sunt poziționați membrii familiei tale în raport cu tine, și discută cu colegul tău ce îi determină pe ei să stea mai aproape sau mai departe de tine.

Vorbește despre relația ta cu fiecare membru al familiei tale. Spune-i colegului tău ce te atrage și ce nu te atrage la fiecare dintre ei (ca mamă, tată, soră, frate, bunic, bunică etc.). Ce crezi că ai preluat de la ei și ce crezi că nu ai dori să preiei? Ce crezi că nu ai preluat și ți –ar fi plăcut să preiei? Motivează-ți alegerile.

3.2. Roluri în familie

Activitatea nr. 1: „*Roluri de familie – Moștenire de familie!?*“

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să identifice care sunt stereotipurile de gen existente în şi promovate de familiile lor;
- să identifice ce efecte are asupra unei familii perpetuarea stereotipurilor de gen specifice patriarhatului;
- să identifice avantajele promovării relațiilor parteneriale de gen în familie.

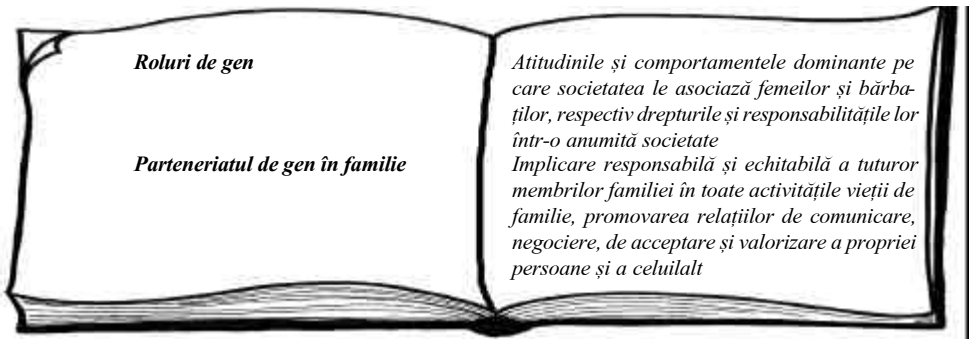

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie A4, „fotografiile de familie“ realizate în activitatea precedentă

Scenariul activității

- Se oferă elevilor 5 minute pentru examinarea individuală a desenelor şi completarea lor cu comportamente de rol specifice fiecărui membru al familiei proprii (vezi *Fișa de lucru*).
- Se formează grupuri de câte 4 eleve şi elevi.
- Timp de 10 minute participantele/participanții discută în grup pe baza întrebărilor:
  - „Care crezi ca sunt responsabilitățile comune mamei, surorii, bunicii sau unei alte persoane de gen feminin din familia ta?“
  - „Care crezi ca sunt responsabilitățile comune tatălui, fratelui, bunicului, sau unei alte persoane de gen masculin din familia ta?“
- Timp de 10 minute, fiecare grup notează pe două foi de hârtie responsabilitățile, activitățile pe care le desfășoară persoanele de gen feminin, respectiv de gen masculin, în familiile lor.
- Se centralizează, la tablă, prin adunarea materialelor de la fiecare grup, responsabilitățile exercitate de persoanele de gen feminin şi cele de gen masculin (nu mai mult de 5 minute).
- Se dau elevilor exemple de stereotipuri de gen:

- „Femeia trebuie să se ocupă de treburile casnice.“
- „Este de datoria bărbatului să aducă bani în casă.“
- „Bărbatul este capul familiei.“
- „La noi în casă cântă găina.“

- Timp de 5 minute, elevii sunt antrenați să dea și alte exemple de stereotipuri de gen.
- Se identifică, pe tablă, acele comportamente feminine și masculine care corespund stereotipurilor de gen specifice familiei patriarhale.
- Se cere elevilor să transforme comportamentele specifice modelului patriarhal de familie în comportamente specifice parteneriatul de gen.

Analiza activității

Care ar putea fi efectul promovării relațiilor parteneriale de gen în familie? Argumentați răspunsul.

Evaluare

Desenează o scenă de familie care se desfășoară după principiile relației parteneriale de gen.

Activitatea nr. 2: „*O altfel de familie?*“

Când copiii sau adolescenții au șansa de a experimenta și alte roluri decât acelea pe care le trăiesc, cel de adult, de exemplu, au posibilitatea de a-l înțelege pe acesta. Își deschid astfel noi perspective de a vedea lumea adulților, de a se raporta la ea, de a conştientiza efectul unor patternuri comportamentale și de a schimba aceste patternuri astfel încât efectele interacțiunii copil – adult sau adult – adult să fie pozitive pentru el. Să le oferim, așadar, elevelor și elevilor posibilitatea de a experimenta, de a juca rolurile părinților lor... de a dramatiza „o zi obișnuită din viața de familie“.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să experimenteze diferite comportamente specifice rolurilor de gen;
- să identifice implicațiile emoționale ale acestor comportamente;
- să descopere noi modalități de interacțiune eficientă, partenerială între membrii unei familii.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hârtie A4

Scenariul activității

- Se formează 4 grupuri de eleve și elevi.
- Se oferă elevilor 10 minute, pentru a executa, la nivel de grup, un poster în care să redea „O zi obișnuită din viața unei familii“ și o poveste (un mic scenariu, care să cuprindă câteva dialoguri) atașată acestuia, în care personajele principale (mama, tatăl, fiul, fiica) desfășoară activități diferite de cele obișnuite în familie tradițională: mama va efectua, de data aceasta, activitățile tatălui, tatăl pe cele ale mamei, fiul pe cele ale fiicei, iar fiica pe cele ale fiului; în final, elevii vor da un titlu acestui desen.
- Timp de 5 minute, fiecare grup prezintă celorlalți posterul și povestea creată.
- Se alege, una din cele 4 istorii care, apoi, va fi pusă în scenă de elevi.
- Se aleg protagoniștii, iar ceilalți elevi devin spectatori atenți ai spectacolului.
- Se oferă elevilor 10 minute pentru dramatizare.
- Timp de 10 minute, elevii împărtășesc colegilor trăirile legate de rolurile interpretate, de modul în care afectează ele starea psihică și fizică a personajelor, comportamentul acestora în raport cu celorlalte.
- Observatorii sunt implicați într-o dezbatere pe baza celor petrecute pe scenă în analiza rolurilor jucate.

Analiza activității

- Care sunt activitățile mamei în casă și în afara casei? Cum credeți că se simte ea în timp ce efectuează toate aceste activități? Ar mai putea renunța ea la o parte dintre activitățile pe care le desfășoară în casă? Cine ar putea prelua aceste activități?
- Care sunt activitățile tatălui în casă și în afara casei? Cum credeți că se simte el în timp ce efectuează toate aceste activități? Care sunt responsabilitățile la care ar putea renunța sau pe care ar mai putea să și le asume?

Se analizează după acelaşi algoritm şi activităţile fiicei şi fiului.

Activitatea nr. 3: „*O seară în familie*“

„*Este mai mult datoria femeilor să se ocupe de treburile casei?“*
„ Este mai mult datoria bărbaţilor decât a femeilor să aducă bani în casă?“
(Fundaţia pentru o Societate Deschisă, Barometrul de gen, 2000)

Există diferenţe între bărbaţi şi femei în ceea ce priveşte munca în gospodărie? Da! Există! Conform studiului „Barometrul de gen“, realizat în România de Fundaţia pentru o Societate Deschisă, răspunsurile primite la cele două întrebări de mai sus este DA! În conştiinţa românilor, femeia este asociată cu gospodăria, în timp ce bărbatul este asociat cu munca în afara casei, pentru a-şi putea întreţine familia.

Numai că realitatea socio-economică a determinat femeile să se implice şi ele foarte mult în activităţi lucrative în afara casei. În aceste condiţii, implicarea bărbatilor în munca din gospodărie devine necesară, pentru păstrarea unui echilibru interior familial.
Aşadar… Azi gospodărim împreună!

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să conştientizeze care sunt avantajele implicării în mod echitabil a tuturor membrilor familiei în „treburile casei“

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hîrtie A4, markere, carioci, creioane cerate

Scenariul activităţii
- Timp de 10 minute, fiecare elev creează, cu ajutorul benzilor desenate, „o seară în familie“, reprezentând o activitate a mamei, tatălui, copilului seara în familie.
- Se expun, la tablă, benzile desenate, dintre care vor fi selecţionate trei.
- Se vor prezenta, pe rând, cele 3 poveşti desenate şi va fi selectată prin vot una singură.
- Povestea selectată se va pune în scenă, iar personajele vor fi interpretate de persoane de sex opus pentru a putea conştientiza avantajele şi dezavantajele unor roluri de gen pe care nu le joacă în viaţa de zi cu zi, deci le sunt cunoscute doar datorită empatiei.
- Spectatorii, participantele/participanţii care urmăresc sceneta, vor observa cu mare atenţie personajele de pe scenă.
- La sfârşit, povestea jucată este supusă dezbaterii, „actorii“ împărtăşindu-le celorlalţi ceea ce au trăit şi au simţit în rolurile interpretate, iar observatorii vor vorbi despre cele văzute.
- Se va supune discuţiei de grup ideea de viaţă privată din perspectiva echităţii de gen.

Analiza activităţii
- Care sunt activităţile mamei? Dar ale tatălui? Dar ale copilului?
- Cum credeţi că se simte fiecare personaj atunci când desfăşoară aceste activităţi?
- Credeţi că diviziunea muncii în această familie este corectă, dreaptă? Dacă nu, de ce?

- Este posibil ca fiecare membru al unei familii să se implice în mod echitabil în desfășurarea activităților gospodărești? Dacă da, cum?

Activitatea nr. 4: „*Acordul*“

„În orice relație care se vrea mereu proaspătă,
mereu tânără, mereu nouă, omul
trebuie să învețe secretul flexibilității.“
(OSHO)

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să exerseze negocierea rolurilor pe care și le pot asuma în activitățile gospodărești;
- să descopere care sunt rolurile pe care preferă să și le asume în „treburile casnice“;
- să afle noi lucruri despre ei;
- să-și formeze deprinderi în spiritul relației parteneriale de gen.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: *Fișa de lucru*

Scenariul activității
- Elevii citesc și completează *Fișa de lucru* timp de 5 minute.
- Se formează grupuri de câte 4 persoane (grupuri de fete, grupuri de băieți) și, timp de 10 minute, se discută pe baza alegerilor făcute.
- Se distribuie câte 2 coli de culoare verde grupului de fete și 2 coli de culoare portocalie celui de băieți.
- Pe aceste coli participantele/participanții notează activitățile pe care le asociază frecvent fetelor și activitățile pe care le asociază băieților.
- Se împarte tabla în două, una pentru fete și una pentru băieți:
  - „ Ce fel de activități au asociat fetele băieților?“
  - „ Ce fel de activități au asociat băieții fetelor?“
  - „ Ce diferențe de opinie există? Discutați despre ele!“
- Se fac diade de băieți și fete, și se propune următoarea situație provocatoare: „Timp de 10 minute, veți fi un cuplu, două persoane care trăiți în aceeași locuință. Fiecare dintre voi lucrează la serviciu același număr de ore pe săptămână. Veți negocia, acum, la nivel de „cuplu“, un contract în care veți nota ce roluri vă asumați fiecare, în casă, conform variantelor oferite în *Fișa de lucru*. Ajutați-vă de alegerile deja făcute pe această fișă. Există posibilitatea ca numai două dintre activitățile propuse să fie desfășurate de o persoană din afara cuplului, care să fie plătită pentru munca ei.“

Analiza activității

Ce tipuri de activități au creat dispute la nivel de cuplu?
- Cum ați depășit situațiile conflictuale?
- Ați realizat un acord care credeți că ar putea funcționa în viața reală?
- Ce ați aflat despre voi? Despre modul în care răspundeți la solicitările celorlalți? Ce vă spun despre voi rolurile pe care doriți să vi le asumați?

Fișa de lucru

- Considerați echitabilă împărțirea în cuplu a responsabilităților casei?

„Negocierea este o alegere profitabilă!“

Citeşte cu atenţie lista de mai jos. Ea cuprinde o serie de activităţi frecvent întâlnite în viaţa unui cuplu, în viaţa a două persoane care trăiesc singure în aceeaşi casă. Activităţile sunt grupate în două categorii: unele care se desfăşoară regulat, în fiecare săptămână, şi altele care se desfăşoară ocazional. Decide ce tipuri de activităţi ar trebui, din punctul tău de vedere, să desfăşoare femeia sau bărbatul din cuplu, sau o altă persoană din afara cuplului. Marchează cu ajutorul literei X alegerea ta.

	Femeia	Bărbatul	Altă persoană din afara cuplului
ALIMENTE, CUMPĂRĂTURI, PREGĂTIREA MESEI			
regulat			
cumpărarea hranei			
gătitul			
spălatul vaselor			
curăţenia în bucătărie			
planificarea meselor			
ocazional			
invitarea altor persoane la masă			
ACTIVITĂŢI MENAJERE			
regulat			
ştergerea prafului			
aspiratul covoarelor			
spălatul duşumelelor			
spălatul rufelor			
călcatul rufelor			
udarea florilor			
spălatul băii şi a toaletei			
măturarea balconului			
ocazional			
spălatul ferestrelor			
bătutul covoarelor			
lustruirea mobilei			

vopsirea tocurilor la uşă

îngrijirea gazonului din faţa blocului/din jurul casei

ÎNTREŢINEREA APARATURII

ocazional

reparaţii electrice (schimbarea becurilor, a siguranţelor, repararea lămpilor)

lucrări uşoare de tâmplărie

repararea/înlocuirea unor instalaţii sanitare

redecorarea camerei cu alte piese de mobilier

ACTIVITĂŢI FINANCIAR-ADMINISTRATIVE

regulat

primirea bonurilor de plată

plata taxelor

ţinerea contabilităţii cheltuielilor casei

planuri de petrecere a timpului liber

ocazional

realizarea bugetului pe anumite perioade de timp

folosirea cărţilor de credit

planuri de vacanţă

decizii privind realizarea unor cheltuieli majore pentru reparaţii şi reamenajări;

colectarea informaţiilor despre taxe

cumpărarea/achiziţionarea de cadouri

ÎNTREŢINEREA AUTOMOBILULUI

regulat

achiziţii pentru reparare şi întreţinere

spălatul maşinii

verificarea uleiului, a stării bateriei etc.

ocazional

reparaţii minore

pregătirea maşinii pentru iarnă

Activitatea nr. 5: „*Discuții familiale*“

Adaptare după André Moreau

Care sunt tipurile de atitudini pe care o persoană le poate adopta într-un proces de comunicare?

Care ar putea fi efectele posibile ale acestor tipuri de atitudini asupra celorlalți, dar și asupra celui care le utilizează?
Care sunt posibilele implicații ale acestor tipuri de atitudini la nivelul relațiilor de comunicare intrafamiliale?
Iată o serie de întrebări la care ne propunem să răspundem prin activitatea ce urmează a o supune atenției dumneavoastră.

Dar mai întâi… câteva precizări:
Familiile au fost clasificate în fel și chip în tratatele de psihologie. De data aceasta, le vom împărți în trei categorii, folosind drept criteriu modul în care se realizează comunicarea între membrii familiei. O familie de „papă-lapte“ este „letală“. Într-o astfel de familie, nici o decizie nu este posibilă. O familie de tip „buldozer“ este atomizată. Deciziile comune sunt imposibile. În cazul unei familii în care comunicarea este autentică, fiecare membru are posibilitatea să-și afirme propria sa opinie fără să uite să asculte și părerea celuilalt. Se încearcă astfel să se ajungă la o soluție convenabilă pentru fiecare. Într-o asemenea familie, fiecare persoană este importantă, este respectată și acceptată cu nevoile și dorințele sale. O asemenea familie promovează cel mai bine principiile relațiilor parteneriale, relații pe care ne-am propus să le promovăm și noi prin acest ghid.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să descopere cum se realizează o comunicare eficientă în familia de tip partenerial

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: *Fișa de lucru*

Scenariul activității

- Elevii sunt împărțiți în grupuri de câte 4.
- Se joacă pe rând și se analizează cele 3 scenarii propuse în cadrul *Fișei de lucru*.

Analiza activității

- Ce se întâmplă cu o familie de „papă-lapte? Dar cu una de tip „buldozer“?
- Care sunt avantajele/dezavantajele unei comunicări autentice pentru fiecare membru al unei familii: soț/soție, mamă/tată, fiu/fiică?

„Comunicăm în familie“

Formați grupuri de câte 4. În cadrul fiecărui grup, repartizați-vă următoarele roluri: mama, tata, fiul de 17 ani și fiica de 10 ani. Dacă sunteți câte trei, veți avea un singur copil în familie.

Scena 1. Este ora 6 seara. Vă aflați în concediu pe litoral. Timp de 10 minute discutați cu privire la modul în care vreți să vă petreceți seara. Pentru aceasta adoptați cu toții atitudinea „buldozer“.

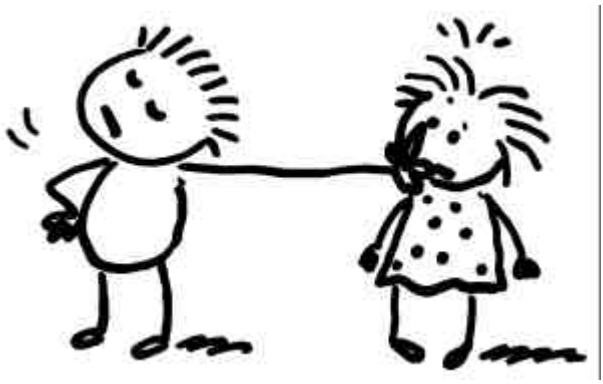

Violența domestică	*Include toate aspectele de violență apărute într-o relație de tip familial între rude de sânge, rude prin alianță, soți sau concubini.*
Abuz fizic	*Lovirea cu palma, cu pumnii, distrugerea bunurilor din casă, a mobilei, afectarea integrității corporale.*
Abuz sexual	*Orice contact sexual nedorit de către parteneră/partener, viol.*
Abuz verbal	*Comentarii umilitoare, insulte, jigniri care induc în victimă sentimente de spaimă și scăderea, în timp, a stimei de sine.*
Abuz psihologic	*Degradarea continuă și umilirea partenerei/partenerului; abuzul emoțional folosit în manipularea și controlul partenerului.*
Abuz economic	*Survine când unul dintre cei doi parteneri deține controlul economic exclusiv.*
Abuz social	*Abuz verbal în fața altor persoane, umiliri, glume, critici referitoare la aspectul fizic și calitățile intelectuale.*

Atitudine „buldozer“ înseamnă: „Doar nevoile mele contează! Ale tale nu au nici o valoare! Vom face așa cum vreau eu.“

Împărtășiți-vă unul altuia trăirile, sentimentele încercate de-a lungul exercițiului. Discutați care sunt efectele unei astfel de comunicări (5 minute).

Scena 2. Este duminică seara şi aveți un consiliu de familie, pentru a stabili cum să cheltuiți o sumă de 1 000 USD pe care tocmai ați câștigat-o în urma participării întregii familii la un concurs organizat de un post de televiziune. Discutați timp de 10 minute, adoptând atitudinea de „papă-lapte“. Dacă vreunul dintre voi se îndepărtează de rol, atrageți-i atenția. Un „papă-lapte“ care are păreri personale nu este un „papă-lapte“.

Atitudinea „papă-lapte“ înseamnă: „Nevoile tale contează, ale mele mai puțin! Tu ai întotdeauna dreptate! După dumneavoastră, domnule!“

Împărtășiți-vă unul altuia trăirile, sentimentele încercate de-a lungul exercițiului. Discutați care sunt efectele unei astfel de comunicări (5 minute).

Scena 3. Sunteți cu toții acasă şi discutați cu privire la programul TV pe care îl veți viziona în această seară. Atitudinea în negociere va fi, de data aceasta, cea a autenticului.

Atitudine „autentică“ înseamnă: „Țin cont de nevoile mele, dar şi de ale tale. Există un loc pentru fiecare.“

Împărtășiți-vă unul altuia trăirile, sentimentele încercate de-a lungul exercițiului. Discutați care sunt efectele unei astfel de comunicări (5 minute).

Fișa de lucru

3.3. Violența domestică

Violența domestică este reprezentată de orice formă de agresiune fizică sau verbală, abuz sau intimidare a unuia dintre membrii familiei. Violența naște violență. Părinții violenți transmit copiilor lor modele de interacțiune defectuoasă. Din postura de spectator copiii devin actori. Fie ei băieți sau fete, tind să reproducă pe scena vieții comportamentele violente învățate în familie sau la nivelul grupului de covârstnici din care fac parte.

Violența asupra femeii sau bărbatului poate îmbrăca mai multe forme, precum: agresiune fizică, abuz sexual, viol, abuz psihic sau verbal. Ea poate apărea oricând: în primul an sau după mai mulți ani de căsnicie sau de locuit împreună.

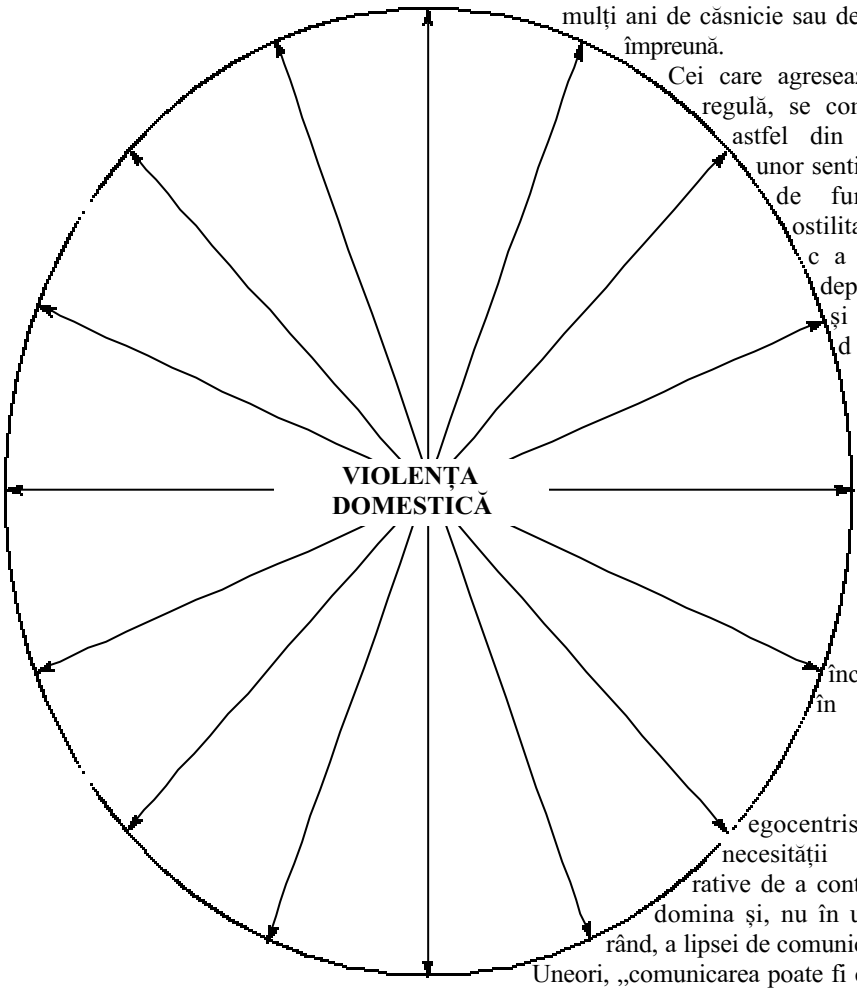

Cei care agresează, de regulă, se comportă astfel din cauza unor sentimente de furie și ostilitate, din cauza deprimării și lipsei de încredere în sine, egocentrismului, necesității imperative de a controla și domina și, nu în ultimul rând, a lipsei de comunicare.

Uneori, „comunicarea poate fi cheia". A spune celuilalt ce-ți dorești și ce aștepți de la el este o cale prin care poți preveni comportamentele violente îndreptate împotriva celorlalți, încălcând flagrant drepturile omului.

Activitatea nr. 1: „*Violența domestică o problemă internă a familiei?*“

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să-și clarifice noțiunea de violență domestică;
- să identifice modalitățile de manifestare a violenței domestice;
- să-și formeze deprinderi de a lucra în grup și de a-și argumenta și susține punctul de vedere.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli albe de hârtie, creioane colorate, *Fișa de lucru* a grupului, scotch

Scenariul activității

- Se cere elevilor ca, pe o foaie de hârtie, să scrie ce cred ei că înseamnă violența domestică.
- Se oferă elevilor *Fișa de lucru* în care vor asocia „violenței domestice“ o serie de cuvinte, încercând astfel să expliciteze acest concept.

- Timp de 5 minute, elevii sunt împărțiți în grupuri de câte 6 și fiecare urmează să exprime celorlalți din grup definiția pe care au dat-o violenței domestice.
- Fiecare grup primește o *Fișă de lucru* pe care, timp de 5 minute, se vor nota cât mai multe cuvinte care ar putea fi asociate cu „violența domestică" , fișă care, apoi, va fi prezentată celorlalți de un reprezentant al grupului.
- Toate fișele vor fi lipite de către moderator la tablă și, pe baza lor, se vor identifica tipurile de manifestare a violenței : abuz fizic, sexual, verbal, psihologic, economic, social.
- Moderatorul va scrie pe tablă următoarea afirmație: „Violența domestică este o problemă internă a familiei, în care nimeni nu ar trebui să intervină."
- Prin metoda alegerii forțate, elevii sunt împărțiți în două tabere, una care să susțină această afirmație și alta care să o combată.
- Timp de 10 minute, fiecare grup își va pregăti pledoaria pentru a-și argumenta alegerea făcută, pledoarie care va fi susținută de un reprezentant delegat.
- Se oferă 5 minute fiecărui reprezentant al grupului pentru a-și susține pledoaria.

Stereotipuri despre femei:

- trebuie să stea acasă, să-și exercite rolurile de soție, de mamă, de muză și de îngrijitoare
- sunt privite ca niște obiecte de consum, mai ales după felul în care sunt reprezentate în mass-media
- sunt persoane pasive, subordonate, slab reprezentate ca imagine publică, deși constituie mai mult de jumătate din populația de pe glob
- sunt considerate a fi mai puțin capabile de performanță
- succesul lor este pus pe seama șansei și a aspectului fizic

Stereotipuri despre bărbați:

- sunt prezentați ca niște experți, se afirmă, sunt influenți, știu ce fac, acționează
- reprezintă cei ce aduc progresul, chiar și cei mai buni bucătari sau croitori tot bărbații sunt
- sunt conducători și „foarte vizibili" în viața publică, au autoritate
- sunt puternici și siguri pe sine, iau decizii la nivelul vieții publice și nu numai
- au succes datorat calităților pe care le dovedesc în diferite situații

Analiza activității

- Este violența domestică o problemă internă a familiei, în care nimeni altcineva nu ar trebui să intervină? Exprimați-vă și argumentați-vă punctul de vedere.
- Ce credeți că s-ar putea întâmpla dacă violența ar rămâne numai o problemă internă de familie?
- Cum vedeți voi intervenția comunității în situațiile de violență domestică? Cine ar trebui să intervină și de ce?

Evaluare

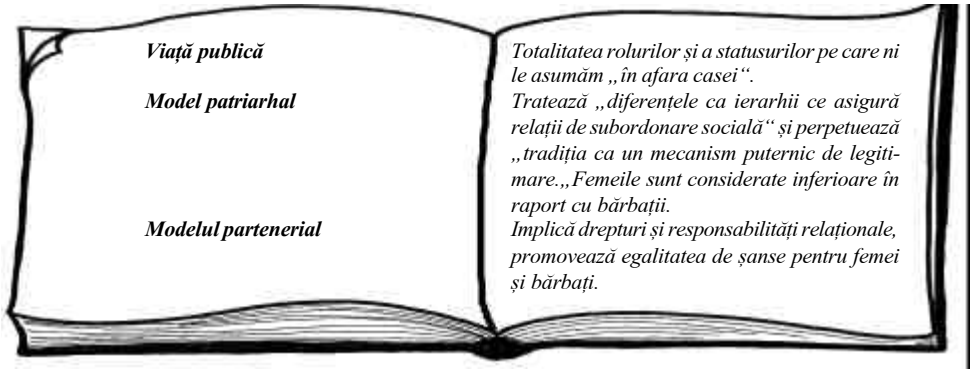

Împărțiți în echipe de câte 6, executați cu ajutorul creioanelor colorate, un afiș prin care să exprimați diferite modalități de prevenire a violenței domestice și prin care să puteți spune „NU!" acestui tip de violență.

„Clarificare"

Discutați la nivelul grupului ce definiții ați dat violenței domestice și notați, apoi, pe această fișă cel puțin 15 cuvinte pe care grupul vostru le asociază cu VIOLENȚA DOMESTICĂ.

Partea a doua

Parteneriatul de gen în cadrul grupului, în carieră, în luarea deciziilor la nivelul comunității

Introducere

În activitățile din comunitate ne asumăm roluri și statusuri care sunt mai mult sau mai puțin „la vedere“ și care dau contur vieții noastre publice.

V	I	A	Ț	A	P	U	B	L	I	C	Ă

Fișa de lucru

Propunându-și să contureze elementele vieții publice sub aspectul parteneriatului de gen în cadrul grupului, în carieră și în luarea deciziilor la nivelul comunității, această secțiune pornește de la identificarea unor stereotipuri de gen existente la nivelul societății.

Aceste reprezentări influențează atât comportamentul femeilor, cât și al bărbaților, imaginea pe care o au unii despre ceilalți. Oamenii tind să se apropie de modelele mediatizate și să se valorizeze unii pe ceilalți după imaginile oferite de societate.

Aceasta este starea de fapt. Noi urmărim promovarea echității, a parteneriatului între femei și bărbați în viața publică, a conștientizarea consecințelor pozitive ale acestuia în planurile comportamental, atitudinal, afectiv – emoțional, în traiul de zi cu zi.

Activitatea nr. 1: *Povestea personală – povestea comunității*

POVESTEA PERSONALĂ	POVESTEA COMUNITĂȚII

„Nu uita că totul e un singur lucru. Nu uita de limbajul semnelor. Și, mai ales, nu uita să mergi până la capă-

tul Legendei tale Personale.“

PAULO COELHO

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să clarifice noțiunea de comunitate, analizând-o în comparație cu cea de viață personală;
- să analizeze participarea personală la viața comunității;
- să identifice punțile de legătură între viața comunității și viața personală;
- să-și exprime deschis opinia despre implicarea în viața publică a femeilor și bărbaților;
- să înțeleagă noțiunea de viață publică în relație cu cea de viață privată.

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: coli de hartie, culori, ziare, reviste, lipici, markere, flip-chart

Scenariul activității

- Moderatorul începe cu un exercițiu de încălzire, în care elevii ridică mâna dacă sunt de acord sau nu cu afirmațiile făcute de acesta. Acordul sau dezacordul este exprimat nonverbal și nu trebuie argumentat. Scopul exercițiului este de a-i sensibiliza pe elevi, de a le capta atenția în legătură cu problematica de gen.

Afirmațiile sunt:

- Femeile trăiesc mai mult decât bărbații.
- Femeile și bărbații au șanse egale de acces la viața publică.
- Femeile muncesc mai mult decât bărbații în spațiul domestic, își asumă o proporție enormă a activităților casnice.
- „Prințesele“ există, „prinții“ acționează. (Femeia „este“, bărbatul „face“.)
- Rata șomajului în rândul femeilor și al bărbaților este aceeași.

- Elevii primesc *Fișa de lucru*. Moderatorul face cunoscut instructajul și lasă elevilor timp de gândire 5 minute.
- După momentul de reflecție, care durează 10 minute, fiecare elev elaborează povestea personală și povestea comunității cu ajutorul *Fișei de lucru* și al materialelor oferite.
- Elevii vor fi împărțiți în 4 grupuri.
- În grupurile formate, timp de 10 minute, fiecare elevă/elev își va prezenta fișe, după care membrii grupului vor centraliza cu markerele pe o foaie de flip-chart asemănările și

Fetele tind să...

- își construiască identitatea de sine prin intermediul relațiilor din grupul de prieteni
- prefere să se implice în relații diadice (doar cu o prietenă apropiată) sau așa numitele „clici"
- acționeze ca un sistem care susține emoțional, încurajându-le să fie ele însele

Băieții tind să...

- fie mai orientați spre grup decât fetele
- aibă o rețea de prieteni mai mare și mai stabilă decât a fetelor
- beneficieze de relațiile de prietenie cu celălalt sex mai mult decât fetele

deosebirile între poveștile personale și poveștile comunității. Fiecare grup are sarcina să creeze un refren care să reflecte tema de lucru.

- Grupurile se vor prezenta grupului mare, pe rând, timp de 5 minute.
- Moderatorul va încheia cu concluzii referitoare la prezentările obținute de adolescenți și cu precizări teoretice în ceea ce privește viața publică, specificul acesteia, legăturile vieții publice cu viața privată.
- Se pot expune în clasă lucrările cu poveștile personale și poveștile comunității create de adolescenți.

Analiza activității

- Ce este dominant în povestea ta personală?
- Ce conexiuni puternice există între povestea vieții tale și comunitate?
- Dacă ai vrea să schimbi ceva în viața ta personală, ce ai schimba?

Coeziunea grupului	*Indică gradul de unitate, de legătură, de înțelegere reciprocă dintre membrii grupului. Creșterea coeziunii unui grup se poate realiza prin activități speciale la clasă.*
Conformismul	*Atitudine care vizează menținerea adolescenților în acord cu grupul lor (de colegi, prieteni). Refuzul de a accepta normele grupului îl izolează pe adolescent, devenind din ce în ce mai străin. Abaterea de la normele grupului este adesea pedepsită cu sancțiuni pornind de la ironii până la pedepse violente.*

- Dacă ai vrea să schimbi ceva la comunitatea în care ai trăit, ce ai schimba?
- Ce calități au persoanele care fac parte din povestea comunității?
- Apreciază cu un cuvânt povestea ta personală și povestea comunității!

Criterii de analiză pentru poveștile personale și ale comunității: resurse, valori, modele, puncte cheie (elemente cheie), evenimente, elemente de interferență între viața privată și viața publică, titlul poveștilor, persoane importante, tradiții obiceiuri, motto.

Evaluare

Se solicită adolescenților să creeze un rebus care să aibă definiția pe linia orizontală VIAȚĂ PUBLICĂ.

Povestea personală – Povestea comunității

„Îți propun să faci un salt în timp și, pentru 5 minute, să vezi și să îți revezi viața personală, dar și a comunității în care ai trăit. Ai la îndemână culori – pentru a desena, cuvinte – pentru a scrie; ziare și reviste – pentru a executa un colaj despre viața ta personală, privată și publică și cea a comunității. Tu alegi modalitatea de lucru!

Care este povestea personală, care este povestea comunității în care te-ai născut, ai zâmbit pentru prima dată, ai rostit cuvintele „mama" și „tata", ai învățat să vorbești, te-ai jucat, ți-ai

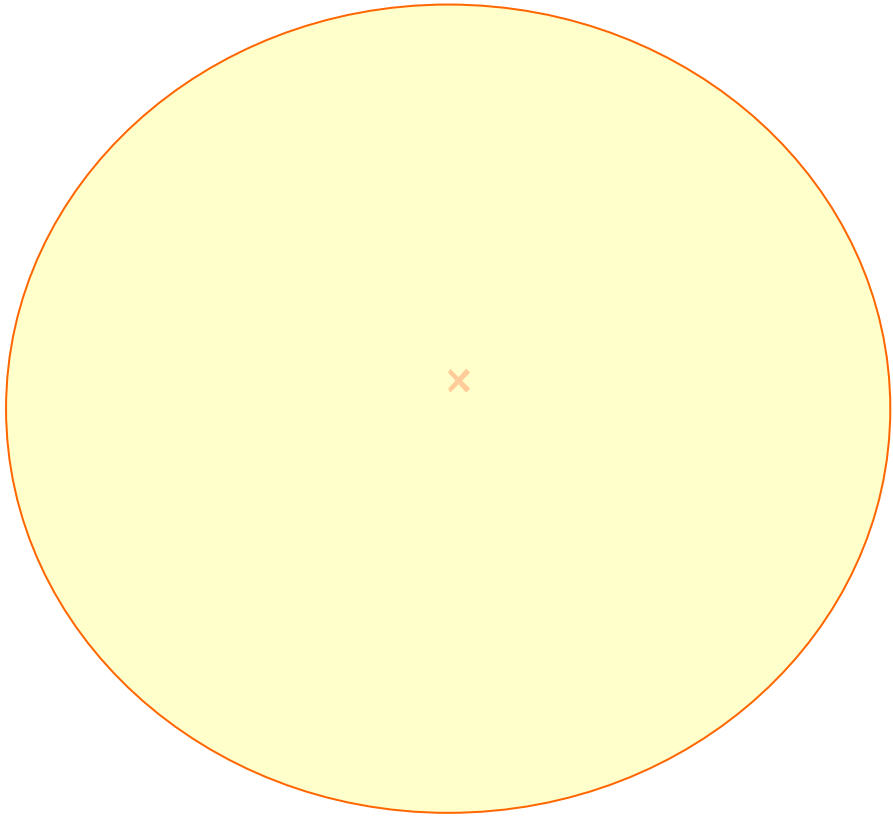

format primii prieteni, ai visat și ai sperat, ai mers la grădiniță, la școală, ai asistat și participat la tradiții și obiceiuri, ai vizitat locurile de muncă ale părinților tăi, ai văzut cum se dezvoltă gospodăria voastră, ai sesizat aspecte ale politicii de atunci…

Anii semnificativi în evoluția ta, dar și a comunității în care ai crescut? Nu trebuie să inventezi. E de dorit să faci un efort de amintire, căci povestea personală *și* povestea comunității *sunt scrise în tine. Ce legături invizibile și vizibile există între aceste două povești? S-au susținut, se susțin reciproc? Cum pot influența viitorul pe care acum îl construiești?"*

Fetele tind să:

- dezvolte o relație de prietenie prin discuții și autodezvăluiri
- își petreacă mai mult timp în grupul de fete, discutând despre ceea ce gândesc și despre sentimentele lor, caută sfaturi
- devină mai dependente de prieteni și mai conformiste
- astepte mai multe recompense emoționale dintr-o relație de prietenie, de aceea, probabil, sunt mai ușor de dezamăgit atunci când nu le primesc
- fie mai dependente din punct de vedere emoțional, fiind semnificativ mai orientate spre părinți decât spre prieteni.

Băieții tind să:

- își dezvolte relațiile prin activități împărtășite
- practice în grup sporturi, călătoresc, au pasiuni comune
- își urmeze prietenii, mai mult decât fetele, în comportamente antisociale
- își împărtășească, destul de rar, sentimentele și reflecțiile personale, au o rețea de prieteni mai mare și mai stabilă decât a fetelor
- fie mai interesați de găsirea autonomiei (independență, afirmare, realizare

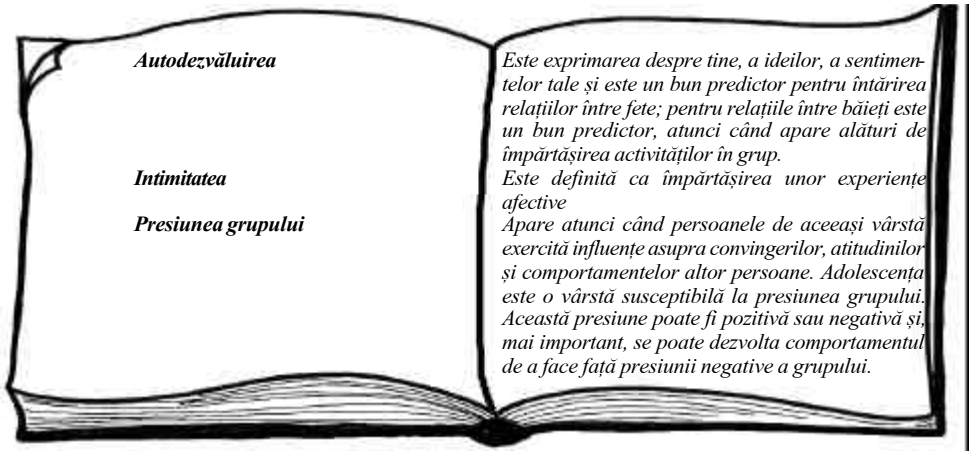

Autodezvăluirea

Este exprimarea despre tine, a ideilor, a sentimentelor tale și este un bun predictor pentru întărirea relațiilor între fete; pentru relațiile între băieți este un bun predictor, atunci când apare alături de împărtășirea activităților în grup.

Intimitatea

Este definită ca împărtășirea unor experiențe afective

Presiunea grupului

Apare atunci când persoanele de aceeași vârstă exercită influențe asupra convingerilor, atitudinilor și comportamentelor altor persoane. Adolescența este o vârstă susceptibilă la presiunea grupului. Această presiune poate fi pozitivă sau negativă și, mai important, se poate dezvolta comportamentul de a face față presiunii negative a grupului.

Capitolul 4
Parteneri în grup

4.1. Locul meu în grup

Activitatea nr. 1: *Cercul meu de prieteni*

„Să nu căutăm o relație potrivită, ci una care să-i permită fiecăruia să fie și să devină.“
JACQUES SALOME

Este agreată ideea că între fete şi băieți (femei şi bărbați) există multe diferențe importante, în afara celor biologice. Dar ce înseamnă aceasta într-un grup?

O dată cu intrarea în adolescență, prieteniile, relațiile cu persoanele de aceeaşi vârstă sunt mai importante decât în orice altă perioadă a vieții. Prietenii au un rol semnificativ în dezvoltarea psihică şi socială a adolescenților: le oferă oportunități variate de a se cunoaşte pe sine prin intermediul celorlalți, îşi pot dezvolta cel mai bine încrederea în sine, îşi antrenează abilitățile de comunicare şi relaționare, **relațiile cu prietenii** servind ca **„prototip“** pentru adultul de mai târziu.

În adolescență, relațiile dintre fete și băieți se modifică și sub aspectul **diferențelor de gen**. Obstacolele apărute în grup, în relațiile dintre fete și băieți pot fi diverse, dar relația de prietenie nu este numai o posibilitate, ci și o necesitate. Dacă fetele și băieții învață la aceeași școală, coexistă într-o societate modernă, se consideră că fetele și băieții trebuie să învețe să se înțeleagă și să comunice unii cu ceilalți. La această vârstă, există și o mai bună capacitate de a lua în considerare punctul de vedere al unei alte persoane și de a înțelege mai bine experiențele prietenilor lor. Fetele și băieții își formează în mod distinct relațiile sociale. Fetele și băieții sunt diferiți și în privința **numărului de prieteni** cu care interacționează în grup.

În grupul de copii, numărul relațiilor de prietenie dintre fete și băieți este mare, dar, o dată cu înaintarea în vârstă, acest număr scade – fără să constituie o surpriză, dacă ne gândim că, înainte **prietenia între femei și bărbați**, în afara căsătoriei, era interzisă. Specialiștii consideră că este greșită credința conform căreia femeile și bărbații nu pot fi prieteni. Această credință vine din epoca în care femeile se ocupau numai de spațiul domestic, în timp ce bărbații mergeau la serviciu, și, astfel, singurul mod de a fi împreună era într-o poveste de iubire. Acum adolescenții învață împreună, își dezvoltă interese comune, muncesc și își desfășoară viața socială împreună.

- .....
.....
.....

- .....
.....
.....

Această idee este încurajată de psihologi, sociologi, specialişti în comunicare și, deși pare înșelător, femeile și bărbații pot avea succes în a deveni prieteni apropiați.
Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să identifice și să își clarifice locul în cercul de prieteni;
- să înțeleagă importanța grupului de prieteni, atât pentru fete, cât și pentru băieți;
- să conștientizeze influențele grupului de fete și de băieți;
- să reflecteze asupra modului în care ne alegem prietenii și căror nevoi ne răspund ei.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: *Fișă de lucru*, pixuri, coli de flip-chart, markere, lipici, sfoară, foarfece, scotch

Scenariul activității

- Se formează 4 grupuri de câte aproximativ 6-8 elevi.

Fișa de lucru

- Moderatorul citește cerința conform *Fișei de lucru*.
- Fiecare elev are 5 minute la dispoziție pentru completarea cercului cu prenumele prietenelor sau prietenilor săi.
- După ce fișele de lucru au fost completate, fiecare își va alege, în cadrul grupului, o persoană căreia îi va descrie detaliat cercul său de prieteni. Pentru cele două descrieri, elevii mai au câte 5 minute fiecare.
- Apoi, în fiecare grup, timp de 10 minute, se vor discuta, negocia și nota cu markerul pe o coală de flip-chart:
  – experiențele comune și
  – experiențele diferite privind prietenii.

Ce apreciezi tu la o fată, pentru a o considera prietenă de încredere?	Ce apreciezi tu la un băiat, pentru a-l considera prieten de încredere?
... ...	... ...

- Grupurile își vor prezenta, pe rând, timp de 5 minute, rezultatele.

Ce apreciezi tu la un băiat, pentru a-l considera prieten de încredere?	Ce apreciezi tu la o fată, pentru a o considera prietenă de încredere?
... ...	... ...

- Se va încheia cu concluziile rezultate în urma prezentării și discutării punctelor de vedere exprimate de adolescenți.
- Se poate solicita, suplimentar, să se unească cu o linie numele prietenilor, iar pe această linie care reprezintă relația lor să se scrie o caracteristică definitorie a acesteia.
- Cei care doresc să expună cercul personal de prieteni o pot face.

Analiza activității

- Care sunt asemănările privind numărul prietenilor incluși în cerc? Dar deosebirile?
- Care este locul tău în cercul de prieteni? Ce roluri au prietenii tăi în grup („de la cea mai populară... la cel mai popular“)?
- Există asemănări/diferențe între cercurile fetelor și cele ale băieților din grup? Care sunt acestea?

- Care au fost criteriile după care au fost stabilite locurile amplasării pe cerc?
- Care sunt influențele grupului de prieteni?

Evaluare
Fiecare grup va avea la dispoziție sfoară, markere, foarfece, pentru a executa pe o coală de flip-chart o reprezentare a grupului de prieteni format din fete și băieți. Participanții sunt încurajați să fie spontani și să negocieze ideile în grup.

Fetele tind să...
- vorbească mai mult ?
- fie mai analitice în conversație, mai intuitive?
- se intimideze în public, nu-și pot depăși emoțiile?
- facă afirmații ce nu sunt însoțite și de probe doveditoare?
- aibă o expresivitate nonverbală și paraverbală mai sugestivă?

Băieții tind să...
- argumenteze ceea ce afirmă, nu se pierd în amănunte, sunt mai sintetici, la obiect?
- fie mai discreți?
- nu-și exteriorizeze emoțiile?
- beneficieze de un mod oficial de adresare la genul masculin?
- fie caracterizați de un limbaj

Cercul meu de prieteni

Ai auzit de multe ori expresia „cercul de prieteni". În acest exercițiu, vei avea ocazia chiar să vizualizezi „cercul tău de prietene/prieteni". De aceea, te rog să îți notezi prenumele în mijlocul acestui cerc, iar în spațiul rămas să notezi numele celor cu care ești prieten(ă). Acest lucru îl vei face în funcție de gradul de apropiere de aceștia, astfel încât, în apropiere, vei scrie numele celui mai apropiat prieten sau prietenă, iar pe margine vei scrie numele prietenului sau prietenei mai îndepărtate. Tu vei alege numărul persoanelor pentru a completa „cercul prietenilor/prietenelor". Tot tu vei alege dacă notezi numai numele prietenilor actuali, sau și pe cele ale prietenilor pe care i-ai pierdut. În acest ultim caz, vei face un semn alături de numele lor.

Comentarii:

.....

.....

.....

Fișa de lucru

Activitatea nr. 2: *Prietena/prietenul de încredere. Ce apreciază fetele și băieții?*

„Veghează să nu dispari în personalitatea altcuiva, bărbat sau femeie.“

SCOTT FITZGERALD

Doar aproximativ 28% dintre băieți și 50% dintre fete pretind că sunt influențați puternic de părerea grupului de prieteni. Cei care sunt foarte loiali prietenilor sunt înclinați spre **comportamente cu grad ridicat de risc**: de alcool, tutun, droguri, implicare în comportamente sexuale cu risc, delincvență.

Cînd mă prezint unei fete, de obicei, spun că sunt...

- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**

Când mă prezint unui băiat, de obicei, spun ca sunt...

- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**

Când mă prezint unui grup de fete și băieți, spun că sunt...

- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**
- **...**

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să descopere care sunt calitățile cu care ne investim prietenii de încredere;
- să clarifice diferențele existente între presiunea grupului de fete şi cea a grupului de băieți;
- să conştientizeze cum reuşim, de obicei, să facem față presiunii grupului de fete/băieți.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: fişe de lucru**,** coli de scris, pixuri, coli de flip-chart, markere

Scenariul activității

- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6-8 elevi.
- Moderatorul citește cerințele activității conform *Fișei de lucru*.

- Fiecare elev are 5 minute la dispoziție pentru completarea celor două rubrici (pentru fete sau pentru băieți).
- Apoi, în fiecare grup, timp de 10 minute, se vor discuta, negocia şi se va obține o listă comună a calităților prietenilor de încredere.
- Câte un reprezentant(ă) din fiecare grup va prezenta, pe rând, timp de 5 minute, rezultatele.
- Moderatorul va încheia cu concluziile rezultate în urma prezentării şi discutării punctelor de vedere exprimate de adolescenți.
- Suplimentar, în grup, elevii vor completa un acrostih, pentru cuvântul PRIETENI.
- Toate foile de flip-chart şi acrostihurile realizate vor fi expuse până la urmatoarea întâlnire.

Analiza activității

- Care sunt asemănările/diferențele între fete și băieți, privind prietenii de încredere?
- Care poate fi portretul comun al prietenilor de încredere?
- Dacă am ierarhiza calitățile prietenilor de încredere, care s-ar plasa pe primele trei locuri?
- Care sunt comportamentele tipic masculine manifestate în grupul vostru de prieteni? Dar cele tipic feminine?
- Ce fel de presiune există în grupul tău de prieteni? Care sunt activitățile pentru care cedezi/nu cedezi presiunii grupului?

Evaluare

Citiți casetele gri „fete" – „băieți" din subcapitolul „Locul meu în grup" și discutați punctele voastre de vedere. Bifați ideile confirmate de voi. Puteți reformula acele idei pe care nu le agreați și, de asemenea, puteți adăuga alte diferențe remarcate de voi. Dacă ați adăuga o a treia casetă cu caracteristici valabile atât pentru fete, cât și pentru băieți, cum ar arăta această casetă?

Grupul de fete și băieți

Prietenul/prietena de încredere. Ce apreciază fetele și ce apreciază băieții?

Vei lua în considerare cele mai importante calități pe care tu le apreciezi cel mai mult în cele două situații date. Numărul acestor calități notate nu este limitat, dar este de preferat să le notezi pe cele care îți vin spontan în minte.

Pentru fete:

Pentru băieți:

Acrostihul prieteniei:

P -

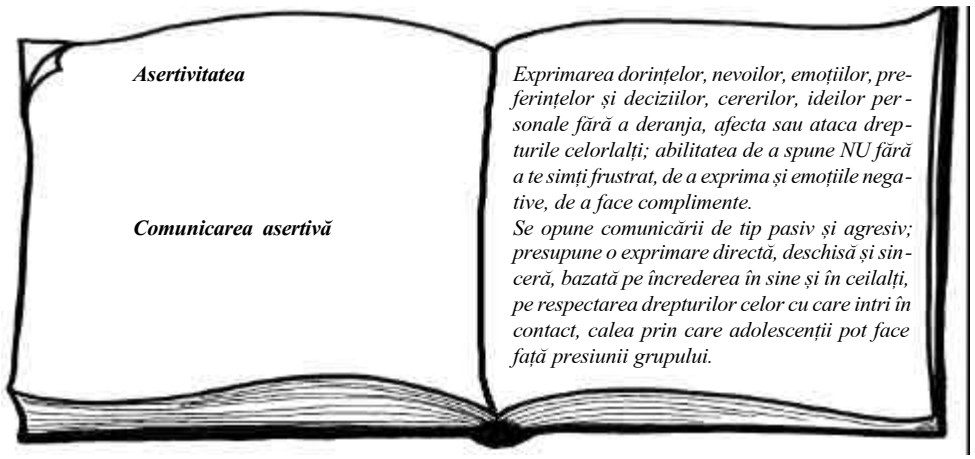

R -
I -
E -
T -
E -
N -
I -
E -

4.2. Comunicarea în cadrul grupului

Activitatea nr. 1: *Marcă înregistrată*

„Un bărbat și o femeie se întâlnesc și-și spun: Îți împrumut libertatea mea…“

NELLY KAPLAN

Conform teoriei conform căreia vocea umană este unică, asemenea amprentelor, există atâtea moduri de a comunica, specifice fiecărei persoane. Prin comunicarea verbală, nonverbală, paraverbală ne exprimăm bucuria de a trăi, sentimentele pozitive sau negative, frustrările, situațiile de viață în care ne aflăm. „Comunicare este ceea ce se întâmplă între cel care cheamă și cel care este chemat.“ (Jacques Salome)

Pentru a sparge barierele unei comunicări ineficiente între oameni, în general, între fete și băieți, femei și bărbați, în special, trebuie reconsiderate prejudecățile și stereotipurile existente.

Abilitățile de comunicare se dezvoltă în cadrul grupului de fete și băieți și se exersează prin: cunoașterea de sine conștientizarea nevoilor celuilalt, ascultarea activă, exprimarea emoțiilor și sentimentelor, acordarea de feed-bax, capacitatea de a spune NU, limbajul responsabilității, arta de a rezolva conflictele.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să descopere ce este comunicarea, în general, dar și comunicarea între genuri, în special;
- să argumenteze stilurile de comunicare pentru fete și pentru băieți, prin identificarea ecuației personale în privința comunicării cu ceilalți;
- să crească încrederea în sine.
- să exerseze abilități și tipuri de comunicare: ascultarea activă, oferirea de feed-back, utilizarea mesajelor de tip EU, comunicarea verbală, nonverbală, paraverbală
- să exerseze atitudini deschise, flexibile, creative în comunicarea cu ceilalți.

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: coli de flip-chart, markere, o cutie mare cu materiale refolosibile, materiale textile, semințe, acuarele, culori, carioci, hârtie creponată, reviste, ziare, obiectele din sala de clasă

Scenariul activității

- Moderatorul propune elevilor ca, timp de 5 minute, să lucreze cu ajutorul metodei brainstorming pe tema: ***Ce este comunicarea?*** Pe foaia de flip-chart se notează toate răspunsurile pe care le dau elevii.
- Apoi, pe *Fișa de lucru*, fiecare elev va elabora o definiție a comunicării. Se vor citi câteva definiții create de elevi.
- Elevii își vor pregăti, timp de 5 minute, o prezentare despre ei înșiși/ele însele pe care o vor comunica clasei, într-un minut. Comunicarea va avea forma unei mărci înregistrate unice, valoroase, cu impact puternic asupra publicului din clasă, asemenea unei reclame publicitare care va transmite esențialul despre produsul „aflat pe scenă“.

Fișa de lucru

- Fiecare elev se va prezenta în fața clasei timp de 1 minut (timp cronometrat de moderator), precizând 3 valori care îl definesc ca persoană, fată sau băiat.

Ce este comunicarea asertivă? ... ... Caricatură din viața publică	Ce nu este comunicarea asertivă? ... ... Caricatură din viața publică ... ...

- În timpul prezentărilor, moderatorul va scrie pe o foaie de flip-chart „comunicările" elevilor, obținându-se, în cele din urmă, imaginea întregii clase.

Eu am dreptul să...	Eu am dreptul să... ... ...

- Elevii vor completa Sarcina 2 din *Fișa de lucru*, individual, apoi vor discuta în grupuri de 6-8 elevi, realizând portretul comun despre ceea ce comunică fiecare fetelor și băieților.
- Ora se va încheia cu un salut neconvențional, nonverbal.

Fetele pot spune NU:	Băieții pot spune NU: ... ...

Analiza activității

- Cum v-ați simțit pe parcursul desfășurării activității?

- Cum v-a fost să sintetizați prezentarea, comunicarea despre voi numai într-un minut? Dar să vă prezentați grupului format din fete și băieți?
- A fost greu, ușor să vă construiți imaginea asemenea unei reclame publicitare?
- Vă considerați o „marcă înregistrată“? Ce anume vă determină valoarea?
- Cum ați experimentat ascultarea activă pentru toți elevii?
- Ați descoperit ceva nou despre voi? Dar despre colegii și colegele voastre?

Marcă înregistrată

1. Pentru mine comunicarea este…

2. Completează propozițiile de mai jos, comunicând despre tine cum ești, cum te prezenți fetelor și băieților. Observă dacă există asemănări și deosebiri între răspunsurile date. Care este sursa acestor asemănări și deosebiri? În funcție de ce criterii comunici ceva despre tine, fetelor și băieților?

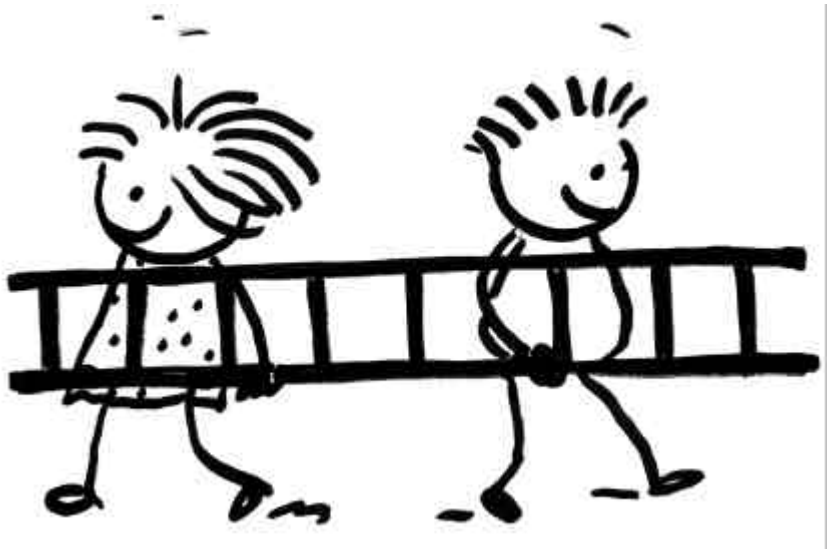

Fişa de lucru

Activitatea nr. 2: *Comunicarea este de genul feminin?*

„Cuvintele ştiu despre noi lucruri pe care noi nu le ştim despre ele.“

Conflict	Violenţă
...	...
...	...
...	...

RENE CHAR

Despre modul în care comunică fetele şi băieţii se spun lucruri cum ar fi: fetele vorbesc mai mult sau, în orice caz, cu mai multă uşurinţă decât băieţii, fetele afirmă despre băieţi lucruri care nu sunt valabile chiar pentru oricare dintre ei şi, de asemenea, băieţii afirmă despre fete lucruri care nu sunt valabile pentru oricare dintre ele.

Există, cu siguranţă, subiecte abordate mai mult de fete, aşa cum există subiecte pe care le abordează mai mult băieţii. Pentru aceeaşi temă de discuţie, sunt păreri comune, dar şi diferite. Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să identifice stereotipuri legate de modul în care se comunică despre fete şi despre băieţi;
- să clarifice modelele de comunicare între fete şi băieţi;

Conflicte şi acte de violenţă trăite sau declanşate de mine	Cum ai rezolvat situaţiile conflictuale şi violenţa?	Evenimentele „super“ din viaţa mea
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
...	...	...
Mesajul meu este...	Mesajul meu este...	Mesajul meu este...

- să discute deschis, să îşi exprime deschis punctele de vedere.

Durata: 50 minute

Materiale necesare: coli de scris, pixuri, coli de flip-chart, markere

Scenariul activității

- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6-8 elevi.
- Moderatorul oferă fiecărui grup 10 cartonașe colorate cu 10 cuvinte. Timp de 10 minute, vor compune, în grup, o scurtă povestire originală. Alegeți locul în care se desfășoară acțiunea, epoca, personajele implicate. Cuvintele pot fi: *„fete", „băieți", „casă", „beton", „plâns", „putere", „oglindă", „vorbe", „păpuși", „curaj."* După ce toate povestirile vor fi citite, se vor identifica stereotipurile care apar, atât în cazul personajelor feminine, cât și în cazul personajelor masculine.
- Cele 4 grupuri formate din fete și băieți vor primi câte o sarcină diferită:

  – Grupul 1: *„Ce spun fetele despre băieți?"* Elevele și elevii din grup vor nota pe o coală de flip-chart cât mai multe lucruri pe care le spun fetele despre băieți.

  – Grupul 2: *„Ce spun băieții despre fete?"* Elevele și elevii din grup vor nota pe o coală de flip-chart cât mai multe lucruri pe care le spun băieții despre fete.

  – Grupul 3: *„Ce subiecte discutăm între fete? Ce subiecte discutăm între băieți? Dar între fete și băieți?"*

  – Grupul 4: *„Numiți minim 10 factori de care depinde o comunicare eficientă între fete și băieți."*

- Va exista și o sarcină comună, aceeași pentru cele patru grupuri: să reprezinte grafic (metaforă, caricatură, bandă desenată) comunicarea dintre fete și băieți.
- Fiecare grup are timp de lucru maxim 15 minute și își va prezenta rezultatele, pe rând, câte 5 minute.

Fetele tind să:
- se implice în mai puține conflicte decât băieții
- recomande strategii prosociale în situațiile de conflict cu adolescenții de aceeași vârstă
- fie mai înclinate spre strategiile de aplanare, prin clarificarea sentimentelor celuilalt, schimbarea subiectului, propunerea unui compromis sau chiar părăsirea situației
- sugereze discutarea acelei probleme în cazul conflictele dintre prietenii de același gen

Băieții tind să:
- se implice mai frecvent în conflicte decât fetele
- recomande strategii ostile sau coercitive în conflictele cu adolescenții de aceeași vârstă
- fie mai înclinați spre folosirea forței fizice sau a amenințărilor pentru a rezolva un conflict
- să sugereze uitarea acelei probleme în cazul conflictelor dintre prietenii de același gen

- Se va încheia cu concluziile rezultate în urma prezentării şi discutării punctelor de vedere exprimate de adolescenţi.
- Toate foile de flip-chart şi povestirile realizate vor fi expuse până la urmatoarea întâlnire.

Analiza activităţii

- Care sunt imaginile tipic feminine şi tipic masculine care apar în povestiri?

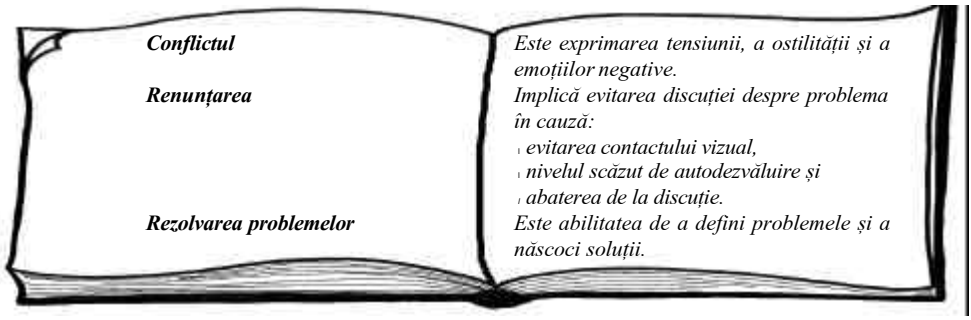

- Cum s-a schimbat modul actual de comunicare între fetele şi băieţi faţă de modul de comunicare din copilărie?
- Care sunt subiectele comune? Care sunt subiectele diferite în fiecare grup? Se poate spune că există subiecte exclusiv feminine şi subiecte exclusiv masculine?
- Ce se întâmplă cu comunicarea, când nu se ţine cont de factorii identificaţi de grupul 4? Cum pot influenţa aceşti factori relaţia dintre fete şi băieţi?

Evaluare

Imaginează-ţi că eşti în situaţia următoare: eşti nou-venit/nou-venită într-un grup şi, aşa cum este firesc, urmează să te prezinţi. Te-ai hotărât să le spui câteva lucuri despre tine. Dacă mă prezint unei fete, care sunt cele trei lucruri pe care i le spun despre mine? Dacă mă prezint unui băiat, care sunt cele trei lucruri pe care i le spun despre mine? Dar unui grup de fete şi băieţi, ce le-aş spune despre mine?

Activitatea nr. 3: *Pot spune NU!*

„Această nevoie de a vorbi şi teama de a spune.“
M. BENIN

„Eu voi fi… eu vreau… eu cred… îmi asum… în opinia mea“ sunt expresii specifice asertivităţii. A fi asertiv/asertivă presupune: a iniţia comunicarea, a răspunde în mod natural, direct, expresia facială relaxată, a privi deschis pe celălalt, a nu dori să deţii controlul.
Asertivitatea constă, mai ales în a învăţa cum să spui NU, astfel încât fetele şi băieţii să fie capabili să facă faţă presiunii exercitate din exterior în luarea deciziilor, să se plaseze la jumătatea distanţei dintre pasivitate şi agresivitate.

Studiile de psihologie socială afirmă că băieții au rezultate mai bune în ceea ce privește comportamentul asertiv. Comportamentul nonverbal al băieților reflectă asertivitatea lor: voce mai puternică, pauze mai numeroase.
Fetele sunt mai puțin asertive datorită faptului că au fost educate să fie astfel: să tacă în public, să fie cuminți și „la locul lor".

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să descopere și să înțeleagă conceptul de comunicare asertivă;
- să exploreze modalitățile prin care pot să fie o persoană asertivă;
- să conștientizeze prejudecățile legate de drepturile femeilor și drepturile bărbaților, respectiv ale fetelor și ale băieților.

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: coli de flip-chart, markere, cutia cu drepturi a asertivității

Scenariul activității
- Moderatorul solicită elevilor să verbalizeze întrebările care le trec prin minte atunci când aud sintagma „comunicare asertivă". Se notează întrebările pe o foaie de flip-chart. Moderatorul răspunde la întrebările adolescenților. Timpul de lucru pentru această secvență este de 10 minute.
- Elevii primesc *Fișa de lucru*. Sarcinile vor fi rezolvate pe parcursul derulării fiecărei secvențe.
- Se formează grupuri de câte 6-8 participanți. Pe o foaie de flip-chart, împărțită în două rubrici (ce este comunicarea asertivă și ce nu este comunicarea asertivă), adolescenții evidențiază caracteristicile fiecărui participant și desenează o caricatură reprezentând comunicarea dintre fete și băieți/femei și bărbați. Se prezintă rezultatele în grupul mare.
- Moderatorul le arată adolescenților o cutie colorată, pe care sunt notate caracteristicile comunicării asertive. Fiecărui adolescent i se solicită să scrie pe un post-it ce drepturi crede că are in relația de comunicare cu cei din jur. Aceste drepturi se strâng în „Cutia asertivității" și se centralizează pe o foaie de flip-chart, separat, pentru fete și băieți. Se va identifica decalogul drepturilor fetelor și ale băieților în procesul de comunicare.
- Fetele pot spune NU! Băieții pot spune NU! În ce situații se afirmă cu fermitate și hotărâre NU? Dați exemple! Cunoașteți situații în care asertivitatea nu s-a manifestat, s-a încălcat rostirea lui NU, din teamă, din ignoranță, din lipsa asumării responsabilității, din inexistența abilităților de comunicare, dintr-o slabă încredere în sine, dintr-o deficitară relaționare cu ceilalți? Cunoașteți cazuri în care refuzul nu a fost luat drept refuz?

Analiza activității
- Cum v-ați simțit să conștientizați drepturile pe care le aveți în procesul de comunicare?
- Care sunt factorii care influențează asumarea drepturilor și comportamentele ce decurg de aici?
- Ne este greu/ușor să spunem NU? Cum putem optimiza această strategie de a comunica în mod asertiv?

Evaluare

Fișă de lucru în grup

- Modelați din plastilină sau lut, în grup, un simbol al unui drept comun pentru fete și băieți. Dacă nu găsiți, alegeți un drept al fetelor și unul al băieților! Spor la lucru!
- Creați mesaje pasive, asertive și agresive care să fie comunicate!
- Imaginați-vă că cineva vine neînsoțit la o petrecere. Aici întâlnește 4 grupuri: fete care îi sunt prietene, fete pe care nu le cunoaște băieți care îi sunt prieteni, băieți pe care nu-i cunoaște. Acel cineva poate fi una/unul dintre voi. Notați din care grup v-ar plăcea să faceți parte cel mai mult, dar cel din care nu doriți să faceți parte nici măcar o secundă! Ce motive aveți pentru alegerea voastră? Cum veți iniția o conversație cu fiecare dintre grupurile menționate mai sus?
- Completați fraza:

Dacă doresc să devin mai asertiv/asertivă, trebuie să încep să:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

Pot spune NU!

Drepturile fetelor și drepturile băieților în procesul de comunicare

Poți spune NU!

4.3. Managementul conflictelor apărute în grup

Activitatea nr. 1: *Incursiune în conflicte*

„Nu suntem bogați prin lucrurile pe care le posedăm,
ci mai degrabă prin lucrurile de care ne putem lipsi.“
IMMANUEL KANT

Așa cum comunicarea există în viața noastră, așa și conflictele constituie o condiție *sine qua non* a faptului că pur și simplu trăiești, exiști. Sunt conflicte interioare, conflicte apărute în comunitate, în familie, conflicte maritale, etnice, între prieteni, între fete și băieți, în școală, conflicte în formă acută: violența fizică, violența verbală, violență domestică.

Suntem diferiți unii de ceilalți, suntem diferite unele de celelalte, suntem caracterizați/ caracterizate de valori diferite. Când diferențele dintre noi nu sunt acceptate, se naște conflictul.

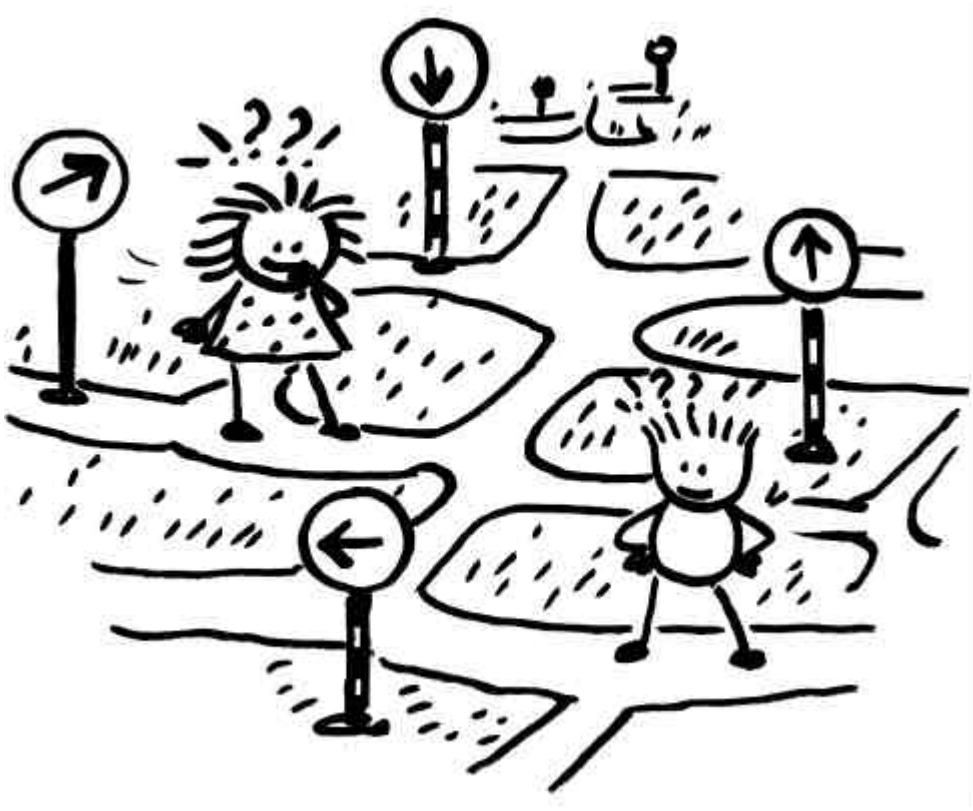

Specialiștii în rezolvarea conflictelor consideră că o nouă abordare a acestora, este strategia câștig – câștig sau victorie – victorie, în care partenerii au negociat soluțiile.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să înțeleagă ce este conflictul și ce este violența dintre fete și băieți, femei și bărbați;
- să descrie și să analizeze experiențele personale în ceea ce privește tema;
- să identifice modalități personale de rezolvare a conflictelor, specifice fetelor și băieților;
- să compare strategiile de rezolvare a conflictelor pentru fete și băieți.

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: flip-chart, markere

Scenariul activității

- În grupuri de câte 4 - 6 elevi, vor completa individual *Fișa de lucru*, despre ceea ce le evocă lor conceptele conflict și violență, după care vor găsi o definiție a acestora. Vor identifica similarități și diferențe pe baza definițiilor și cuvintelor pe care le vor împărtăși celorlalte grupuri. Moderatorul va face precizările teoretice. Secvența va dura 10 minute.
- Se completează individual punctul 2 al fișei de lucru, care se va discuta apoi în grupurile formate anterior. Timp de lucru: 20 de minute.
- Punctul 3 al fișei de lucru se va rezolva cu întreaga clasă, după ce fiecare elev va reflecta individual asupra cerinței timp de 5 minute. Moderatorul va sintetiza aspectele importante pe o foaie de flip-chart.
- Activitatea se va încheia cu epigrame despre conflict și violență create de grupurile în care s-a lucrat întreaga oră.

Analiza activității

- De ce credeți că diferă definițiile date de voi conflictului și violenței? Ce le face să aibă și puncte comune?
- Ce a fost dificil/ușor în a vă aduce aminte situațiile conflictuale?
- Vă ajută analiza conflictelor trăite până în prezent? Dar a persoanelor cu care ați fost în conflict?

Evaluare

Adresați o scrisoare amuzantă de 7 rânduri unui conflict întâmplat sau imaginar, pe care l-ai avut sau crezi că l-ai putea avea cu o fată sau un băiat: „Dragă conflictule…“, „Scumpa mea violență…“ etc.

Incursiune în conflicte

1. Completează cât mai pe larg tot ceea ce îți evocă cuvintele de mai jos:
2. Fă o incursiune în gândurile, sentimentele, comportamentele din trecutul tău. Încearcă să-ți aduci aminte conflicte sau acte de violență pe care le-ai trăit sau comis în grupul de prieteni, în grupul de școală din care ai făcut sau faci parte. Știu că nu-ți este ușor! Notează-le în prima coloană! Le poți scrie sub formă de titluri senzaționale din presă. În a doua coloană, notează cum le-ai făcut față și cum le-au făcut alții față! Ce metode și strategii ai folosit pentru a le învinge? Când vei completa coloana a treia, vei trăi o mare surpriză și bucurie, căci va trebui să enumeri întâmplările fericite și frumoase din viața ta care au contracarat conflictele! La fiecare situație, dacă dorești, poți scrie un nume de femeie/fată, bărbat/băiat, care ți-au oferit ajutor în rezolvarea conflictului.

Cu o altă culoare, adaugă un mesaj pe fiecare coloană, ca o concluzie demnă de reținut și pentru colegele și colegii tăi.
3. Completați propozițiile:
În conflict, eu sunt.....
În conflict, băieții sunt .....
În conflict, fetele sunt .....

Activitatea nr. 2: Conflict și stil

„Inimile sunt mai puternice decât săbiile."
WENDELL PHILLIPS

Motive pentru care apar conflicte într-un grup sunt foarte multe, iar grup fără conflicte nu există. Și acest lucru este valabil nu numai pentru un grup de fete sau de băieți, ci chiar indiferent de vârstă. Când simțim apropierea unui conflict, ce atitudine avem? De ce să ne temem de conflicte? Sau de ce să respingem ideea de conflict? Cu un management eficient al conflictelor, putem obține acel **progres** necesar evoluției unei relații. Cu siguranță, avem exemple din istoria noastră de viață (de acasă, de la școală, din grupul de prieteni sau din realitatea socială) de conflicte care au avut urmări pozitive, și chiar avantajoase, pentru „ambele părți". În domeniul negocierii conflictelor, este cunoscută și exersată deja **strategia „câștig-câștig"**.

Există diferențe de gen referitoare la numărul și tipul de conflict dintre prieteni. În plus, există diferențe în modul în care fetele și băieții aleg să rezolve conflictele. O explicație este legată de nivelul ridicat al competiției între prieteni manifestată de băieți.

Comunicarea rămâne, categoric cea mai bună soluție de prevenire și abordare a conflictului, antidot valabil în egală măsură pentru fete și pentru băieți. Ne putem centra pe deprinderi adecvate și pozitive, cum ar fi:

- exprimarea emoțiilor și a opiniilor într-o manieră clară;
- autodezvăluirea;
- solicitarea mai multor informații despre celălalt;

- discutarea nevoilor personale și ale celorlalți.

O rezolvare sănătoasă a conflictelor dintre adolescenți, precum și nevoia de creștere a intimității în perioada acestei etape de viață, are o importanță particulară, relațiile cu prietenii fiind strâns legate de o stare de bine psihologic, de un confort interior. Studiul modului în care fetele și băieții rezolvă cu succes conflictele interpersonale poate clarifica intervenția pentru adolescenții care au nevoie de îmbunătățirea strategiilor adecvate de abordare a conflictelor.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să identifice factorii implicați în apariția conflictelor în grupul de fete și băieți;
- să dezbată efectele pozitive și negative ale conflictelor în grupul de fete și băieți;
- își exprime deschis opiniile despre conflicte și să împărtășască experiențe legate de conflicte în grupul de prieteni.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: fișe de lucru, pixuri, coli de flip-chart, markere

Scenariul activității
- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6-8 elevi.
- Moderatorul prezintă pe o foaie de flip-chart cei 8 indicatori prin care vom analiza situațiile conflictuale în grupul de prieteni, asemenea *Fișei de lucru*. Primii 5 indicatori dau măsura apropierii în relațieile cu prietenii, iar următorii 3 indicatori dau o măsură a conflictului.
- Fiecare participant primește *Fișa de lucru* și moderatorul citește cerința, conform fișei.
- Fiecare elevă/elev are 5-8 minute la dispoziție pentru a bifa în dreptul fiecărui indicator ceea ce se potrivește, pentru relația sa cu fetele sau pentru relația sa cu băieții; pot exista situații în care indicatorii se potrivesc în ambele tipuri de relații sau chiar în nici una.
- Moderatorul va înmâna fiecărui grup o nouă *Fișă de lucru*, pentru a fi completată, de data aceasta, cu toate răspunsurile oferite de membrii unui grup.
- Moderatorul solicită din partea fiecărui grup sinteza răspunsurilor și le va centraliza pe foaia de flip-chart afișată, alcătuind astfel, fișa întregii clase.
- În grupul mare se va parcurge lista de indicatori și urmează discuții în funcție de numărul de alegeri pentru fiecare indicator.
- Participanții sunt solicitați să exemplifice cu situații reale din experiența personală.

Analiza activității

Pentru reflectare individuală:

- ai bifat mai mult la primii 5 indicatori, sau la următorii 3 indicatori? Altfel spus, în stilul tău de relaționare cu prietenii, predomină apropierea, sau conflictul?
- ai bifat mai mult în coloana despre relația cu fetele, sau în coloana despre relația cu băieții? Relațiile tale cu fetele și cu băieții sunt asemănătoare, sau diferite?
- În funcție de ce anume te comporți astfel: asemănător/diferit?

Pentru cele 4 grupuri:

- au fost fișe completate în mod identic?
- au fost asemănătoare fișele în cazul fetelor sau în cazul băieților din grup?
- care sunt factorii care influențează completarea identică/diferită?

Pentru clasă:

- ce anume predomină în grila comună a clasei: alegerile pentru primii 5 indicatori, sau cele pentru următorii 3 indicatori?
- la ce indicatori remarcați că sunt asemănătoare relațiile cu fetele și cu băieții? Dar unde sunt diferențe?

Evaluare

În concluzie, se poate remarca faptul că fiecare dintre noi are un stil propriu de relaționare, fie mai înclinat spre stabilirea unei apropieri, fie mai înclinat spre conflict. Există o grilă personală, în funcție de istoria noastră de viață, de relațiile pe care le avem cu prietenii noștri, de valorile după care ne ghidăm, de temperament etc.

Pe o coală de flip-chart lipită pe perete, fiecare elevă și elev va scrie un cuvânt despre tema activității.

Fișa de lucru

Conflict și stil

Iată mai jos 8 indicatori care sunt utili când analizăm evoluția și șansele de rezolvare ale unui conflict apărut într-un grup.
Pe măsură ce veți citi fiecare indicator, marcați cu „X" în căsuța care vi se potrivește cel mai bine. În dreptul fiecărui indicator, în funcție de modul în care se manifestă relația ta cu fetele și băieții, poți nota fie în ambele căsuțe, fie în una, fie în nici una.

INDICATORI	În relație cu fetele	În relație cu băieții
1. **Afecțiunea** Am grijă de prietenele/prietenii mei.		
2. **Comportamentul prosocial** Eu și prietenele/prietenii mei cooperăm și		

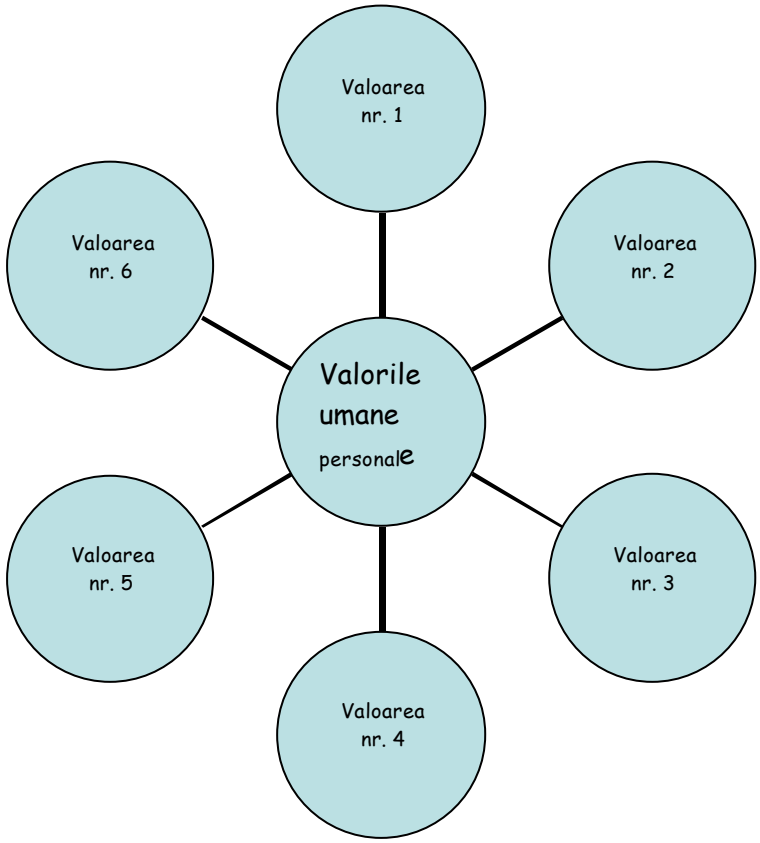

facem lucruri care ne plac.

3. **Similaritatea**
   Am multe lucruri în comun cu prietenele/prietenii mei.

4. **Intimitatea**
   Îmi împărtășesc reciproc secrete și sentimente cu prietenele/prietenii mei.

5. **Admirația**
   Sunt mândră/mândru și îmi admir prietenele/prietenii.

6. **Cearta**
   Eu și prietena/prietenul meu suntem în dezacord unul cu celălalt.

7. **Antagonismul**
   Mă deosebesc și sunt în dezacord cu ceilalți

8. **Competiția**
   Eu și prietena/prietenul meu încercăm să fim mai buni și să ajungem înaintea celuilalt.

În timp ce **apropierea și întărirea unei relații** sunt date de afecțiune, comportament prosocial, similaritate, intimitate și admirație, **conflictul** este „asigurat" de ceartă, antagonism și competiție. Implicarea adolescenților în conflicte este invers proporțională cu gradul de apropiere în relațiile de prietenie. Gradul de intimitate, de întărire a relațiilor de prietenie este echivalent cu autodezvăluirea.

Activitatea nr. 3: *Ce facem cu un conflict?*

„Poți să întâmpini ciocnirea cu capul înainte și să devii ceea ce ești cu adevărat, sau poți să te retragi și să rămâi ceea ce ai crezut că ești.."

JAMES BALDWIN

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să dezvolte comportamente și atitudini necesare negocierii conflictelor;
- să identifice stereotipurile privind conflictele între fete și băieți, și mecanismele de „spargere" a acestora;
- să abordeze conflictul într-o manieră creativă.

Durata: 50 de minute + 50 de minute

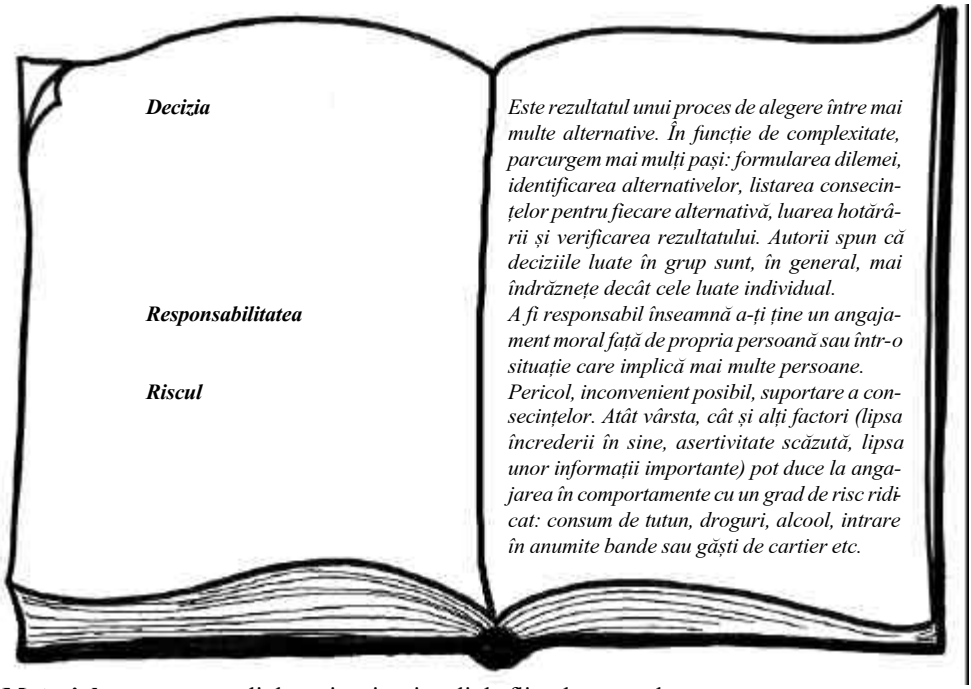

Materiale necesare: coli de scris, pixuri, coli de flip-chart, markere
Scenariul activității

Etapa nr. 1

- Se lipesc două coli de flip-chart pe un perete:
  – pe prima notăm titlul „Ce le deranjează pe fete la băieți?“
  – pe cea de-a doua notăm „Ce îi deranjează pe băieți la fete?“
- Se alcătuiesc două grupuri: unul de fete și unul de băieți (adaptăm în funcție de numărul fetelor și al băieților din clasa de elevi, astfel încât să fie echilibrat).
- Se solicită o voluntară și un voluntar de la fiecare grup pentru a nota pe colile de flip-chart.
- Timp de 5 minute, cele două grupuri discută, negociază și alcătuiesc o listă cu răspunsuri, astfel: grupul de fete pentru prima întrebare afișată, iar grupul de băieți pentru cea de-a doua întrebare. Elevele și elevii sunt anunțați să noteze răspunsuri care să vizeze comportamente (de exemplu, „ne deranjează fetele când întârzie la o întâlnire“ sau „ne deranjează băieții când vorbesc numai despre sport“), și nu interpretări subiective („ne deranjează fetele pentru că sunt mironosițe“ sau „ne deranjează băieții pentru că sunt orgolioși“). De asemenea, îi vom încuraja să apeleze la experiențele lor reale, concrete, și nu „în general“.
- După expirarea timpului, cei doi reprezentanți voluntari vor nota alternativ răspunsurile pe colile de flip-chart.
- După încheierea celor două liste, urmează un scurt moment de deliberare în fiecare grup, astfel încât fetele vor alege un singur răspuns dat de băieți (ce îi deranjează pe ei la fete)

și băieții vor alege un singur răspuns dat de fete (ce le deranjează pe ele la băieți). Singura regulă pentru alegere este aceea că va fi negociat în grup un singur răspuns.

- Ambele grupuri vor avea la dispoziție 15 minute pentru a analiza și a descrie pe o coală de flip-chart situația aleasă, după următoarea grilă de cerințe:
  – poate fi această situație o sursă de conflict?
  – care sunt cauzele?
  – cum se comportă, cum gândesc și cum se simt fetele și băieții în acest caz?
  – o caricatură a acestei situații (cât mai neobișnuită, originală, amuzantă).
- Câte un reprezentant al fiecărui grup va prezenta situația analizată și se va solicitat feed-back din partea celălalt grup.
- Toate foile de flip-chart și caricaturile realizate vor fi expuse până la următoarea întâlnire.

Etapa nr. 2

- Acum vom forma două grupuri mixte (fete și băieți) egale.
- Fiecare grup va alege una dintre cele două situații analizate în etapa nr. 1, și va avea la dispoziție 15 minute pentru a crea un scenariu cu minim 2 personaje implicate.

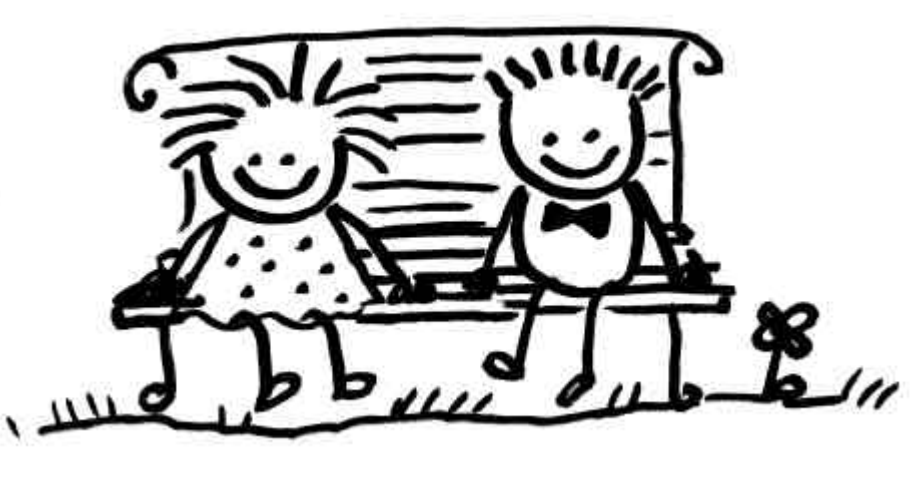

Scenariul va cuprinde: apariția și manifestarea conflictului (cum apare problema și cum se poate amplifica) și pașii de rezolvare. Elevii sunt încurajați să propună soluții pentru negociere, astfel încât „ambele părți" să beneficieze de strategia „câștig-câștig".

- Li se va da libertate elevilor din cele două grupuri în a amenaja spațiul în care va fi pus în scenă scenariul lor.
- Fiecare scenariu va avea maxim 10 minute de punere în scenă.

Fișa de lucru

- O indicație regizorală: după prezentarea conflictului, înainte de a începe soluționarea conflictului din scenariu, jocul de rol se întrerupe. Elevii din celălalt grup sunt provocați să-și imagineze ei cât mai multe posibile continuări cu soluții de rezolvare a conflictului. Moderatorul va nota toate propunerile pe o coală de flip-chart. Apoi se reia jocul de rol și se va continua după scenariul inițial.
- După ce au fost jucate ambele scenarii, activitatea se încheie cu discuții, folosind întrebările cuprinse în analiza activității.

Analiza activității

Etapa nr. 1 Ce a fost ușor și ce a fost dificil în această activitate? Ce îi deranjează mai mult pe băieți? Dar pe fete? Prin ce se aseamănă conflictele dintre o fată și un băiat cu cele existente între persoanele de același gen? Dar prin ce se deosebesc?			
Ce sunt fetele dispuse să negocieze? Dar băieții?			
Etapa nr. 2 Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc cele două scenarii și strategii de rezolvare a conflictului? Cum sunt abordate în mod obișnuit cele două situații?			
Ce a fost ușor și ce a fost dificil pentru protagoniști? Cum pot fi folosite soluțiile propuse în cele două situații, precum și în alte situații conflictuale existente între fete și băieți?			
Evaluare La încheierea activității, vor fi compuse două mesaje despre abordarea conflictelor: fetele vor compune un mesaj către băieți și celălalt va fi un mesaj al băieților către fete.			

Activitatea nr. 4: *Învăț să negociez*

„Căutați un teren de înțelegere. Întrebați-vă: chiar vorbesc în numele celuilalt, sau încerc pur și simplu să-mi justific poziția?“

WALTER ANDERSON

O modalitate de a face față conflictelor constă în abilitatea de a negocia, care se înscrie cu succes în strategia câștig-câștig. Negocierea se învață și reprezintă o alternativă, o posibilitate în escaladarea conflictelor. Și nu numai! Este soluția comună, găsită împreună, „negociată“ între

două sau mai multe părți asupra unor opinii și valori diferite, prin discuții asupra subiectului, nu asupra personalității, compromis, renunțare, înțelegere, crearea unor idei și argumente total noi față de ipotezele inițiale.

Ea presupune ascultarea atentă a celorlalți, faptul că dă posibilitatea părților implicate să vorbească, toleranță, respect, empatie, încredere în sine și în ceilalți. Este indicat ca acestea să fie exersate pentru a îmbunătăți relațiile dintre fete și băieți, în grupul de adolescenți, mai ales că în această perioadă mult disputatele crize de originalitate „sunt în vogă“.

A negocia înseamnă a lua o decizie împreună, în parteneriat, asupra unei probleme pentru care fiecare parte implicată deține soluții de rezolvare mai mult sau mai puțin compatibile sau în acord cu ale celuilalt.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să explice conceptul de negociere;
- să exerseze procesul de negociere, identificând astfel pașii fundamentali în arta negocierii;
- să experimenteze rolul de negociator /negociatoare;
- să aleagă valorile personale și să argumenteze aceste alegeri;
- să se implice emoțional, fără a pune accent pe patimă, pe incapacitatea renunțării la idei și convingeri.

Fișa de lucru

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: coli de flip-chart, markere, steaua valorilor, carioci, culori

Scenariul activității

- Fiecare elev(ă) primește o stea cu 6 colțuri. Din cele 12 valori umane afișate pe foaia de flip-chart (vezi *Fișa de lucru*), trebuie să aleagă numai 6 valori personale pe care să le plaseze în colțurile stelei primite.
- Se formează diade: fată - fată, fată - băiat, băiat - băiat. Se așează față în față și își prezintă reciproc valorile personale, motivând alegerea făcută. Sarcina diadei este să negocieze 6 valori comune, pornind de la valorile personale, timp de 5 minute.
- Se formează grupuri de câte 4 membri prin unirea a două diade. Aceștia aleg 6 valori comune grupului nou-format. Se creează steaua valorilor grupului format din 4 membri.
- Grupurile de câte 4 membri se unesc, formându-se grupuri de câte 8 membri. Se discută și se negociază în grup cele două stele nou-create și posibilitatea realizării uneia singure, reprezentative pentru noul grup.
- Se alege un negociator/negociatoare care va delibera cu reprezentanții celorlalte grupuri, obținându-se o nouă stea, după care va comunica rezultatele negocierii. Negociatorii vor ține cont de ideile grupului. Alegerile vor fi argumentate. Negociatorul poate fi menținut sau schimbat în funcție de strategia grupului din care face parte. Se negociază de mai multe ori, în funcție de ritmul de lucru, până la obținerea stelei valorilor umane, reprezentativă pentru întreaga clasă.

Analiza activității

- Ce este negocierea?
- Cum vă simțiți să negociezi cu fetele? Dar cu băieții? Ce caracteristici ați identificat în procesul de negociere?
- Care sunt pașii fundamentali în negociere?
- În ce constă, din perspectiva voastră, arta negocierii? Fetele sunt mai abile în a negocia? Dar băieții?
- Ce este asemănător/diferit în negocierea dintre fete și băieți?
- Ce caracteristici de personalitate trebuie să aibă negociatorul/negociatoarea?
- Ce aspecte „convenite" sunt implicate în negociere?
- Care sunt capcanele, „ucigașii" negocierii? Dar „îngerii" negocierii?
- Ce greutăți ați întâmpinat în alegerea negociatorului/negociatoarei?
- Cum a fost să renunțați la alegerile voastre? Dar să acceptați alte valori pentru argumentele care au fost puternice?
- Ați negociat potrivit strategiei câștig-câștig?

Evaluare

Steaua valorilor obținută de fiecare elev va fi afișată, iar pentru fiecare valoare elevii vor desena

o metaforă grafică corespunzătoare.

Învăț să negociez

1. *Independență*
2. *Sensibilitate*
3. *Dragoste*
4. *Egalitate*
5. *Prietenie*
6. *Flexibilitate*
7. *Responsabilitate*
8. *Libertate*
9. *Comunicare*
10. *Toleranță*
11. *Respect*
12. *Competiție*

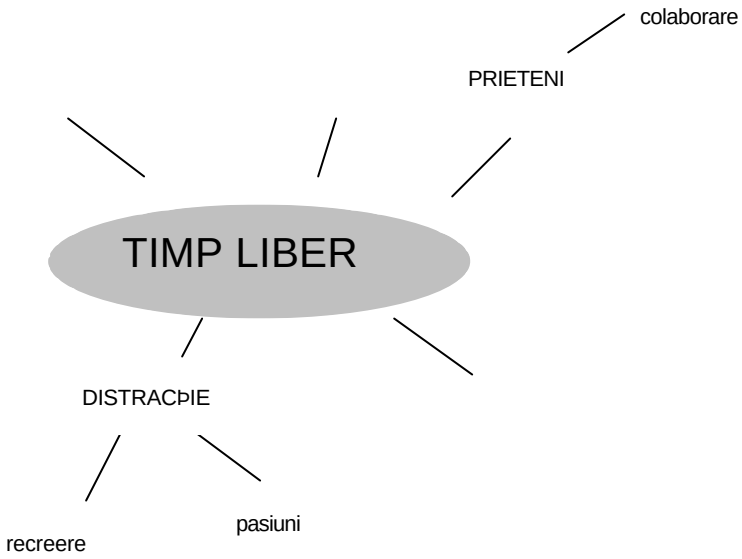

4.4. Luarea deciziilor în grup

Activitatea nr. 1: *Cea mai bună decizie*

„Dacă nu știi unde mergi, nu vei ajunge niciodată acolo.“
YOGI BERRA

Un lucru cunoscut de toată lumea, dar greu de aplicat de mulți dintre noi, este acela că în adolescență avem nevoie să ne fie încurajată **independența în luarea deciziilor**. Acest exercițiu de **a decide pentru tine în cunoștință de cauză** (cu **consecințele** și **riscurile** pe care le presupune acest proces) este recomandat părinților încă de când copiii lor sunt micuți. Este dificil pentru un părinte bine intenționat (mai exagerat, uneori) să accepte că își poate lăsa copilul să decidă și să aibă inițiativă. Când adolescenta sau adolescentul – dorește să își exerseze **capacitatea de a inița și de a decide**, mulți părinți se sperie de așa zisa **rebeliune** și reacționează, la rândul lor, nepregătiți.

Pot apărea, astfel, dificultăți în familie cauzate de **diferențele de păreri** despre:

- prieteni
- îmbrăcăminte și moda adoptată
- modul de petrecere a timpului liber
- pasiuni, genul de muzică preferat
- liceu și profesie

Fișa de lucru

- viitor

Întrebați în ce probleme se vor consulta cu prietenii și în ce probleme se consultă cu părinții, cei mai mulți adolescenți răspund:

- **cu prietenii**: când vor să decidă ce modă să adopte, în ce club să intre, gusturi muzicale, modele de interacțiune cu fetele și băieții, și alte dileme obișnuite.
- **cu părinții**: cum să rezolve problemele la școală, alegerea profesiei

Prietenii tind să ne influențeze modul de viață actual (activitățile sociale și gusturile adolescenților), dar părinții continuă să fie cei care decid asupra viitorului educației și a valorilor importante.
Ar fi o greșeală să credem că adolescenții sunt complet împărțiți între prieteni și părinți, fără ca ei să fie critici. De exemplu, mai mult singuri pot decide: cum își petrec timpul liber, cum se îmbracă sau cum cheltuiesc banii.

Sunt adolescenți care, în „lupta pentru câștigarea independenței" față de părinți, cad într-o capcană cu aproape aceleași repercusiuni (uneori, chiar mai mari): creșterea dependenței față de prieteni și a riscului de implicare în comportamente grave.
Cu cât avem mai multă **încredere** în noi, cu atât mai mic este riscul de a fi dependenți de părinți sau de a deveni dependenți de prieteni.

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să clarifice conceptele: decizie, dilemă, responsabilitate;
- să își împărtășască experiențe în care au exersat luarea deciziilor;
- să achiziționeze abilități utile în procesul de luare a deciziilor.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: fișe de lucru, coli de flip-chart, markere, scotch

Scenariul activității

- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6 - 8 elevi.
- Fiecare participant primește *Fișa de lucru* și moderatorul citește cerința.
- Fiecare elevă/elev are 5 - 8 minute la dispoziție pentru a completa în dreptul fiecărui situații în care este necesară luarea unei decizii cu varianta potrivită de răspuns: se consultă cu prietenii, cu părinții sau ia decizia singur(ă).
- Moderatorul oferă fiecărui grup o foaie de flip-chart pentru a fi notate punctele comune și deosebirile relevante.
- Fiecare grup va prezenta sintezele realizate și, apoi, urmează discuții în grupul mare pentru fiecare exemplu de situație dat. În plus, vor fi analizate și exemplele propuse de elevi.

Analiza activității

- În ce măsură se deosebesc răspunsurile fetelor de cele ale băieților? În ce situații?
- În ce situații dilematice răspunsurile sunt asemănătoare?
- De ce anume este nevoie pentru a lua o decizie?
- Care este situația în care iei cel mai ușor decizia singur(ă)?
- Care este situația în care iei cel mai greu decizia singur(ă)?
- Există exemple de dileme pe care le rezolvi numai consultându-te cu părinții? Sau numai cu prietenii?
- Prin ce se deosebesc experiențele soldate cu succes de cele eșuate, atunci când ai luat o decizie?
- Există un model de decizie diferit al fetelor față de cel al băieților?

Evaluare

Participanții sunt solicitați să exemplifice două situații din experiența personală: una – când au luat o decizie care a avut efecte pozitive și alta, – când au luat o decizie care a avut efecte negative. Numiți care sunt cele trei caracteristici ale celei mai bune decizii.

Cea mai bună decizie

Citește cu atenție exemplele de situații în care este nevoie să iei o decizie. Cu unele dintre aceste situații te-ai confruntat, însă cu altele, probabil că nu. Pentru fiecare, bifează cu cine anume te consulți. În cazul în care sunt valabile mai multe variante de răspuns, le poți nota.
Așa cum observi, ultimele rânduri ale tabelului sunt libere. Te rugăm să adaugi tu și alte exemple de situații.
Răspunsurile vor fi discutate în grup.

	Mă consult cu prietenii (specifică dacă este fată/ băiat)	**Mă consult cu părinții** (specifică dacă este mama/tata)	**Iau decizii singur, singură**
Ce pasiuni să-mi dezvolt (sport, artă, colecții etc.)			
Alegerea prietenilor			
Alegerea liceului (profilului) la care învăț acum			

Cum să rezolv problemele

de la școală

Ce profesie voi avea

Cum îmi cheltuiesc banii

de buzunar

Cum mă îmbrac, ce modă adopt

Ce să fac în timpul liber

Când să-mi încep viața sexuală

Să mă apuc de fumat

...

...

Activitatea nr. 2: *Construcția*

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să explice cum se ia o decizie;
- să conştientizeze diferite strategii de luare a deciziilor;
- să aplice strategiile de luare a deciziilor lucrând în echipe formate din fete şi băieți;
- să-şi clarifice stilul personal de luare a deciziilor în viața publică.

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: carton, coli colorate, sfoară, lipici, scotch, markere, flip-chart, hârtie creponată, pahare de plastic, frunze, plante

Scenariul activității

- Elevii se împart în trei echipe: una de fete, una de băieți şi alta mixtă. Echipele construiesc împreună un obiect, un simbol (de exemplu, un pod între fete şi băieți sau o machetă a unei agenții de publicitate, un spațiu public, un centru, o tabără, un oraş, un magazine etc.) care promovează egalitatea de şanse pentru fete şi băieți. Membrii echipelor iau decizii, împart rolurile, negociază sarcinile, rezolvă conflictele, finalizează ideile, conştientizează temerile pe care le trăiesc atunci când trebuie să ia hotărâri. Timp de lucru: 30 de minute!
- Echipele analizează stilul decizional prin consultarea *Fișei de lucru*.
- Va fi ales un reporter/reporteră, pentru fiecare echipă, care va observa şi va transmite ce s-a întâmplat, în timpul lucrului.

Analiza activității

- Cum iau fetele decizii?
- Cum iau băieții decizii?
- Dar împreună?
- Cine ia decizii în viața publică?
- Ce calități trebuie să aibă o persoană pentru a lua decizii în viața publică?
- Ce dificultăți ai întâmpinat când ai avut de luat decizii?
- Ce stil din *Fișa de lucru* ați abordat în luarea deciziilor?

Evaluare

„Lasă-mă pe mine să am ultimul cuvânt!“ – 10 decizii pe care le-ai luat în momente importante din trecut!

Construcția

1. Privește cu atenție la tine și află cum te simți când iei decizii. Acum, scrie o scrisoare despre viața ta, despre grija față de tine, sau despre alegerile pe care le faci în legătură cu viitorul apropiat. Pe cine altcineva mai puternic ai ruga să îți scrie această scrisoare? Aceasta include critici și permisiuni?

Imaginează-ți o discuție cu tine însuți/însăți despre deciziile pe care le iei. De exemplu, încearcă să decizi dacă vei avea un copil, dacă îți iei o nouă slujbă, dacă îi vei cere opinia unei fete sau

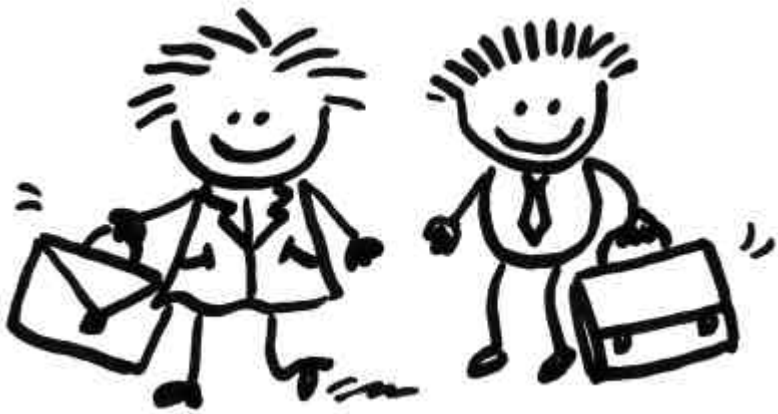

unui băiat într-o anumită problemă? Imaginează-ți că te afli în fața unui consiliu de directori/directoare, care te ajută să iei această decizie. Cine sunt membrii și membrele consiliului? Cine ia poziția ta în consiliu? Cine este trezorierul consiliului? Cine este cea mai influențabilă persoană din consiliu?

2. Selectează strategiile de luare a deciziilor care să descrie comportamentul tău în diferite situații. Ce stil de luare a deciziilor au prietenele tale? Dar prietenii tăi? Calculează ecuația personală în luarea deciziilor? Ce stil crezi că te caracterizează în luarea deciziilor? Ce stil ți-ar plăcea, ți-ai dori să ai?

Impulsiv
Gândești puțin, nu examinezi, alegi prima alternativă, „nu privești înainte de a sări".

Fatalist
Lași mediul, cadrul să decidă, destinul hotărăște, „așa cum este scris".

Compilant
Lași pe altcineva să decidă, urmezi planurile propuse de altcineva, „cum spui tu".

Fișa de lucru

Întârziat
Iei o pauză, amâni ideile și acțiunile, „voi trece podul ăsta mai târziu“.

Panicat
Te pierzi în toate datele, ești copleșit(ă) cu analiza alternativelor.
„Nu știi ce să faci“.

Planificat
Folosești o procedură care să ducă la rezultate satisfăcătoare, o abordare rațională, un echilibru între cognitiv și emoțional, „cântărești faptele, realitatea, chibzuiești“.

Intuitiv	***Paralizant***
Faci o alegere mistică, preconștientă, bazată pe „armonia interioară, impresii, sentimente corespunzătoare, corecte“.	Ești cel/cea care decizi, îți asumi responsabilitatea, dar ești incapabil/incapabilă să o abordezi, „nu poți să-i faci față“.

4.5. Timpul liber

Activitatea nr. 1: *Harta timpului liber*

„Timpul descoperă toate lucrurile.“
ERASMUS

Petrecerea timpului liber este puternic identificată cu ceea ce numim „cultura adolescenților“, mai ales în societățile moderne.
40% din perioada de veghe a adolescenților o reprezintă activitățile de timp liber. Natura acestor activități de timp liber este dinamică, reflectă tendințele sociale actuale și este influențată de mass-media, și de oferta de activități.

Preocupările pozitive de timp liber contribuie la dezvoltarea personală, la sănătatea mentală a tinerilor și creează oportunități pentru contacte sociale, achiziții.
Luând în calcul două criterii (să fie liber alese și distractive), activitățile de timp liber au fost grupate în trei categorii:

- ***Timpul liber pentru activități care răspund provocărilor personale, adesea competitive: sport, muzică, dans, interese și pasiuni, activități artistice.***
  50% dintre adolescenți practică un sport (majoritatea băieți) și 15% desfășoară activități artistice (majoritatea fete), de exemplu, cântă la un instrument muzical, dansează sau pictează.

- ***Timpul liber pentru a fi în compania celorlalți, în mod special a adolescenților: discuții, vizite, vorbitul la telefon, plimbările, masa cu prietenii.***
  Deși frecvența acestor activități este mai mare la băieți, ele sunt distractive în mod egal pentru ambele genuri.

- ***Timpul liber pentru relaxare, moduri de a petrece timpul: să asculți muzică, să te uiți la televizor, să stai întins și să revezi evenimentele zilei.***
  Fetele preferă mai mult decât băieții această formă de timp liber, mai ales pentru libertatea de alegere și pentru distracție.

Rezultatele oferite de studiile despre petrecerea timpului liber de către adolescenți sunt relevante pentru programele de promovare a sănătății la această grupă de vârstă.
Programele de timp liber pot ajuta adolescenții să își dezvolte conceptele de:

- adaptare
- respect de sine
- încredere în sine

Astfel, înțelegând mai bine profilul privind activitățile de timp liber ale adolescenților este indicat să fie facilitată furnizarea de opțiuni corespunzătoare. Oportunitățile contribuie la:

- explorarea și cunoașterea talentelor

- dezvoltarea fizică
- dezvoltarea psihică
- abilități sociale

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:

- să își clarifice conceptul de timp liber;
- să delimiteze domeniile de petrecere a timpului liber, specific pentru fete și băieți;
- să conștientizeze propriile oportunități de dezvoltare a activităților de timp liber.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: fișe de lucru, pixuri, coli de flip-chart, markere, scotch

Scenariul activității:

- Pe o coală de flip-chart, moderatorul va nota, în centru, conceptul TIMP LIBER.
- Plecând de la acest cuvânt, se va alcătui o hartă a conceptului. Elevii sunt încurajați să spună cât mai multe cuvinte, asociații care le vin spontan în minte, apoi se trece pe fiecare ramificație (respectiv, pe celelalte cuvinte) și se dezvoltă totul asemenea unei rețele. De exemplu, harta poate fi completată și se poate continua astfel:
- Moderatorul va clarifica, împreună cu participanții, noțiunea de timp liber, pe hartă apărând atât moduri de petrecere a timpului liber, activități, cât și efecte, sau limite ale timpului liber.
- Pentru a facilita elevelor și elevilor împărtășirea propriilor lor experiențe de petrecere a timpului liber, le vom propune să completeze propozițiile din *Fișa de lucru*.
- Vom lipi pe un perete două coli de flip-chart, pe care notăm:

  „Cum își petrec timpul liber fetele?“

  „Cum își petrec timpul liber băieții?“
- Moderatorul le va solicita adolescenților, pe baza răspunsurilor din *Fișa de lucru*, să delimiteze specificul petrecerii timpului liber de către fete și de către băieți, pentru a fi notate pe cele două coli de flip-chart.

Analiza activității

- Care sunt asemănările între fete și băieți privind petrecerea timpului liber? Dar deosebirile? Ce emisiuni TV preferă fetele/băieții? Ce sporturi practică?
- Care sunt cele mai frecvente pasiuni ale adolescenților?
- Căror nevoi personale răspund activitățile de timp liber?
- Ce anume te influențează în alegerea activităților de timp liber?
- Decid singuri, sau li se impune un mod de petrecere a timpului liber?

Evaluare

Fiecare grup va avea la dispoziție 10 minute pentru a realiza pe o coală de flip-chart o ghicitoare despre petrecerea timpului liber, folosind numai cuvinte din harta conceptului TIMP LIBER. Va începe prezentarea grupul care a terminat primul și va continua grupul care a ghicit soluția.

Harta timpului liber

F / B

Completează propozițiile de mai jos și apoi discută răspunsurile în grup.

1. Îmi place să mă uit la televizor, mai ales.....

2. Timpul liber în compania cuiva este.....

3. Pentru mine, timpul liber este ca și o / un.....

4. Când mă plimb.....

5. Să practic sport înseamnă .....

6. Principala activitate în timpul liber este.....

7. Cel mai mult îmi petrec timpul liber alături de .....

8. Un alt hobby de care vrei să te ocupi este.....

9. Când stau în casă, timpul liber poate fi .....

10. Timpul liber la sfârșit de săptămână mi-l petrec .....

11. În perioada școlii, timpul meu liber este .....

12. În vacanță, timpul meu liber este .....

Activitatea nr. 2: *Negociere pentru timp și spațiu împreună*

„Nu cucerim munții, ci pe noi înșine.“
SIR EDMUND HILLARY

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să stabilim modalitățile de petrecere a timpului liber împreună, fete și băieți;
- să exersăm abilități de negociere în alegerea activităților de timp liber;
- să dezvoltăm un program posibil al unui centru de petrecere a timpului liber pentru adolescenți;
- să ne exprimăm într-un mod creativ despre timpul liber.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de flip-chart, markere, lipici, foarfece, scotch, ziare, reviste, coli colorate

Scenariul activității
- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6-8 elevi.
- Moderatorul va solicita elevelor și elevilor ca, pe o coală de flip-chart, fiecare grup să conceapă un centru de petrecere a timpului liber pentru adolescente și adolescenți.
  „Primăria din sectorul nostru și-a anunțat intenția ca, împreună cu o organizație nonguvernamentală, să construiască un centru de petrecere a timpului liber pentru adolescente și adolescenți. Voi ați fost selectați să faceți parte din echipa de realizare a acestui proiect. Astăzi, patru grupe de adolescente și adolescenți sunt invitate la primărie pentru a propune propriul program pentru acest centru. Aveți la dispoziție materiale pentru a alcătui un plan, o schiță a viitorului centru, așa cum vi-l imaginați și așa cum îl doriți. Luați în considerare faptul că voi reprezentați atât fetele, cât și băieții din zona respectivă, iar inițiatorii proiectului doresc să investească într-un centru în care adolescentele să își poată petrece timpul liber împreună cu adolescenții. Aveți libertatea de a propune înființarea unor cluburi, ateliere cu diferite tematici etc. Nu uitați de faptul că vor fi cu atât mai mulți sponsori, cu cât activitățile propuse de voi sunt noi, originale, răspund nevoilor reale de petrecere a timpului liber. Dați un nume potrivit acestui centru. Realizați un slogan, un moto pentru a pune în evidență punctele tari ale centrului vostru. În plus, un singur proiect va fi premiat și pus în practică.“

- Fiecare grup va primi o coală de flip-chart, foarfece, coli colorate, markere, ziare și reviste din care pot decupa imagini.
- Au 30 de minute la dispoziție pentru a desena, pentru a reprezenta centrul, așa cum și-l imaginează ei. Este important ca moderatorul să le amintească elevilor rezultatele din activitatea trecută despre felul în care preferă fetele și băieții să își petreacă timpul liber și care sunt preferințele comune de timp liber.
- Se vor amenaja patru locuri diferite în sala de lucru, pentru ca fiecare grup să își poată prezenta cât mai bine centrul său.
- După prezentarea fiecărui grup, elevele și elevii sunt stimulați să pună întrebări, să ceară lămuriri, ca și cum ar veni din partea finanțatorilor.

- Fiecare grup va negocia, în interiorul său, ierarhia și punctajul acordat celorlalte grupuri. Nici un grup nu va acorda puncte pentru propriul lui proiect, ci va acorda celorlalte 3 grupuri următorul punctaj: 3 puncte pentru locul 1, 2 puncte pentru locul 2 și un 1 pentru locul 3. Va fi declarată câștigătoare echipa care a primit cel mai mare punctaj, iar membrilor săi li se vor acorda diplome pentru cei mai originali creatori de centru de petrecere a timpului liber pentru adolescente și adolescenți.

Analiza activității

- Cum ați lucrat în grup? Ce a fost cel mai ușor și ce a fost cel mai dificil? Ce rol a jucat fiecare?
- Cum s-au implicat fetele în sarcina grupului? Dar băieții? (asemănări și deosebiri)
- Cum ați negociat programul centrului?
- Care au fost primele activități la care v-ați gândit?
- De ce anume ați ținut cont în conceperea acestui centru?
- Care au fost criteriile pentru aprecierea centrelor alcătuite de celelalte trei grupuri?
- Ce părere aveți de punctajul primit de grupul vostru?
- Care sunt punctele tari ale centrului realizat de grupul vostru? Care sunt punctele slabe?

Evaluare

Elevele și elevii vor discuta despre posibilitatea reală de petrecere a timpului liber de către adolescente și adolescenți și despre impactul avut asupra dezvoltării personale a fiecăruia dintre noi.

Capitolul 5
Parteneriat în viața profesională

5.1. Stereotipuri în carieră

Activitatea nr. 1: *Ai citit anunțul din ziar?*

„Pe drumul vieții există două tipuri de oameni: șoferi și pasageri."
...o reclamă la automobilele Volkswagen

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să identifice propriile lor stereotipuri despre abilitățile profesionale cerute pe piața muncii;
- să adauge semnificații anunțurilor care fac cunoscut un loc de muncă;
- să conștientizeze stereotipurile și discriminările de gen publicate în anunțurile referitoare la piața muncii (în special, la oferta și cererea forței de muncă);
- să exerseze deprinderile de a reformula anunțurile despre locurile de muncă.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de scris, ziare cu anunțuri pentru angajare, coli de flip-chart

Scenariul activității
- Moderatorul va solicita fiecărui elev să compună un anunț de angajare prin care solicită un loc de muncă. Anunțul să respecte condițiile impuse, de obicei, la rubrica „Cereri de angajare" din ziare. Pentru a părea cât mai apropiate solicitanților, aceștia își pot imagina că deja sunt absolvenți sau că au o meserie etc. Oricum, accentul în analiza acestei sarcini se va pune pe modul în care fetele și băieții își vor face prezentarea abilităților și calităților profesionale.
- Se citesc cât mai multe anunțuri alcătuite atât de fete, cât și de băieți. Moderatorul notează pe o foaie de flip-chart cuvintele folosite în anunțurile citite.
- Se analizează apoi, împreună, modul în care au fost construite anunțurile și comparați adjectivele prin care s-au descris fetele cu adjectivele prin care s-au descris băieții.
- Se împart elevii în mici grupuri de 3-4 membri și oferiți fiecărui grup câte o pagină cu anunțuri din ziarele ultimei săptămâni. O parte din grupuri să analizeze anunțurile de la rubrica de cereri de angajare și celelalte grupe să analizeze anunțurile date de firme pentru ofertele de angajare. Sarcina grupurilor va fi să identifice stereotipurile flagrante, declarate explicit în anunțurile făcute. De exemplu, „angajăm secretară, drăguță, cu vârsta cuprinsă între 18-28 de ani, fără obligații", sau „angajăm manager, tânăr, dinamic, cu inițiativă".

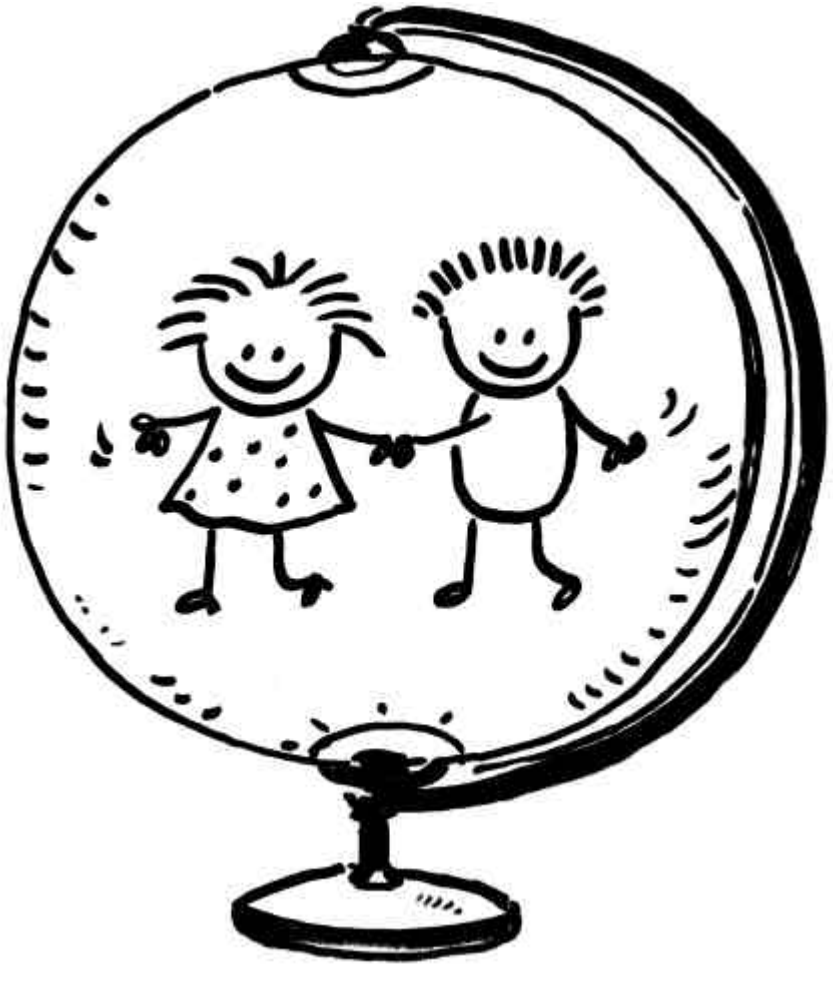

Identificați ce tipuri de discriminare (în funcție de vârstă, sex) sunt cuprinse în anunțurile publicate.

- Se discută despre stereotipurile și discriminările de gen descoperite și găsiți cât mai multe variante de eliminare a acestora.

Analiza activității

- Care sunt cele mai frecvente stereotipuri de gen (feminine și masculine) prezente în anunțurile pentru angajare? Predomină anumite calități solicitate femeilor și anumite calități solicitate bărbaților?
- Există diferențe în profilul candidatelor, în funcție de vârsta lor?
- Care sunt meseriile în care predomină discriminările (vârstă, sex)? Sunt ele specifice anumitor angajatori?

- Ce tip de limbaj (diminutive, profesii denumite numai la masculin etc.) este folosit în anunțuri?
- Cum își creează fetele și băieții o imagine de marketing convingătoare pentru angajatori?

Evaluare
Fiecare grup va avea la dispoziție 10 minute pentru a compune un anunț care prezintă o cerere de angajare (din partea unei persoane fizice) și apoi un anunț care prezintă o ofertă de loc de muncă (din partea unei firme). Atenție, anunțurile nu vor cuprinde stereotipuri sau discriminări și vor valoriza cât mai bine calitățile profesionale!

Activitatea nr. 2: *Alege mesajul potrivit!*

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să identifice reprezentările personale despre profesii și domenii de pe piața muncii;
- să clarifice și să argumenteze opțiunile personale privind mesajele despre femei și bărbați care sunt menținute în spațiul public.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: fișe de lucru, cartoane colorate, scotch, coli de flip-chart

Scenariul activității
- Moderatorul va oferi fiecărui elev *Fișa de lucru* și va preciza care este cerința acesteia. Timp de completare 5 minute.
- Pe o fișă de lucru comună (coală de flip-chart), moderatorul centralizează răspunsurile elevilor și propune o analiză cu ajutorul întrebărilor de mai jos.
- Următoarea sarcină este ca, în dreptul fiecărei profesii, pe fișa de lucru comună a clasei, elevii să adauge un verb, cel mai potrivit acelei profesii. Se compară verbele de la profesiile considerate predominant feminine cu verbele de la profesiile predominant masculine.
- Pe doi pereți opuș, vor fi lipite două cartoane: pe unul va figura cuvântul „PRO“, pe celălalt „CONTRA“. Sunt anunțați elevii că urmează câteva mesaje la care vor reacționa alegând să adere la „PRO“, dacă sunt de acord, sau la „CONTRA“, dacă nu sunt de acord cu mesajul. După fiecare mesaj, se lasă timp elevilor pentru a se decide și pentru a-și pregăti argumentele. Dacă argumentele unui grup îi vor convinge pe membrii celuilalt grup, aceștia au posibilitatea să schimbe echipa. După epuizarea tuturor argumentelor, se prezintă un mesaj nou. Exemple de mesaje:
  „Este mai importantă cariera pentru un bărbat decât pentru o femeie.“
  „Este de preferat un bărbat într-un post de conducere decât o femeie.“
  „Prioritară pentru o femeie trebuie să fie grija pentru copii, soț, casă.“
  „Femeile trebuie să se ocupe de educația copiilor, mai mult decât bărbații.“

Analiza activității

- La ce profesii din *Fișa de lucru* ți-a fost cel mai ușor să optezi pentru F sau B? La ce profesii ți-a fost cel mai dificil?
- Sunt profesii exclusiv feminine și profesii exclusiv masculine?
- Ce profesii consideri că sunt potrivite în egală măsură pentru femei și pentru bărbați?
- La care dintre profesiile numite femeile sunt cel mai greu acceptate?
- La care dintre profesiile numite bărbații sunt cel mai greu acceptați?
- Care este evoluția în timp a fiecărei profesii, din punctul de vedere al ocupării ei de către o femeie sau de către un bărbat? Ce meserii erau realizate în trecut exclusiv de bărbați/femei?
- Care sunt argumentele care predomină în justificarea opțiunii pentru PRO sau CONTRA?
- Care sunt argumentele care îi determină pe elevi să își schimbe opțiunea?
- Care sunt argumentele care îi determină pe elevi să își mențină opțiunea?

Alege mesajul potrivit!

Vei găsi, mai jos, 20 de nume de profesii. Pentru fiecare dintre acestea, notează, în spațiul corespunzător, cui consideri că se adresează: femeilor sau bărbaților. Ca să nu îți influențăm alegerea, numele tuturor profesiilor sunt scrise la genul masculin.

PROFESII, DOMENII DE ACTIVITATE	**FEMEI/BĂRBAȚI** Notează cu F sau B
Șofer	
Profesor	
Doctor	
Vânzător	
Actor	
Manager	
Prezentator TV	
Bucătar	
Consilier școlar	
Bijutier	
Inginer	
Cercetător	
Inspector	
Vânător	
Chirurg	
Agent de vânzări	
Scriitor	
Regizor	
Contabil	
Asistent medical	
Învățător	
Reporter	
Constructor	
Avocat	

După ce ai completat, recitește-le și poți adăuga un „X“ pentru acele profesii pe care le consideri în egală măsură potrivite pentru femei și pentru bărbați.

5.2. Pregătirea pentru carieră

Activitatea nr. 1: *„Mica publicitate“*

„În fiecare dimineață, după ce mă trezesc, citesc în revista Forbes *lista celor mai bogați oameni din lume. Dacă nu sunt trecut acolo, mă duc la muncă.“*
ROBERT ORBEN

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să analizeze stereotipurile de gen prezente în anunțurile pentru angajare din ziare, de pe Internet;
- să creeze propriile cărți de vizită pentru profesia dorită;
- să elaboreze anunțuri de angajare nediscriminatorii.

Timp de lucru: 50 de minute

Materiale necesare: coli de flip-chart, markere, cărți de vizită, culori

Scenariul activității
- Se face un exercițiu de încălzire, prin completarea unor începuturi de propoziție și obținerea unor asociații, scrise pe o coală de flip-chart, care se vor discuta cu întreaga clasă.

1. Completați începuturile de propoziție:
E mai avantanjos să fii **bărbat**, pentru că **profesional**…
E mai avantajos să fii **femeie**, pentru că **profesional**…

2. Asociați liber următoarele idei cu primul cuvânt care vă trece prin minte:
- Casnică -
- Femeie singură -
- Femeie de succes -
- Femeie măritată -
- Bărbat educat -
- Femeie de afaceri -
- Femeie divorțată -
- Om de afaceri -
- Antrenor de baschet -
- Antrenoare de baschet -
- Soț -
- Femeie manager -
- Bărbat singur -
- Femeie educată -
- Bărbat însurat -
- Bărbat manager -
- Bărbat divorțat -

- Fiecare elev este anunțat cu o săptămână înainte că e necesar să aducă 4 anunțuri extrase din ziare sau de pe Internet referitoare la locuri de muncă disponibile pentru angajare. Va alege 2 anunțuri care îi plac și 2 anunțuri care nu îi plac.
- Pentru a analiza anunțurile selectate, preferate, respinse sau discriminatorii, moderatorul va împărți clasa în 4 grupuri. Se vor găsi în grup argumente „pro" și „contra". Membrii grupurilor vor crea anunțuri pentru diferite meserii de pe poziția de angajatori. Aceste anunțuri vor fi prezentate colegilor din celelalte grupuri și se vor compara cu cele selectate din ziare și de pe Internet.
- Fiecare elev va elabora o carte de vizită amuzantă, originală, neobișnuită, pentru profesia dorită, dar în care este interzis să se folosească stereotipuri și discriminări de gen. Se vor lipi și expune pe o foaie de flip-chart cărțile de vizită create.

Analiza activității
- În ce mod ați făcut selecția anunțurilor?
- După ce criterii v-ați ghidat în alegerea anunțurilor?
- Cum a fost să creați voi anunțuri?
- Dar cărți de vizită? Ce greutăți ați întâmpinat?

Evaluare
Scrieți un haiku despre felul în care vă pregătiți pentru cariera dorită.
Fiecare grup va completa evaluarea activității pe o foaie de hârtie după modelul dat: Știu – Vreau să știu - Am învățat!

Activitatea nr. 2: *Cutia cu… influențe*

„Ușa către progresul personal se deschide numai dinăuntru."
BURKE HEDGES

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să identifice valorile profesionale care influențează alegerea carierei de către fete și de către băieți;
- să exploreze spațiul influențelor interne și al celor venite din exterior în alegerea carierei;
- să conștientizeze motivația opțiunilor personale pentru o carieră sau alta.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: 2 cutii, bilețele colorate, coli de flip-chart, markere, scotch

Scenariul activității
- Moderatorul prezintă elevilor două cutii, una pentru fete și una pentru băieți.
- Pe o coală de flip-chart sunt notați cât mai mulți factori ce pot influența alegerea unei cariere:
  - *să ai un loc de muncă sigur*
  - *să îți poți asuma riscuri*
  - *să ai reușite, succese*
  - *să fie o profesie de prestigiu*
  - *să ai propria afacere*

- *să fie un mediu creativ*
- *să urmezi o facultate*
- *să îi ajuți pe ceilalți*
- *să câștigi mulți bani*
- *să întâlnești mulți oameni*
- *să ai relații bune cu colegii*
- *să ai activități cât mai variate*
- *să ai o funcție de conducere*
- *să fii apreciat(ă)*
- *să lucrezi într-o instituție, firmă importantă*
- *să îți asumi responsabilități*
- *să fii în grija cuiva etc.*

- Se oferă fiecăreia/fiecăruia câte 6 bilețele colorate, pe care elevele și elevii vor nota, individual, 3 factori cei mai importanți și 3 factori cei mai neimportanți în alegerea carierei. Pentru a eficientiza sinteza răspunsurilor, vom opta pentru două culori diferite ale bilețelelor: o culoare pentru „important" și o altă culoare pentru „neimportant".
- Se solicită doi voluntari, responsabili pentru cele două cutii cu răspunsuri (o fată și un băiat).
- Se strâng răspunsurile în cele două cutii și cei doi voluntari le vor lipi pe câte o coală de flip-chart, împărțită în două rubrici: „important" și „neimportant"; atunci când se repetă un răspuns, se bifează în dreptul celui deja lipit.
- Pornind de la configurația celor două liste de opțiuni făcute de fete și de băieți, se analizează factorii aleși.

Analiza activității
- Care sunt factorii preferați de ambele grupuri (fete și băieți)?
- Care sunt factorii pe care ambele grupuri îi consideră ca fiind neimportanți?
- Ce factori au rămas neincluși în vreuna dintre categorii?
- Ce anume le influențează pe fete în alegerea carierei? Ce anume îi influențează pe băieți în alegerea carierei? Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc cele două liste, a fetelor și a băieților?
- Cu ce alți factori mai poate fi completată lista inițială?

Evaluare
În dreptul fiecărui factor de pe listă, elevele și elevii vor nota exemple de profesii care sunt considerate reprezentative pentru acea caracteristică. Se va analiza și compara ponderea acelei profesii în rândul femeilor și în rândul bărbaților. Vor fi aduse exemple și argumente.

Activitatea nr. 3: *„Omul de afaceri": femeie/bărbat*

„De credeți că PUTEȚI...sau de credeți că NU PUTEȚI...aveți dreptate."
HENRY FORD

Activitatea pe care o propunem îi va sprijini pe elevi:
- să înțeleagă rolul mass-media în perpetuarea stereotipurilor de gen în viața publică;
- să descopere caracteristici ale stilului de conducere feminin/masculin;

- să își completeze profilul managerial feminin/masculin;
- să se implice activ în grup.

Durata: 50 de minute

Materiale necesare: coli de flip-chart, markere, scotch, articole din ziarele și revistele din domeniul afacerilor, decupaje, obiecte foarte variate din sala de clasă.

Scenariul activității
- Se formează 4 grupuri, fiecare grup având aproximativ 6-8 elevi (fete și băieți).
- Sarcinile sunt următoarele:

Grupul 1 va primi minim 2 - 3 articole despre femei care ocupă posturi de conducere în firme cunoscute. Din analiza articolelor, vor extrage caracteristici ale profilului femeii de afaceri.

Grupul 2 va primi minim 2 - 3 articole despre bărbați care ocupă posturi de conducere în firme cunoscute. Din analiza articolelor, vor extrage caracteristici ale profilului bărbatului de afaceri.

Grupul 3 va primi decupaje din reviste, obiecte cât mai variate existente în sală. Cu ajutorul acestora, vor realiza un spot publicitar cu o femeie de afaceri – personaj principal. Spotul publicitar va avea și un slogan. Sunt încurajați să participe cât mai mulți elevi din grup. Se pot folosi de obiectele din sală.

Grupul 4 va primi decupaje din reviste, obiecte cât mai variate existente în sală. Cu ajutorul acestora, vor realiza un spot publicitar cu un bărbat de afaceri – personaj principal. Spotul publicitar va avea și un slogan. Sunt încurajați să participe cât mai mulți elevi din grup. Se pot folosi de obiectele din sală.

- Grupurile au la dispoziție 20 de minute pentru a-și pregăti prezentările. După prezentări, urmează feed-backul acordat între grupuri.

Analiza activității
- Cum ați lucrat în grup? Ce a fost cel mai ușor și cea a fost cel mai dificil? Ce rol a jucat fiecare?
- Enumerați criteriile pentru alcătuirea celor două profile: al femeii de afaceri și al bărbatului de afaceri?
- Ce credeți că îi avantajează pe bărbați să ajungă în posturi de conducere? Ce îi dezavantajează?
- Ce credeți că le dezavantajează pe femei să ajungă în posturi de conducere? Care sunt posibilele obstacole? Ce le avantajează?
- Menționați mesajul dominant al spotului publicitar care prezenta femeia de afaceri?
- Menționați mesajul dominant al spotului publicitar care prezenta bărbatul de afaceri?
- Menționați și ce este specific celor două stiluri manageriale?

Evaluare
Elevele și elevii vor discuta despre evoluția în timp a stilurilor de conducere: comparație trecut – prezent – viitor.